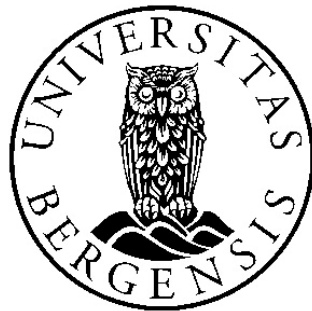

Når folkevalgte bytter parti:

En kvantitativ studie av partibytte under fleksible listevalg

Caroline Sørhus Indbjo

Masteroppgave

Våren 2026

Institutt for sammenliknende politikk

Universitetet i Bergen

Sammendrag

Denne masteroppgaven undersøker hvordan personlig appell påvirker sannsynligheten for partibytte i systemer som benytter seg av fleksible lister ved valg, med norske kommunestyrer som empirisk case. Partibytte er et viktig fenomen i representative demokratier fordi det kan påvirke politisk stabilitet, representasjon og forholdet mellom politiske partier og velgere. Tidligere forskning viser at partibytte påvirkes av både institusjonelle og individuelle forhold, men forskningen har i liten grad undersøkt hvordan push- og pull-faktorer fungerer i samspill med hverandre i forklaringen av partibytte. Videre finnes det også begrenset med forskning på partibytte i norsk sammenheng. Studien utvikler et teoretisk rammeverk basert på push- og pull-faktorer. Personstemmer/personlig appell forstås som pull-faktor som kan gjøre representanter mer autonome fra partiet, mens listeplassering og partitype fungerer som push-faktorer som kan gjøre representantene mindre integrert i sitt nåværende parti. Analysen bygger på data om norske kommunestyrerepresentanter i perioden 2015-2019 og kombinerer informasjon om partibytte, kandidater og kommuner. For å analysere sannsynligheten for at partibytte forekommer benyttes logistisk regresjon, både med direkte effekter og interaksjonseffekter. Resultatene finner ingen statistisk signifikante interaksjonseffekter mellom personlig appell og de strukturelle faktorene, og personstemmer ser heller ikke ut til å ha den forventede positive effekten på partibytte som tidligere forskning antyder at den har. Funnene peker dermed mot at partibytte i norske kommuner i større grad formes av institusjonelle og partistrukturelle forhold heller enn av individuell autonomi. Denne studien bidrar empirisk ved å undersøke et lite studert fenomen i norsk sammenheng, og teoretisk ved å undersøke samspillet mellom push- og pull-faktorer.

Forord

Først av alt ønsker jeg å rette en takk til Bergen by, Universitetet i Bergen og Institutt for sammenliknede politikk, hvor jeg har hørt hjemme de siste seks årene. Denne masteroppgaven markerer slutten på studenttilværelsen, og åpner forhåpentligvis for mange nye spennende muligheter i arbeidslivet.

Jeg vil takke min veileder Raimondas Ibenskas for verdifulle tilbakemeldinger og veiledning det siste året. Gjennom hele perioden har han bidratt med detaljerte og konstruktive tilbakemeldinger, og hatt troen på at dette får jeg til. Jeg setter virkelig pris på dette, tusen takk Raimondas! I tillegg ønsker jeg å takke forskningsgruppen CORE for at jeg fikk presentere oppgaven min, og for alle tilbakemeldingene jeg mottok der.

Jeg vil også takke mine tidligere kollegaer ved bystyrets kontor i Bergen kommune, for korrekturlesing og for at dere har vist så mye engasjement for oppgavens tema. Det har vært veldig fint å kunne diskutere med noen som kjenner til hvordan partibytte fungerer i praksis.

Jeg ønsker også å rette en takk til Kommunesektorenes interesseorganisasjon for å ha tildelt meg masterstipend. Det har vært veldig motiverende å arbeide med et tema som ikke bare har vært faglig interessant for meg selv, men som også av andre oppfattes som viktig og relevant for kommunene.

Tusen takk til gjengen på lesesalen for gode faglige diskusjoner, latter, men aller mest useriøst tullprat. De siste to årene hadde ikke være det samme uten dere.

Videre ønsker jeg å takke venner og familie, som har heiet på meg, støttet med og vist interesse for det jeg driver med. Også takk til mamma og pappa som har lest gjennom og kommet med tilbakemeldinger, særlig når det kommer til rettskriving.

Sist, men ikke minst ønsker jeg å takke Sander for at du har oppmuntret meg når skrivingen har gått tregt, og trøstet meg når det har vært vanskelig. Det er alltid fint å komme hjem til deg.

Caroline Sørhus Indbjo

Bergen, mai 2026

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	II
FORORD.....	III
LISTE AV FIGURER OG TABELLER	VI
1.0 INTRODUKSJON.....	1
1.1 EKSISTERENDE LITTERATUR OG GAPET JEG ADRESSERER	2
1.2 FUNN OG METODE	3
2.0 LITTERATURGJENNOMGANG	5
2.1 KONSEPTUALISERING AV PARTIBYTTE.....	5
2.2 FOREKOMST AV PARTIBYTTE	6
2.2.1 <i>Partibytte i lovgivende forsamlinger</i>	7
2.2.2 <i>Partibytte på lokalt- og delstatsnivå</i>	9
2.3 KONSEKVENSER AV PARTIBYTTE	11
2.4 FORKLARINGER PÅ PARTIBYTTE	13
2.4.1 <i>Valg- og renominasjonsinsentiver</i>	14
2.4.2 <i>Verv- og karriereinsentiver</i>	16
2.4.3 <i>Policy- og ideologiske motivasjoner</i>	18
2.4.4 <i>Institusjonelle rammer og insentiver</i>	20
2.5 AVSLUTTENDE BEMERKNINGER	22
3.0 TEORI	23
3.1 TEORETISK DEFINISJON AV PARTIBYTTE	23
3.2 PARTIBYTTE SOM ET VALG MELLOM Å BLI OG Å FORLATE	25
3.2.1 <i>Exit, voice og loyalty som rammeverk for partibytte</i>	25
3.2.2 <i>Push og pull faktorer for bytte</i>	25
3.3 HYPOTESER	30
3.4 KONKLUSJON	30
4.0 FORSKNINGSDESIGN	32
4.1 UTVALG AV CASE	33
4.1.1 <i>Norsk lokalpolitikk i en komparativ europeisk kontekst</i>	33
4.1.2 VALGSYSTEM OG PERSONSTEMMER I NORSK LOKALPOLITIKK	35
4.2 DATASETT	36
4.2.2 <i>Behandling av datasett</i>	38
4.3 VARIABLER.....	39
4.3.1 <i>Avhengig variabel</i>	39
4.3.2 <i>Forklaringsvariabler</i>	40
4.3.3 <i>Kontroll variabler</i>	45
4.4 METODE	51
4.4.1 <i>Binær logistisk regresjon: modellvalg og metodiske egenskaper</i>	51
4.4.2 <i>Gjennomføring av analysen</i>	52

5.0 RESULTATER.....	54
5.1 FØRSTE BLIKK: DESKRIPTIVE OG BIVARIATE ANALYSER	54
5.2 HOVEDANALYSER: LOGISTISKE REGRESJONSMODELLER	57
<i>5.2.1 Basismodeller uten kontrollvariabler</i>	<i>57</i>
<i>5.2.2 Multivariate modeller med kontrollvariabler</i>	<i>59</i>
5.3 ANDRE EMPIRISKE FUNN.....	63
5.4 PREDIKSJONER FOR FOREKOMST AV PARTIBYTTE	64
5.5 ROBUSTHETSTESTER.....	66
6.0 DISKUSJON.....	70
6.1 HOVEDFUNN I LYS AV TEORI.....	70
<i>6.1.1 Manglende støtte for de betingede hypotesene.....</i>	<i>70</i>
<i>6.1.2 Personlig appell og lavere sannsynlighet for partibytte.....</i>	<i>71</i>
<i>6.1.3 Listeplassing som begrenset mål på partiforankring.....</i>	<i>72</i>
<i>6.1.4 Partitype som nivåforskjell fremfor mekanisme</i>	<i>73</i>
<i>6.1.5 Fleksible lister og betydningen av personlig appell</i>	<i>74</i>
6.2 MULIGE FORKLARINGER PÅ MANGLENDE STØTTE	74
<i>6.2.1 Teoretiske forklaringer.....</i>	<i>75</i>
<i>6.2.2 Empiriske og metodiske begrensninger.</i>	<i>76</i>
6.3 TEORETISKE IMPLIKASJONER	77
6.4 GENERALISERING	78
6.5 FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING	79
7.0 KONKLUSJON.....	81
8.0 BIBLIOGRAFI.....	83
9.0 VEDLEGG: ROBUSTHETSTESTER.....	83

Liste av figurer og tabeller

Tabell 2.1: Oversikt over partibytte i prosent i etablerte og nye demokratier.	7
Tabell 3.1: Valgsystemer og rangering av kandidater innenfor partiet.	28
Tabell 4.1: Deskriptiv statistikk variablene.	49
Tabell 4.2: Oversikt over variablene.	50
Tabell 5.1: Deskriptiv modell av andel partibyttere etter partitype og listeplassering.	55
Tabell 5.2: Bivariate logistiske regresjonsmodeller av sannsynlighet for partibytte.	56
Tabell 5.3: Basis modeller av partibytte uten kontrollvariabler.	58
Tabell 5.4: Logistiske regresjonsmodeller for partibytte med interaksjonseffekter.	60
Tabell 5.5: Robusthetstest med dikotom operasjonalisering av listeplassering.	68
Tabell 5.6: Robusthetstest med rare-events.	69
Tabell A1: Robusthetstest, modell 4 med partifaste effekter.	95
Tabell A2: Modell 4 med partispesifikke interaksjoner.	97
Figur 4.1: Fordelingen av log-transformert andel personstemmer.	42
Figur 4.2: Fordelingen av log-transformert relativ listeplassering	44
Figur 5.1: Marginal effektpersonstemmer ved ulike nivåer av listeplassering	62
Figur 5.2: Betinget marginale effekter av personstemmer etter partitype lister	63
Figur 5.3: Predikert sannsynlighet for partibytte knyttet til listeplassering.	65
Figur 5.4: Predikert sannsynlighet for partibytte knyttet til partitype.	66

1.0 Introduksjon

«Anyone can rat, but it takes a certain ingenuity to re-rat¹» skal Winston Churchill ha sagt om partibytte. Dette sitatet illustrerer hvordan partibytte lenge har vært forbundet med strategi, politisk risiko og lojalitet. Til tross for at partibytte er et velkjent fenomen, vet vi fremdeles relativt lite om hvilke faktorer som påvirker politikerne til å bytte parti. Det er viktig å forstå hvordan partibytte fungerer i etablerte demokratier, da det har en betydelig påvirkning på flere aspekter i tilknytning til politikken, blant annet på de normative verdiene til et partidemokrati, stabiliteten til demokratiske institusjoner og karrieren til de valgte representantene. På bakgrunn av dette skal jeg undersøke følgende forskningsspørsmål: *Kan samspillet mellom push- og pull-faktorer forklare partibytte under valg med fleksible listesystemer?*

Vi vet at partimedlemskap ikke er statisk, og at representanter alltid kan bestemme seg for å bytte parti eller mening (Ceron og Volpi 2021, 657). Dette ser vi igjen i forekomsten av partibytte verden over, både på lokalt og nasjonalt nivå. På samme måte vet vi også at partier er som levende organismer, de oppstår, puster, vokser, endrer seg, opplever opp- og nedturer i sine liv, og dør (Litton 2015, 712). Et eksempel her er fra Bokn Høyre som nå er utslettet, på bakgrunn av at samtlige kommunestyrerepresentanter fra partiet meldte seg ut og ble uavhengige representanter (Bleivik 2026). Dette understreker at partibytte får konsekvenser for en rekke ulike deler av den lokale styringskjeden.

Folkevalgte representanter har omfattende roller når det kommer til ansvar i politiske partier, men også viktige oppgaver ovenfor velgerne de representerer (Brahim 2017, 55). De politiske partiene representantene er medlemmer av, sees på som bindeleddet mellom borgernes interesser og myndighetenes handlinger, og enkelte hevder at det er partiene som gjør demokratiene lydhøre (Stokes 1999, 243-244; Grindheim, Heidar og Strøm 2020, 238; Dahl 1971, 2). Dersom det oppstår problemer i partiet som ikke løses effektivt, kan dette bli en belastning for både den folkevalgte selv, og partiet (Brahim 2017, 55). I mange av tilfellene ender konflikten eller problemene i at representanten bytter parti. Partibytte utfordrer derfor noe helt grunnleggende i representative demokratier.

Partibytte er ikke bare et individuelt valg den folkevalgte representanten tar, men det kan også få konsekvenser for styringskjeden. Dersom en representant velger å bytte parti i løpet av en valgperiode, kan dette påvirke maktbalansen, samarbeidskoalisjonene og forholdet mellom

¹ Winston Churchill, sitert i Oxford Essential Quotations, 6. utg., red. Susan Ratcliffe. Oxford: Oxford University Press.

partiene. I tillegg kan også partibytte utfordre forholdet mellom velgerne og representantene, særlig dersom representanten bytter til et parti velgerne ikke ville ha stemt på. På denne måten berører partibytte flere sentrale og viktige aspekter ved representative demokratier, som representasjon, politisk stabilitet og ansvarlighet. Derfor er det et viktig og interessant forskningsområde, fordi det har en stor påvirkning på de politiske prosessene som har en stor betydning for velgerne.

1.1 Eksisterende litteratur og gapet jeg adresserer

Partibytte forekommer i både stabile og mindre stabile demokratier, og det varierer betydelig mellom land og nivå. Tidligere forskning på partibytte viser at det ikke bare er et individuelt fenomen, men at det også er et system- og institusjonsfenomen. I litteraturen pekes det på særlig fire forklaringstyper for hvorfor partibytte forekommer; valg- og renominasjonsinsentiver, verv- og karriereinsentiver, policy- og ideologiske motivasjoner, og institusjonelle rammer. Det som trekkes frem som en særlig viktig mekanisme i åpne og fleksible listesystemer er personstemmer. En tidligere studie fra det danske Folketinget, antyder at representanter med en høyere andel personstemmer er mer tilbøyelige til å bytte parti, fordi de er mindre avhengige av partiet for å bli gjenvalgt (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019).

Partibytte og andre utmeldinger fra politiske partier forekommer jevnlig i norsk lokalpolitikk. I forbindelse med kommune- og fylkestingsvalget i 2019 publisert NRK en kartlegging som viste at flere titalls folkevalgte hadde brutt med partiet før valgperioden var over (Isungset, Nøkling og Hjorthen 2019). Denne kartleggingen synliggjorde et fenomen som ofte får en betydelig lokal oppmerksomhet. Denne studien bygger videre på NRKs kartlegging av partibytte i norske kommunestyrer i perioden 2015 til 2019 (Isungset, Nøkling og Hjorthen 2019).

Det finnes mye internasjonal forskning på partibytte, men svært lite når det kommer til Norge. Denne studien tar utgangspunkt i det lokale nivået fordi det er her de aller fleste partibyttene i Norge finner sted. Samtidig er tidligere forskning i stor grad rettet mot nasjonale parlamenter, og vi vet derfor lite om hvordan partibytte fungerer i norske fleksible listesystemer. Den tidligere forskningen forklarer partibytte gjennom individuelle forhold, som personstemmer og karriere, og strukturelle forhold, som partisystem, listeplassering og partitype. Forskningen undersøker sjeldent hvordan disse faktorene fungerer i samspill med hverandre. Jeg har derfor utviklet et teoretisk rammeverk bestående av push- og pull faktorer. Pull-faktoren består av personstemmer/personlig appell som kan gjøre representanten mer autonom fra partiet. Push-

faktorene er knyttet til marginal listeplassering og partitype som kan gjøre representanten mer sårbar eller mindre integrert i partiet. Kombinasjonen av push- og pull-faktorer er interessant på bakgrunn av at personstemmer trenger ikke alene å føre til et partibytte, og det samme gjelder for marginal listeplassering². Men kombinasjonen av en høy personlig appell og en svakere partiforankring kan teoretisk sett gjøre partibytte mer sannsynlig. Dette teoretiske rammeverket bidrar med å undersøke partibytte som et resultat av samspillet mellom autonomi og strukturelle begrensninger. Det empiriske bidraget blir derfor å teste disse mekanismene blant partibyttere i Norge, et felt det finnes lite forskning på. Dette munner ut i følgende forskningsspørsmål:

Kan samspillet mellom push- og pull-faktorer forklare partibytte under valg med fleksible listesystemer?

Ut ifra dette bidrar jeg både teoretisk og empirisk når det kommer til å fylle gapet for undersøkelser i tilknytning til partibytte. Ved å utvikle et teoretiske rammeverk basert på tidligere forskning, for å se på sammenhengen mellom personlig appell og partibytte, i sammenheng med partitype og listeplassering. Dette er ikke tidligere undersøkt, og kan derfor bidra med nye innsikter i hva som skal til for at en representant bytter parti i fleksible listesystemer. Til tross for at partibytting forekommer relativt jevnlig i Norge, finnes det fremdeles svært lite systematisk forskning på hvorfor representantene velger å foreta et partibytte. Målet med denne studien er derfor å bidra med ny kunnskap om hvilke faktorer som påvirker sannsynligheten for partibytte i valgsystemer som opererer med fleksible listesystemer.

1.2 Funn og metode

Denne studien bruker Norge som empirisk case, og ser nærmere bestemt på partibytte i norske kommunestyre i perioden 2015 til 2019. Selv om analysen kun benytter seg av Norge, kan de teoretiske forventningene generaliseres til liknende systemer i Vest-Europa. Jeg kombinerer tre ulike datasett om partibytte, informasjon om kandidatene som stiller til valg, og informasjon om de forskjellige kommunene. For å gjennomføre analysen å undersøke sannsynligheten for partibytte benytter jeg meg av logistisk regresjon. I analysen testes det både for direkte effekter og interaksjonseffekter.

Etter å ha gjennomført analysen, finner jeg ingen statistisk signifikante interaksjonseffekter, og må derfor forkaste de to hypotesene. Den personlige appellen har derfor ikke den forventede positive effekten av partibytte, som man har funnet i tidligere studier, verken i tilknytning til

² Det teoretiske rammeverket basert på push og pull faktorer er inspirert av det pågående forskningsprosjektet Instaparty (Party Instability in Parliaments).

hypotese 1 eller hypotese 2. Til tross for ingen statistisk signifikante interaksjonseffekter, peker funnene likevel i en konsistent retning, og i samsvar med hypotesene. Det ser altså ikke ut til at personstemmer fungerer som en sterk drivkraft for partibytte i denne sammenhengen. Dette kan tyde på at partibytte i større grad formes av institusjonelle og partistrukturelle forhold, heller enn av individuell autonomi alene.

Denne oppgaven tar aller først for seg tidligere forskning og litteratur på feltet i kapittel 2. Her presenteres tidligere forskning på partibytte både på nasjonalt- og subnasjonalt nivå. Videre i kapittel 3 legges det teoretiske rammeverket frem, med særlig fokus på push- og pull-faktorene. Ut ifra push- og pull-faktorene utvikler jeg to hypoteser som undersøkes i analysen, disse presenteres også i dette kapitlet. I kapittel 4 redegjør jeg for valg av case, og legger frem dataen jeg har brukt i analysen. Jeg presenterer videre variablene jeg benytter meg av i studien og hvilken metode som benyttes for å gjennomføre analysen. I kapittel 5 presenterer jeg resultatene fra analysen, her starter jeg med enkle bivariate modeller uten kontrollvariabler, før jeg beveger meg videre til multivariate modeller mer interaksjonseffekter og kontrollvariabler. I kapittel 6 diskuterer jeg resultatene opp mot det teoretiske rammeverket, tar for meg begrensinger knyttet til teoretiske forklaringer og metodiske og empiriske begrensninger ved analysen og presenterer videre forskning. I kapittel 7 trekker jeg konklusjoner og går nærmere inn på hvorfor jeg mener denne studien bidrar med noe nytt innenfor forskningen på partibytte.

2.0 Litteraturgjennomgang

Det er begrenset med forskning på partibytte som er gjennomført i Norge. Tidligere forskning på partibytte er i stor grad gjennomført i nasjonale parlamenter og i ulike institusjonelle kontekster. Det er gjennomført en rekke studier på partibytte i vesteuropeiske land som Italia, Frankrike, Sveits, Danmark og Hellas, men også i land utenfor Vest-Europa som Polen, Japan, USA, Sør-Afrika, Brasil og Mexico (Ceron og Volpi 2022, 6-7; O'Brian og Shomer 2013, 114-115; Heller og Mershon 2009a, 11).

Det meste av forskningen på partibytte er gjennomført på et nasjonalt nivå, og derfor benytter denne studien seg av litteratur knyttet til både det nasjonale og det subnasjonale nivået. Det kan forekomme institusjonelle forskjeller mellom nivåene som kan påvirke representantenes handlingsrom og insentiver, men tidligere forskning gir likevel grunnlag for å undersøke partibytte som et fenomen knyttet til folkevalgte representanter på tvers av nivåer (Yoshinaka 2016, 85). Yoshinaka argumenterer for at delstatsnivået gir et egnet empirisk grunnlag for å teste teorier om partibytte, ettersom mange nasjonale politikere starter sine karrierer i delstatsforsamlinger, og fordi antallet potensielle partibyttere her er langt større enn på føderalt nivå (Yoshinaka 2016, 85).

Dette kapittelet gir en oversikt over eksisterende forskning på partibytte, med formål om å etablere et teoretisk og empirisk grunnlag for analysen. Først tar jeg for meg hvordan partibytte konseptualiseres. Deretter legger jeg frem hva forskningen viser om forekomsten av partibytte, både på nasjonalt nivå og subnasjonalt nivå. Videre tar jeg for meg hvilke konsekvenser partibytte har for representanten og partiet, og hva som kan forklare hvorfor representanter bytter parti. Avslutningsvis oppsummerer jeg de tidligere funnene, og trekke disse sammen med det teoretiske rammeverket som presenteres i kapittel 2.

2.1 Konseptualisering av partibytte

Det er mange ulike måter å definere partibytte på. Heller og Mershon sin definisjon av partibytte kan sies å være den mest fremtredende, og den definerer partibytte som enhver endring i partitilhørighet (2009a, 9). Hott og Sakurai har også en bred definisjon, og mener at det er ethvert tilfelle hvor en representant i en valgt periode forlater partiet til fordel for et annet parti (Hott og Sakurai 2020, 406; Bengtson 2022, 618). Volpi (2019a, 7) og Pinto (2015, 327) benytter seg begge av mer snevre definisjoner. Volpi legger til grunn at partibyttene må være registrert i de offisielle protokollene, og Pinto mener at byttet ikke gjelder dersom det er et resultat av parlamentets regler eller en koordinert handling mellom partiene.

Partibytter forekommer i flere former, blant annet som overgang til nye eller eksisterende partier, og medlemskapsflyt kan være et vedvarende fenomen eller en sjelden omrokking (Desposato og Scheiner 2008, 511). Heller og Mershon trekker frem at partibytte kan forstås som et paraply-begrep, som dekker alle former for partibytte (2009a, 8). De identifiserer fire dimensjoner ved partibytte, blant annet knyttet til retningen på byttet, hvordan byttet forekommer, og graden av frivillighet i beslutningen om å gjennomføre byttet (Heller og Mershon 2009a, 8-10).

På samme måte som Heller og Mershon legger frem ulike typer for partibytte trekker også Golder mfl. frem ulike typer for partibytte. Golder mfl. legger frem fem typer, og opererer i stor grad med de fire samme hovedtypene for bytte, bevegelse mellom eksisterende partier, kollektiv overgang, dannelse av nye partier og ulike former for splittelse (Golder mfl. 2022, 7-8; Heller og Mershon 2009a, 9). I tillegg introduserer Golder mfl. en femte kategori som handler om at representanter kan gå fra en partigruppe til å bli uavhengig. Denne typen ses på som en distinkt form for partibytte, da man har både individuell og kollektiv utgang til uavhengighet (Golder mfl. 2022, 7-8; Heller og Mershon 2009a, 9; Goeke og Hartmann 2011, 263).

Disse ulike kategoriene antyder at partibytte ikke er et fenomen, men ulike strategier som aktører benytter seg av i møte med forskjellige insentivsystemer. Det er tydelig at det finnes mange ulike aspekter knyttet til partibytte, uavhengig av hvordan byttet forekommer anses de aller fleste tilfellene som et partibytte. I denne studien forstås partibytte først og fremst som tilfeller der folkevalgte representanter skifter partitilhørighet i løpet av valgperioden. I neste kapittel beskriver jeg nærmere hvilken definisjon jeg legger til grunn for analysen.

2.2 Forekomst av partibytte

Bidragsyttere til litteraturen har påpekt at forekomsten av partibytte varierer mellom land, institusjonelle kontekster og partisystemer (Heller og Mershon 2009a, 10). Selv der partibytte er sjeldent, forekommer det fra tid til annen, hyppigheten varierer også over tid. Heller og Mershon har laget en oversikt som viser at dette står i kontrast til stereotypien om at fenomenet bare forekommer i nye demokratier eller svakt institusjonaliserte systemer (2009a, 10-11). Tabell 2.1 illustrerer hvordan omfanget av partibytte varierer i både tid og mellom land. I tabellen kommer det frem hvor mange prosent av representantene som har byttet parti minst en gang i en pågående periode. Hver av kolonnene representerer en valgperiode for hvert land (Heller og Mershon 2009a, 10-11).

Tabellen viser at forekomsten av partibytte varierer i stor grad mellom land og over tid, fra under én prosent i stabile partisystemer som Tyskland og Storbritannia til over 30 prosent i de mer fragmenterte og svakere institusjonaliserte systemene som Ukraina og Brasil (2009a, 11). Enkelte forfattere beskriver partibytte som skjer innenfor en valgperiode som et avvikende fenomen, men nyere forskning viser at partibytte er langt vanligere enn det som tidligere har vært antatt (O'Brian og Shomer 2013, 114; Klein 2018, 505-506).

Tabell 2.1: Oversikt over partibytte i prosent i etablerte og nye demokratier.

<i>System</i>	<i>Periode 1: % partibytter</i>	<i>Periode 2: % partibytter</i>	<i>Periode 3: % partibytter</i>	<i>Periode 4: % partibytter</i>
Australia	1975-1977: 3	1977-1980: 0	1980-1983: 0	1983-1984: 0
Brasil	1991-1994: 39	1994-1998: 33	1998-2001: 36	
Canada	1993-1997: 2	1997-2000: 4	2000-2004: 9	2004-2006: 2
Danmark*	1966-1968: 3			1994-1998: 2
Europaparlamentet*	1989-1994: 16			
Frankrike	1997-2002: 4	2002-2007: 10		
Italia	1988-1992: 27.6	1992-1994: 33.7	1994-1996: 34.4	1996-2000: 32.1
Japan	2000-2003: 7			
New Zealand*	1993-1996: 12	1996-2000: 6		
Romania	1992-1996: 11	1996-2000: 17	2000-2004: 10	
Russland	1993-1995: 33			
Spania	1982-1986: 1	1986-1989: 12	1989-1993: 1	1993-1996: 0.3
Storbritannia	1974-1979: 1	1979-1983: 5	1983-1987: 0	1987-1992: 1
Sør-Afrika	1999-2004: 6	2004-2009: 2**		
Tyrkia	1961-1965: 22	1965-1969: 21	1969-1973: 23	1973-1977: 10
Tyskland	1969-1972: 2	1972-1976: 0.4	1976-1980: 0.2	1980-1983: 1
Ukraina	1998-2002: 56			
Ungarn	1990-1994: 13	1994-1996: 6**		
USA	1991-1993: 0.2	1993-1995: 0	1995-1997: 1	1997-1999: 0.5

Tabell 2.1: Tabellen er hentet fra Heller og Mershon og illustrerer tilfeller av partibytte i prosent i noen etablerte og nye demokratier (2009a, 11).

** Ettkammerlovgivende forsamling; alle andre data gjelder underhusene.*

*** De to første årene av en fireårsperiode (Ungarn); de første 2,5 årene av en femårsperiode (Sør-Afrika).*

2.2.1 Partibytte i lovgivende forsamlinger

Tidligere forskning viser betydelig variasjon i omfanget mellom lovgivende forsamlinger og regioner (Mershon 2014, 418). En høy grad av partibytte blir ofte sett på som noe som kompliserer politikkutforming og undergraver velgernes mulighet til å holde beslutningstakerne

ansvarlig (Mershon 2014, 419). Dette understreker hvorfor partibytte har blitt et sentralt tema innenfor forskningen knyttet til parlamentarisk stabilitet og politisk representasjon.

Studier fra Latin-Amerika viser at det er stor variasjon i omfanget av partibytte mellom land, noe som brukes til å argumentere for at partibytte i hovedsak er et systemfenomen heller enn et individuelt fenomen (Kerevel 2017, 29). Dette understreker han med at et partibytte underveis i en lovgivende periode i Mexico er relativt sjeldent sammenlignet med andre latinamerikanske demokratier som for eksempel Brasil hvor partibytte er svært vanlig (Kerevel 2017, 29; Desposato og Scheiner 2008, 511). I Mexico er det rundt 3,4 prosent av de føderale representantene som bytter parti i en pågående periode, mot 30-40 prosent i Brasil, Guatemala og Colombia. I Bolivia derimot har partibytte vært svært sjeldent, med unntak av valget i 2005, da omtrent halvparten av de gjenvalgte representantene byttet parti, i motsetning til dette fremstår partibytte som nesten ikke-eksisterende i Chile (Kerevel 2017, 29). At partibytte er nesten fraværende i Chile, understreker at fenomenet ikke følger tydelige geografiske mønstre, men at det formes av institusjonelle og partisystematiske forhold. Dette mønsteret finner vi også igjen utenfor Latin-Amerika, noe som indikerer at lav eller høy grad av partibytte i alle tilfeller ikke er knyttet til bestemte regioner, men heller til institusjonelle og partisystematiske forhold.

Også i Europa er variasjonen i partibytte stor innenfor samme region, noe som støtter argumentet om at partibytte i stor grad er et systemfenomen. Som tabell 2.1 illustrerer, har europeiske demokratier både tilfeller av perioder med svært høy grad av partibytte, men også svært lav grad av bytte (Heller og Mershon 2005, 536). Italia er et eksempel på et demokrati med svært høy grad av bytte, hvor nesten 25 prosent av representantene byttet parti minst en gang i løpet av perioden 1996 til 2001 (Laver og Benoit 2003, 215). Ser man på partibytte i Italia over en lenger periode fra 1946 til 2013, viser datasettet at prosentandelen bytter ligger på omtrent 13 prosent, som er betraktelig lavere enn i perioden 1996 til 2001 (Brancati mfl. 2022, 275). Politikken i Romania er kjent for å være stabilt ustabil (Anghel 2022, 86), men i tabell 2.1 ser vi likevel at prosentandelen av partibytte er betraktelig lavere enn det som finner sted i Italia (Heller og Mershon 2009a, 11). I de tre baltiske landene Litauen, Latvia og Estland er det kun mellom 40 og 70 prosent av representantene som forblir i sitt opprinnelige parti gjennom valgperiodene (Kreuzer og Pettai 2003, 85). Den store variasjonen peker nok en gang på at institusjonelle faktorer og partisystemets stabilitet spiller en sentral rolle for hvor utbredt partibytte blir. Slik som i Latin-Amerika finner man på samme måte også stor variasjon innen samme region også i Europa, noe som støtter opp under argumentet om at partibytte er et systemfenomen heller enn et geografisk betinget fenomen.

I Asia finner man også igjen mønsteret fra både Latin-Amerika og Europa, med en betydelig variasjon i partibytte både mellom land og nivåer. I Japan har partisystemet gjennomgått flere dramatiske endringer som følger av partibytte, blant annet da mer enn tjue prosent av de nasjonale LDP-representantene forlot partiet i perioden 1993-1994, da regjeringspartiet ble splittet i 2012, og igjen i 2017 (Desposato og Scheiner 2008, 511; Milazzo og Scheiner 2011, 149; Hamzawi 2020, 1268; Kubo, Matsumoto og Yamamoto 2022, 254). Taiwan representerer et interessant tilfelle fordi landet har relativt høye nivåer (rundt 20 prosent) av partibytte samtidig som partisystemet har vært forholdsvis stabilt (Fell 2017, 378, 382). Ser man på partibytte kun på det lovgivende nivået i Taiwan er gjennomsnittlig partibytte fra perioden 1995 til 2004 på kun 7,2 prosent, betraktelig lavere enn dersom man tar for seg alle nivåer (Chang og Tang 2015, 498). I Sør-Korea er partibytten litt mer vanlig enn i Taiwan, og gjennom fem valgperioder var den gjennomsnittlige graden av partibytte i lovgivende forsamling omtrent 20 prosent, men de har hatt perioder helt nede i ti- og helt oppe i tretti prosent (Fell 2017, 378; Shin 2013, 456). Casene fra Japan, Taiwan og Sør-Korea følger ikke noe spesielt mønster, men de formes av partistrukturer, valgordninger og forskjeller i nivå. Ser vi særlig på Taiwan som viser at total mobilitet ikke nødvendigvis trenger å innebære et ustabilt partisystem, mens variasjonene mellom nivåer antyder at partibytte ofte er mer utbredt lokalt enn på et nasjonalt nivå.

Samlet sett viser litteraturen at partibytte varierer betydelig både mellom land, regioner og perioder. Dette styrker forklaringer som vektlegger institusjonelle rammer og partisystemenes organisering fremfor geografiske eller kulturelle forhold.

2.2.2 Partibytte på lokalt- og delstatsnivå

Partibytte forekommer ikke bare i nasjonalforsamlinger, men også på lokalt- og delstatsnivå. Denne delen av kapittelet sammenligner partibytte på et subnasjonalt nivå, i Brasil, Sør-Afrika, USA og Norge. Casene illustrerer variasjon i partibytte på tvers av ulike institusjonelle og politiske kontekster.

Brasil illustrerer et tilfelle av en vedvarende høy grad av partibytte i lokalpolitikken. Hott og Sakurai har forsket på partibytte blant ordførere i kommuner i Brasil (2020). Denne empiriske analysen dekker et panel av 4974 brasilianske kommuner fra tre valgperioder. Resultatene fra undersøkelsen viser at det forekommer 2301 tilfeller av partibytte, tilsvarende nesten 46 prosent. Videre finner de at nesten nitti prosent av disse partibyttene er konsentrert i det tredje året av valgperioden. Dette kan indikere at partibytte i stor grad er strategisk og knyttet til

politiske insentiver (Hott og Sakurai 2020, 411). Sammenlignet med hva vi vanligvis observerer på det nasjonale nivået, fremstår omfanget av partibytte i Brasil som svært høyt, noe som peker mot at subnasjonale arenaer med flere representanter og svakere partibindinger, gir et større rom for å bytte parti.

Mens partibytte i Brasil fremstår som et vedvarende og strukturelt fenomen, illustrerer Sør-Afrika hvordan institusjonelle reformer kan utløse kortvarige, men intense bølger av partibytte. Åtte år etter Sør-Afrikas første frie demokratiske valg, ble den tidligere forbudte praksisen om partibytte legalisert (McLaughlin 2012, 564; Nikolenyi 2022, 640). Særlig på det lokale nivået skjedde avhopp oftere og i flere retninger enn det mange hadde forventet (McLaughlin 2012, 564). I løpet av det første femten-dagers vinduet i 2002 byttet 526 representanter parti, og i 2004 var det 459 representanter som byttet partitilhørighet, noen av disse byttet også tilbake i 2002 (McLaughlin 2012, 567). Totalt sett viser dette at andelen partibytte er på omtrent 12 prosent (McLaughlin 2012, 570). Dette er til stor forskjell fra det man ser fra tilfellet i Brasil, som ligger opp mot femti prosent (Hott og Sakurai 2020, 411; McLaughlin 2012, 570). Det er riktig nok vanskelig å sammenligne disse to casene, da tilfellene er fra ulike tids- og valgperioder, og i det brasilianske tilfellet ser man kun på ordførere, og ikke alle de folkevalgte representantene.

USA representerer et tilfelle som står i kontrast med en relativt lav grad av partibytte på det subnasjonale nivået. I perioden 1989-2020 var det 427 tilfeller av partibytte, noe som tilsvarer i underkant av to prosent (Shor 2021, 4). Denne andelen av partibytter på delstatsnivå over den lange tidsperioden er lav, særlig hvis vi ser på byttene her i forhold til etter lokalvalgene i Sør-Afrika og Brasil, på henholdsvis 12 prosent og 46 prosent (Shor 2021, 4; McLaughlin 2012, 567; Hott og Sakurai 2020). Norge fremstår her som et mellomtilfelle, med en moderat grad av partibytte på det lokale nivået. Andelen partibytter i delstatene i USA er også lavere enn det vi har sett ved norske lokalvalg, hvor man gjennom en periode kan telle over 450 bytter fra 2015 til 2019. Med omtrent titusen valgte representanter, tilsvarer dette 4-5 prosent partibytte (Isungset, Nøkling og Hjorthen 2019; Klausen 2015). Her er det viktig å understreke at tallene fra Norge, Sør-Afrika og Brasil alle er fra et lokalt nivå, mens antall bytter i USA er på delstatsnivå, og derfor ikke kan settes opp mot hverandre. Det er viktig å være varsom med å sammenlikne direkte, da casene dekker ulike tidsperioder, type representanter og nivå av styre. Tilfellene fra de fire landene illustrerer at partibytte varierer betydelig både mellom land og mellom styringsnivåer. Variasjonen kan sies å være betinget av institusjonelle rammer, representasjonsstrukturer og politiske insentiver. Dette understreker igjen behovet for å

analysere partibytte som et kontekstavhengig fenomen, særlig på det subnasjonale nivået. I det neste delkapittelet retter jeg fokus mot hvilke konsekvenser partibytte kan ha, både for partiet, men også for representanten.

2.3 Konsekvenser av partibytte

Partibytte kan få betydelige konsekvenser for representanten, partiet og den politiske institusjonen. I flerpartisystemer kan partibytte bidra til oppløsning av koalisjoner, skape nye flertall og endre styringsgrunnlaget. På samme tid kan partibytte medføre kostnader for representanten, blant annet i form av redusert sannsynlighet for gjenvalg, negativ mediedekning og svekket tillit (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019). Litteraturen peker særlig på konsekvenser knyttet til renominasjon, gjenvalg, verv og politisk innflytelse.

Dersom en representant bytter parti, er det ikke gitt at representanten blir renominert av sitt nye parti. Hott og Sakurai (2020) skriver om hvordan Schmitt (1999) hevder at partibytte øker sjansen for å bli renominert. Resultatene fra undersøkelsen deres viser likevel at ordførere som bytter parti ikke ser ut til å ha en større sannsynlighet for å bli renominert, og samme tilfelle finner man i Canada hvor en representant byttet parti, men likevel ikke nådde nominasjonen i sitt nye parti (Hott og Sakurai 2020, 423; Sevi, Yoshinaka og Blais 2018, 668). På den andre siden viser undersøkelser fra Pakistan at partibyttere enkelt finner partier som er villig til å renominere dem (Zhirnov og Mufti 2019, 519). Forskjellene mellom funnene fra Pakistan og øvrige studier kan indikere at en institusjonell kontekst spiller en rolle for sannsynligheten for renominasjon etter et partibytte. De motstridende funnene gjør det vanskelig å trekke entydige konklusjoner om sannsynligheten for renominasjon etter partibytte. Likevel er det ikke nødvendigvis renominasjon som er hovedproblemet til partibyttere.

Når et partibytte først har funnet sted, er det ofte gjenvalg som er den største utfordringen til representanten. Studier gjennomført av valgpolitiske konsekvenser blant sittende medlemmer av kongressen viser at partibytte har en klart negativ effekt på kandidatens stemmemargin, og resultatene viser også at dersom bytte skjer tett opp mot valget er marginen enda dårligere for å bli gjenvalgt (Grose og Yoshinaka 2003, 55, 64). Velgerne sin vurdering av partibytte, som opportunistisk eller policy-motivert, har betydning for de valgpolitiske konsekvensene representanten møter (Snagovsky og Kerby 2018). Statsministre og politiske ledere som opplever svik fra individuelle avhoppere eller utbrytergrupper opplever vanligvis dette som traumatisk. De sørger da for å fremheve dette i påfølgende valgkamper, og undergraver den politiske ansvarligheten og responsiviteten til representanten som byttet (Ceron og Volpi 2021,

657). Disse funnene er ikke nødvendigvis like i alle kontekster, og selv om et partibytte ofte reduserer sannsynligheten for å bli gjenvalgt, betyr ikke dette nødvendigvis at alle representanter som bytter parti ikke blir gjenvalgt.

Dersom representanten klarer å bli gjenvalgt i sitt nye parti, kan den fremdeles møte på noen konsekvenser ved å ha gjennomgått et partibytte. Dersom representanten blir gjenvalgt kan den oppleve tap av ansiennitet både i partigruppen, men også i komitéarbeidet (Yoshinaka 2016, 40-41). I flere systemer regnes ansiennitet som sammenhengende tid under samme partibetegnelse. Dersom representanten bytter parti, kan ansienniteten derfor nullstilles (Yoshinaka 2016, 40-41). Representanten som har byttet parti mister da enhver realistisk mulighet til å bli komitéleder i overskuelig fremtid. En studie fra Europaparlamentet understreker dette, og viser at representanter som bytter partitilknytning mister tilgang til sentrale komitéplasser og interne verv (McElroy 2008, 207-208). Tap av ansiennitet innebærer altså at partibytte kan medføre konsekvenser for representantens videre politiske karriere, også for de representantene som har kommet seg gjennom prosessen med renominasjon og gjenvalg.

Partibytte kan få institusjonelle konsekvenser dersom representanter bytter parti midt i en valgperiode. Partibytte kan i enkelte tilfeller, og i verste fall påvirke koalisjonene i lovgivende forsamlinger, og da endre forutsetningen for politiske forhandlinger (McLaughlin 2012, 563). I litteraturen brukes partibytte som et analytisk begrep for å forstå dynamikken i partisystemer og partidisiplin. På samme tid er partibytte viktig fordi det potensielt kan endre politiske forhandlinger i lovgivende forsamlinger (Pinto 2015, 323). I flerpartisystemer kan selv enkeltrepresentanter som velger å bytte parti bli avgjørende for flertallet i lovgivende forsamlinger, og på denne måten også viktig for både koalisjonsstrukturer og utfallet av politiske beslutninger (Mershon og Shvetsova 2014, 332). På denne måten får partibytte konsekvenser for den politiske stabiliteten og styringsdyktigheten.

I tilfeller der partier opplever offentlig uenighet eller avhopp, sender dette signaler om at partiet ikke er i stand til å velge de beste parlamentarikerne og avslører en svekkelse i responskjeden fra velgerne til deres valgte representanter (Ceron og Volpi 2021, 656). Konsekvensene av et partibytte, både i valgkretsen og internt i både det nye og det gamle partiet kan forstyrre den stabile likevekten som eksisterer i partiet (Yoshinaka 2016, 49). Resultater fra to meningsmålinger gjennomført etter at en amerikansk politiker byttet parti, viser at velgerne ikke er særlig positive til politikere som bytter parti, og målingene viser at respondentene var opprørt etter byttet (Yoshinaka 2016, 49). Funnene tyder på at partibytte kan utløse negative velgerreaksjoner og svekke tilliten til partiet som en stabil politisk aktør. Effekten av slike

velgerreaksjoner vil likevel variere mellom politiske systemer og kontekster, og avhenger av blant annet partisystemet sin struktur og graden av politisk konkurranse.

2.4 Forklaringer på partibytte

Litteraturen om partibytte peker på flere forklaringer på hvorfor representanter velger å bytte parti. Tidligere forskning viser til en sammenheng mellom representantenes ambisjoner og mål på den ene siden og institusjonelle faktorer på den andre (Heller og Mershon 2009a, 12). Heller og Mershon forstår stabilitet i partisystemer som et resultat av strategiske vurderinger gjort av både representanter og partiledere i møte med muligheten for partibytte (2009a, 15). Fokuset på partibytte gjør det mulig å plassere alle disse aktørene innenfor samme teoretiske rammeverk og å undersøke dem empirisk på en sammenhengende måte (Heller og Mershon 2009a, 15). Litteraturen forklarer partibytte særlig gjennom valg- og renominasjonsinsentiver, verv- og karrierehensyn, policy- og ideologiske motivasjoner samt institusjonelle rammer.

Normativt kan partibytte utfordre demokratiske idealer om representasjon og ansvarlighet, samtidig som det kan bidra til bedre samsvar med velgernes preferanser (Heller og Mershon 2009a, 5-9). Normative vurderinger av partibytte avhenger i stor grad av hvorfor representanter velger å bytte parti. Partibytte kan utfordre demokratiske idealer om representasjon og ansvarlighet, men kan på samme tid bidra til bedre samsvar mellom representanter og velgerpreferanser (Heller og Mershon 2009a, 5-9). Bengtson (2022) understreker at partibytte ikke nødvendigvis alltid er moralsk forkastelig, og særlig ikke dersom representanten forsøker å være tro mot velgernes interesser. Både politiske partier, men også representanter kan oppleve politiske kompromisser eller foreta valg ut ifra et kost-nytte perspektiv (Muller og Strøm 1999, 7; Yoshinaka 2016, 104). Samtidig beskriver flere studier representanter som rasjonelle aktører som bytter parti for å maksimere egne interesser eller fremme politiske mål (Heller og Mershon, 2005; Volpi 2019a, 3). Dette viser at normative vurderinger av partibytte henger tett sammen med hvilke forklaringsmekanismer som legges til grunn.

Tidligere empiriske studier har identifisert flere konkrete faktorer som påvirker sannsynligheten for partibytte i praksis. Det er gjennomført undersøkelser på det danske Folketinget i perioden 1953-2015 for å se hvordan medlemmer av parlamentet bytter partier. Resultatene fra studien viser at partibytte er sjeldent, men at det er viktig å studere (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019, 42-43). Forfatterne påstår på forhånd at partibytte skjer mest sannsynlig ikke i tider med intern partiharmoni, og at partibytte heller er et resultat av ødelagte ambisjoner eller uoverensstemmelser mellom preferansene til lovgivende representanter og partiet (Nielsen,

Andersen og Pedersen 2019, 44). Kost-nytte siden av det å bytte parti avhenger av hvor sannsynlig det er for at representanten vinner setet sitt igjen ved neste valg (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019, 45). Dette viser at partibytte i Danmark ikke er tilfeldig, men følger en tydelig rasjonell logikk der interne spenninger, ambisjoner og gjenvalgs usikkerheter veies mot hverandre.

Samlet sett viser litteraturen at partibytte kan forklares gjennom samspill mellom politiske mål, valgstrategiske hensyn og tilgang til verv og ressurser (Heller og Merzhon 2009a). De følgende delkapitlene går nærmere inn på disse ulike forklaringsperspektivene.

2.4.1 Valg- og renominasjonsinsentiver

Tidligere forskning viser at de første politikerne som bytter til nye partier ofte er utfordrere som ikke lykkes i nominasjonsprosessen mot sittende representanter i etablerte partier (Aldrich og Bianco 1992, 104). Først etter at det nye partiet har oppnådd en viss valgstyrke vil de sittende politikerne angivelig finne det fordelaktig å bytte parti (Aldrich og Bianco 1992, 104). Dette understreker at tidspunktet for partibytte ikke er tilfeldig, men henger tett sammen med når et nytt parti fremstår som en plausibel arena for å fortsette sin politiske karriere. I dette perspektivet forstår jeg partibytte som et strategisk valg der representanten selv veier risikoen for valgstraff opp mot muligheten for å sikre renominasjon og fortsatt politisk deltakelse.

Forklaringer på partibytte knyttet til valg legger særlig vekt på hvordan representantene forholder seg til insentivstrukturer i nominasjonssystemet og velgermarkedet. I tidligere valgforskning beskrives nominasjonsprosessen som et av de aller viktigste leddene i den demokratiske styringskjeden, fordi den avgjør både hvem som blir partiets kandidater, men også fordi den synliggjør maktforholdet internt i partiene (Narud 2008, 548). Narud peker videre på at partiene som står i en nominasjonsprosess vurderer kandidatenes personlige egenskaper, kommunikasjonsevner og politiske integritet, på samme tid som listene balanseres ut ifra sosiale, geografiske og demografiske hensyn (2008, 546-548). Nominasjonsprosessen står altså ikke igjen bare som en teknisk utvelgelse av kandidater, men også som en arena hvor representantens fremtidige muligheter formes.

Personstemmene fungerer som en indikator på kandidatens synlighet og popularitet, og defineres som den delen av stemmetallene som er knyttet til representantens tidligere prestasjoner eller individuelle egenskaper (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019, 45; Shugart, Valdini og Suominen 2005, 437; Canache, Mondak og Cabrera 2000, 663). Representanter som får mange personstemmer er mindre avhengige av partiet for å sikre gjenvalg, noe som gir

representantene en større strategisk autonomi. Studien fra det danske Folketinget viser at representanter med høye nivåer av personstemmer har en større sannsynlighet for å bytte parti, fordi de forventer færre valgmessige kostnader ved å gjennomføre et slikt bytte. Empirisk viser undersøkelsen at en økning på ett standardavvik i personstemmer øker sannsynligheten for et bytte med 34 prosent (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019, 50-51). Denne mekanismen forsterkes i åpne listesystemer, hvor kandidatene har insentiver for å bygge seg opp en sterk personlig appell, fremfor å lene seg på partietiketten (Carey og Shugart 1995). I disse systemene vil velgerne i større grad følge representanten fremfor partiet, noe som reduserer risikoen som er forbundet med å bytte parti (Klein 2018, 502). Samlet sett viser dette at personstemmer fungerer som en form for institusjonell ressurs som øker representantens autonomi, og senker terskelen for å gjennomføre et bytte.

Slik Nielsen, Andersen og Pedersen (2019) påpeker, poengterer også Kerevel (2017) at noen partibyttere betaler en valgkostnad etter å ha byttet parti, mens andre viser at partibytte kan ha valgmessige fordeler, ettersom det øker sjansen for gjenvalg eller i det minste ikke har noen tydelig negativ effekt. Disse kostnadene er særlig høye i ideologisk konsoliderte og institusjonaliserte partisystemer der et partibytte innebærer tap av både velgermessige og organisatoriske ressurser (Klein 2018, 502; Kerevel 2017, 35). Selv om partibyttere kan møte valgstraff i form av lavere oppslutning, må de ofte vurdere sine sjanser i den interne nominasjonsprosessen (Kerevel 2017, 58–59). Dette kommer frem i en studie fra Romania, som viser at selv i et sterkt partisentralisert og lukket listesystem lykkes rundt én av fem partibyttere med gjenvalg (Gherghina 2016, 497-498). Studien viser at gjenvalg avhenger av strategiske valg i tilknytning til mottakerparti og representantens erfaring, snarere enn partiloyalitet i seg selv (Gherghina 2016, 497-498). Dette støtter opp under Kerevel sitt poeng om at partibytte ikke nødvendigvis er valgmessig irrasjonelt, men må forstås som et strategisk valg hvor nominasjonen, partistruktur og kandidatens posisjon har en avgjørende rolle. Dette bidrar til å forklare paradokset ved partibytte. Selv om partibytte kan svekke valgoppslutningen, kan kostnaden likevel være verdt det dersom alternativet er å ikke stille til valg i det hele tatt (Kerevel 2017, 58–59). De fleste partibytter blant folkevalgte skjer rett før neste valg, og tilgjengelig forskning viser at et flertall av disse kan forklares med konflikter knyttet til nominasjon og tilgang til stemmeseddelen (Kerevel 2017, 30; Grose og Yoshinaka 2003, 64). Samlet sett viser dette at partibytte i stor grad er et strategisk valg formet av nominasjonsinsentiver og representantens vurdering av sin egen mulighet til å bli valgt, heller enn et uttrykk for ideologisk ustabilitet.

Partibytte kan forstås som en bevisst valgstrategi, særlig i perioder med mye politisk omstilling, der representantene vurderer sine sjanser i lys av nominasjonsprosesser og kommende valg (Aldrich og Bianco 1992; Shor 2021, 2-3; Heller og Mershon 2009b). Partibytte kan skje både som følger av endringer i partiets velgerstøtte, men også fordi politikerne ønsker å unngå omstridte nominasjonsprosesser (Aldrich og Bianco 1992, 104). Dette kan føre til tilsynelatende paradoksale mønstre for partibytte. Sittende politikere kan bytte parti selv om de har mer enn jevne sjanser for å vinne nominasjonen i sitt gamle parti, og selv om et bytte reduserer sjansene deres for å vinne selve valget. På samme måte kan de la være å bytte, selv om det ville økt sjansene deres for å vinne valget. Dermed indikerer ikke partibytte blant sittende politikere nødvendigvis at et nytt parti er sterkere enn et etablert, og partibytte blant utfordrere betyr heller ikke nødvendigvis at det nye partiet er svakere (Aldrich og Bianco 1992, 104). Partibytte i et valgperspektiv reflekterer derfor ikke nødvendigvis styrkeforholdet mellom partier, men representantenes strategiske vurderinger knyttet til timing, nominasjon og fremtidige valgmuligheter.

2.4.2 Verv- og karriereinsentiver

Der forklaringer knyttet til valg legger vekt på representantens respons på velgerpreferanser og gjenvalgsstrategier, retter perspektivet knyttet til verv og karriere seg mot de posisjonelle fordelene representantene kan oppnå gjennom å bytte parti. I dette perspektivet forstås partier og politiske verv som ressurser og karrieremekanismer, hvor partibytte handler om tilgang til institusjonelle posisjoner og politisk innflytelse snarere en stemmemaksimering (Muller og Strøm 1999). Parlamentsmedlemmer blir sett på som rasjonelle aktører som forsøker å maksimere sine interesser og bytter parti for å fremme sine egne mål (Heller og Mershon, 2005; Volpi 2019a, 3). Dermed blir partibytte et strategisk virkemiddel for å sikre eller styrke representantens posisjon i den politiske maktstrukturen.

Nielsen, Andersen og Pedersen (2019) argumenterer for at det å inneha en posisjon øker kostnaden ved å bytte parti. Representanter i maktposisjoner har større mulighet til å påvirke partiets beslutninger, noe som kan redusere sannsynligheten for alvorlige konflikter og avhopp (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019, 50-51). Selv om dette ikke fanges opp i de kvantitative analysene, viser kvalitative eksempler på at både ønsket om nye posisjoner og tap av eksisterende verv kan utløse partibytte. Enkelte representanter har forhandlet med andre partier om minster posisjoner før de byttet parti, mens andre valgte å bryte ut etter å ha mistet politiske verv (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019, 50-51). Samlet viser funnene at posisjonsmakt både

kan beskytte mot og utløse partibytte og dermed utgjøre en sentral mekanisme for hvorfor avhopp oppstår.

Studien til Yoshinaka har som mål å teste den såkalte «progressive ambisjon» hypotesen, som sier at politikere med ambisjoner om høyere verv er mer tilbøyelige til å bytte parti dersom partibalansen på høyere nivå favoriserer et annet parti (2016, 85-86). Resultatene viser at partibytte forekommer oftere blant lovgivere med ambisjoner om høyere verv enn blant øvrige representanter. Nesten halvparten av lovgiverne med progressive ambisjoner bytter parti, mot rundt tretti prosent blant dem uten slike ambisjoner (Yoshinaka 2016, 101). Progressive ambisjoner operasjonaliseres her som at vedkommende har stilt til valg for et høyere verv, i dette tilfellet guvernør, senator eller president, på hvilket som helst tidspunkt etter at vedkommende har byttet parti eller etter den tilfeldig valgte kongressen (Yoshinaka 2016, 67). Mekanismen bak dette er at ambisiøse politikere tilpasser partitilknytningen sin til hvilke partier som gir den beste tilgangen til en videre karriere. Partibytte fungerer dermed som et strategisk virkemiddel for å redusere barrierer for å oppnå høyere verv heller enn som et uttrykk for ideologisk ustabilitet (Yoshinaka 2016, 98, 104; Kerevel 2014, 113). Dette illustreres i studien av delstatslovgivere i Deep South på 1990- og 2000-tallet, hvor ambisiøse demokratiske politikere i større grad enn tidligere byttet til det republikanske partiet, fordi dette ga bedre karrieremuligheter på et høyere nivå (Yoshinaka 2016, 96).

Andre studier finner i motsetning begrenset eller ingen støtte til at progressive ambisjoner er den dominerende forklaringen for partibytte. Undersøkelser av polske representanter som bytter parti, viser at de bytter for å sikre sin politiske overlevelse, ikke på grunn av en kortsiktig ambisjon om å oppnå høyere verv eller på grunn av et kaotisk og polarisert landskap (McMenamin og Gwiazda 2011, 862). Det samme gjelder O'Brien og Shomer (2013), som finner ut at den generelle antakelsen om posisjonssøkende motivasjoner svekkes og at effekten er minimal, noe som tyder på at opposisjonspartier ikke er mer sannsynlig til å oppleve partibytte enn regjeringspartier. Samlet sett kan litteraturen tyde på at progressive ambisjoner fungerer som en viktig forklaringsmekanisme i enkelte kontekster, særlig i de tilfellene der partibytte åpner reelle karriereveier til høyere verv. På samme tid viser motsigende funn at betydningen av ambisjoner er betinget av institusjonelle rammer og politiske konkurranseforhold.

Samlet sett viser litteraturen at verv- og karrieremotivasjoner ikke gir entydig forklaring på partibytte, men at betydningen varierer med institusjonell kontekst og karrierestruktur. Vi ser at representantene vurderer partibytte som et middel til å styrke sine egne fremtidsutsikter, og

partibytte kan derfor sies å være en rasjonell respons på samspillet mellom det lokale distriktets partipreferanser og den enkelte representantens ambisjoner. Litteraturen antyder dermed at karrierehensyn i mange tilfeller kan være en viktig forklaring på partibytte, særlig i kontekster hvor partibytte åpner nye politiske muligheter. De subnasjonale mønstrene peker mot at karriere- og konkurranseinsentiver i mange tilfeller kan være viktigere enn ideologisk lojalitet. Partibytte kan dermed forstås som en strategisk handling formet av institusjonelle forhold og politiske karrieremuligheter, heller enn kun ideologisk ustabilitet.

2.4.3 Policy- og ideologiske motivasjoner

Ved siden av karriere- og posisjonsforklaringer peker litteraturen også på ideologiske og policy relaterte motivasjoner for partibytte. Forklaringer på partibytte knyttet til ideologi og policy legger særlig vekt på ideologisk avstand mellom representanten og partiet vedkommende tilhører. Motivasjonen til å gjennomføre et partibytte kan springe ut av en reell avstand mellom representanten og dens parti (Snagovsky og Kerby 2018, 428). For representanter som ønsker å forfølge politiske mål, kan partier med konsistente ideologiske budskap og medlemmer med like og stabile politiske preferanser være å foretrekke fremfor partier der medlemmene har mer heterogene preferanser (Thames 2007, 228; O'Brien og Shomer 2013). Politikksøkende mål er drevet av representantens ønske om å realisere sine ideologiske mål gjennom å være tilknyttet et parti som ligger nært ideologisk (Radean 2019, 141; Pinto 2015, 325). Når de ideologiske preferansene til representanten avviker fra partiets blir partiet mindre attraktivt, og representanten tvinges til å stemme mot egne preferanser for å støtte partilinen (O'Brien og Shomer 2013). Funnene viser at ideologisk avstand kan skape spenninger på individnivå. Representanter som over tid opplever misforhold mellom egne preferanser og partiets posisjon, kan derfor søke organisatorisk tilhørighet andre steder. Studier fra Italia viser at avhopp hovedsakelig kan forklares av policy- og posisjonsrelaterte hensyn, og at de forekommer hyppigere i perioder med regjeringdannelse og budsjettforhandlinger (Pinto 2015, 324).

Tidligere studier fra USA har vist hvordan ideologiske holdninger kan påvirke sannsynligheten for partibytte mellom Demokratene og Republikanerne (Clark mfl. 1991). Studien viser at partibytte ikke bare er opportunistisk, men at det også henger sammen med substansielle endringer i ideologiske preferanser (Clark mfl. 1991, 585). Ideologiske holdninger fremstår som den sterkeste prediktoren for partibytte i denne sammenhengen (Clark mfl. 1991, 588). Partibyttere bytter ikke bare parti for å bevege seg mot det ideologiske sentrum, men for å slutte seg til et parti de står nærmere ideologisk (Kweit 1986, 189). Samlet sett støtter disse funnene det politikk-søkende perspektivet, der partibytte forstås som en strategi for å redusere

ideologisk avstand og øke muligheten for å følge sine egne politiske mål, heller enn som et tilfeldig eller rent taktisk valg.

Studiene over fokuserer hovedsakelig på ideologisk avstand på individnivå, Volpi (2019a) viser at slike ideologiske konflikter også kan få kollektive konsekvenser på partinivå. Hun viser at mange representanter opplever denne typen konflikt, og effekten blir ikke bare individuell, men kollektiv (Volpi 2019a, 3). Ut ifra undersøkelsene finner Volpi ut at jo lenger et parti står fra de andre gruppene i systemet, ideologisk sett, desto flere partibytter har partiet (2019a, 10). Dette mønsteret er ikke begrenset til konvensjonelle partistrukturer. I flernivåsystemer, som Europaparlamentet, får ideologisk avstand også betydning for hele delegasjoner og partigrupper. Empiriske studier fra Europaparlamentet viser at partibytte i stor grad følger mønster av ideologisk inkongruens (Martin 2021, 536). Når avstanden mellom en representants preferanser og partigruppens posisjoner øker, øker også sannsynligheten for bytte. Dette underbygges av funn som viser at én standardavviks økning i ideologisk distanse mellom representanten og deres parlamentsgruppe øker sannsynligheten for partibytte med 40 prosent, noe som illustrerer hvor sterkt ideologisk distanse påvirker sannsynligheten for partibytte. Når det kommer til den europeiske dimensjonen, om delegasjonen beveger seg bort ett standardavvik, øker sannsynligheten med ytterligere 24 prosent for å bytte parti (Martin 2021, 536). På bakgrunn av dette kan man si at ideologi kan være en forklaring på partibytte både på individ- og partinivå, og forklare hvorfor partibytte i enkelte tilfeller opptre som et kollektivt fenomen innenfor det samme partiet.

Tidligere forskning argumenterer for at representanter i topartisystemer som befinner seg i utkanten av partiets ideologiske politiske rom, i større grad kan bli fristet til å bytte parti dersom idealpunktet til nabopartiet ligger nærmere deres eget (Snagovsky og Kerby 2018, 428). Et partibytte øker da representantens evne til å fremme politikk representanten selv støtter, og reduserer i det minste sannsynligheten for å bli tvunget til å støtte lovgivning som strider imot egne meninger (O'Brian og Shomer 2013; Thames 2007, 228). Til tross for at individer handler kollektivt, forventes de også å ha sin egen karriere i tankene, og beslutningene deres om å bytte parti vurderes ut ifra hvilke alternativer som er tilgjengelige og hva som er mottakerens respons (Kemahlioğlu og Sayari 2017, 188). Denne politiske motivasjonen kan uttrykkes på flere måter. For det første kan representanter forlate partier som ikke støtter deres preferanser til fordel for partier som gjør, og for det andre kan representanter gå til partier som gir dem større interne lovgivningsmessige ressurser for å oppnå ønskede politiske utfall (Thames 2007, 228; Pinto 2015, 325). I tilfeller av fraksjonsbevegelser er responsen knyttet til den ideologiske nærheten

mellom avhopperne og partiet (Kemahlioğlu og Sayari 2017, 188). Ut ifra motivasjonen til representanten knyttet til politikk, blir partibytte dermed et strategisk virkemiddel for å redusere ideologisk avstand og øke muligheten til å påvirke politiske utfall.

Samlet sett viser litteraturen knyttet til policy- og ideologiske motivasjoner at dette utgjør en sentral forklaring på partibytte, spesielt i situasjoner der representanter opplever en vedvarende ideologisk avstand til sitt eget parti. Dette perspektivet vektlegger partibytte som et middel for å redusere ideologisk inkongruens og øke muligheten til å påvirke politiske utfall. På samme tid viser litteraturen at policy- og ideologiske motivasjoner kan ha både individuelle og kollektive konsekvenser. Betydningen av ideologi varierer også mellom ulike partisystemer og institusjonelle kontekster. Policy-motiverte partibytter må derfor forstås som strategiske handlinger innenfor bestemte institusjonelle rammer, heller enn kun som uttrykk for kortsiktig opportunistisme.

2.4.4. Institusjonelle rammer og insentiver

Selv om partibytte kan være motivert av politiske mål og individuelle ambisjoner, formes slike beslutninger også av institusjonelle rammer og insentivstrukturer. For å forstå når og hvor policy-motiver faktisk leder til partibytte, må vi ta hensyn til de institusjonelle mekanismene som organiserer konkurranse, makt og tilgang til ressurser.

Fordelingspolitikken i Japan fungerer gjennom en sentralisert kanal (Desposato og Scheiner 2008, 513). Derfor burde både subnasjonale og nasjonale politikere i Japan orientere sitt partimedlemskap mot nasjonale allianser og ressurskontroll, og i liten grad ta hensyn til partimakten på subnasjonalt nivå (Desposato og Scheiner 2008, 513). Artikkelen til Milazzo og Scheiner undersøker hvorfor subnasjonale politikere i Japan i liten grad byttet parti da det liberaldemokratiske partiet (LDP) ble splittet i 1993-1994 (2011, 148-149). Mangelen på lokale partibytter svekket de nye partienes evne til å etablere seg på varig grunnlag og utfordre LDP nasjonalt (Milazzo og Scheiner 2011, 149). I Japan har det utviklet seg patron-klient-forhold mellom nasjonale og subnasjonale politikere, hvor nasjonale aktører fungerer som fordelingskanaler for ressurser til lokale nivåer (Despasato og Scheiner 2008, 510; Milazzo og Scheiner 2011, 150). Når patronen forblir i partiet, reduseres insentivene for partibytte, men dersom en sentral aktør forlater partiet, kan lokale politikere følge etter for å bevare tilgang til ressurser (Milazzo og Scheiner 2011, 150-151). Forfatterne konkluderer her med at partibytte på subnasjonalt nivå først og fremst er et resultat av ressursavhengighet og strategiske hensyn, ikke ideologisk endring (Milazzo og Scheiner 2011, 159-160). I dette tilfellet viser det japanske

tilfellet hvordan institusjonell ressursavhengighet kan dempe sannsynligheten for partibytte, selv under betydelig politisk omveltning.

I kontrast til tilfellet i Japan, hvor institusjonell ressursavhengighet virker stabiliserende, viser Sør-Afrika hvordan den institusjonelle usikkerheten kan åpne et vesentlig rom for partibytte. Partibytte i Sør-Afrika tidlig på 2000-tallet fant sted i et proporsjonalt representasjonssystem med lukkede lister (Booyesen 2006, 729). Betydelige maktskifter ble muliggjort i perioden mellom valg gjennom to parallelle mekanismer, alliansebygging og partibytte (Booyesen 2006, 729). En lovgiver vil bytte parti når det nye partiet er bedre posisjonert til å levere de ønskede fordelene, og når den forventede økningen i gevinster ved å bytte overstiger de forventede kostnadene, for eksempel gjengjeldelsestiltak fra det tidligere partiet eller valgmessige straffer fra velgere som misliker byttet (McLaughlin 2012, 568). Heller og Mershon peker i sin studie på at partibytte springer ut av ambisjon, men enda mer reflekterer det jakten på ambisjon under stor usikkerhet (2005, 556). Studien til McLaughlin fra Sør-Afrika finner bevis for at, til tross for det høye omfanget av partibytte som fant sted, var mønstrene i stor grad strukturert av en valgforbindelse mellom representanter og deres partier, så vel som mellom representanter og deres velgere (McLaughlin 2012, 564). Partibytte er mest sannsynlig fordelaktig for individuelle lovgivere når verdien av deres opprinnelige partitilhørighet er mest usikker, og/eller når fremtiden til deres posisjon i en lovgivende forsamling er høyst usikker (McLaughlin 2012, 568). Tilsvarende er det nettopp under slike forhold at politiske partier er mest tilbøyelige til å ta imot nye medlemmer, og faktisk også til å bruke lokkemidler for å sikre seg dem (McLaughlin 2012, 568). Dette understreker hvordan institusjonell usikkerhet og fordelingsregimer kan åpne et betydelig rom for partibytte i Sør-Afrikas politiske system.

Mens Japan og Sør-Afrika illustrerer hvordan institusjoner påvirker sannsynligheten for partibytte, viser Italia hvordan politiske systemer kan respondere ulikt på høy grad av partibytte. Det er viktig å understreke at partibytte som er avgjørende for regjeringsfall, ikke nødvendigvis fører til innføring av lover mot partibytte i hvilket som helst parlamentarisk demokrati (Nikolenyi 2022, 640). Her er et eksempel Italia, hvor vi tidligere har sett at det har vært mye partibytte, og hvor flere regjeringer har falt som følger av dette. Likevel har ikke det italienske parlamentet innført lov mot partibytte (Nikolenyi 2022, 640; Heller og Mershon 2008, 910; Brancati mfl. 2022, 275; Pinto 2023, 4). Slik sett avhenger lovreguleringer av partibytte ikke bare av politisk ustabilitet, men av bredere institusjonelle og historiske betingelser. Samlet sett

viser disse eksemplene at institusjonelle rammer både kan fremme og begrense partibytte, samtidig som de former hvordan politiske systemer responderer på fenomenet.

2.5 Avsluttende bemerkninger

Ut ifra dette kapittelet burde det være klart at partibytte er noe som foregår i varierende grad, i både etablerte demokratier og nyetablerte demokratier, på tvers av regioner og tid. Det er en rekke ulike grunner til at partibytte skjer, og det får også en rekke ulike konsekvenser. Litteraturen fokuserer her mest på parlamenter og det nasjonale nivået av politikken, men trekker også frem partibytte på både delstatsnivå og lokalnivå. Det finnes begrenset med forskning på partibytte i Norge. Mitt bidrag med denne analysen, vil medvirke til mer kunnskap om partibytte i fleksible lister, og hva faktorer som partitype og listeplassering har å si for partibytten.

Samlet sett viser litteraturen at partibytte er et komplekst fenomen, som påvirkes av en sammensetning av individuelle insentiver, institusjonelle rammer og partisystemets struktur. Forskningen peker på at partibytte kan være både responsivt og strategisk, samtidig som mye av forskningen er konsentrert rundt parlamenter og det nasjonale nivået, mens det finnes begrenset forskning på partibytte i Norge og særlig på det lokale nivået i fleksible listesystemer. Videre undersøker eksisterende forskning ofte enkeltfaktorer isolert, mens det i en mindre grad er undersøkt hvordan ulike push- og pull-faktorer virker sammen og betinger hverandre i tilknytning til partibytte.

Flere av disse forklaringene kan knyttes til bredere teorier om politisk atferd, hvor representanter og partier forstås som aktører som søker stemmer, politikk eller verv (Strøm 1990, 566; Muller og Strøm 1999, 8). I tråd med Downs (1957) kan partibytte dermed forstås som en strategisk handling, hvor representanter vurderer hvordan partitilhørighet påvirker muligheten til å oppnå politisk innflytelse, gjenvalg eller tilgang til posisjoner.

Denne litteraturgjennomgangen legger grunnlaget for det teoretiske perspektivet som utvikles i neste kapittel. Kapittelet tar for seg den teoretiske definisjonen av partibytte som bli lagt til grunn for analysen, og trekker frem at partibytte er et valg mellom det å bli og å forlate i tilknytning til rammeverket for Exit, Voice og Loyalty og push- og pull-faktorer jeg selv har utviklet. Den teoretiske bakgrunnen legger grunnlaget for hypotesene jeg skal undersøke.

3.0 Teori

Slik kapittel 2 viser har forskning på partibytte vært i vinden de siste tiårene, og til tross for dette er det mange ulike meninger om hvordan og hvorfor dette forekommer. Ut ifra de tilfellene vi har sett av partibytte, er det mulig å anta at det i større grad forekommer på lokalt nivå, heller enn nasjonalt nivå. En mulig forklaring er at antallet lokale representanter er betydelig større enn antallet nasjonale representanter, noe som øker sannsynligheten for at partibytte observeres på dette nivået. Samtidig viser forskning at individuelle ressurser, og særlig personstemmer i åpne- og fleksible listesystemer, kan redusere kostnadene ved et bytte og dermed øke representantens autonomi (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019; Klein 2018). Representanter med mange personstemmer blir mindre avhengige av sitt parti og har en større mulighet for å opprettholde politisk støtte selv etter et bytte. Sett i sammenheng peker disse innsiktene i retning av at partibytte kan forstås som et resultat av strategiske vurderinger, hvor representanten balanserer kostnader og gevinster ved å bli værende i, eller forlate partiet.

I dette kapittelet utforsker jeg et tema som tidligere ikke har blitt undersøkt i særlig stor grad. Jeg tar for meg og legger grunnlaget for at representanter i systemer som opererer med fleksible lister, som representanter med en sterk personlig appell, har en høyere sannsynlighet for å bytte parti sett i forhold til listeplassering og type parti. Jeg starter med å presentere den teoretiske definisjonen av partibytte jeg benytter meg av, på bakgrunn av diskusjonen i kapittel 2. Videre ser jeg på partibytte i lys av Hirschman sitt rammeverk om Exit, Voice og Loyalty og bruker deler av dette for å legge grunnlaget for å skille mellom push- og pull-faktorer som får representantene til å bytte. Til slutt munner dette ut i to hypoteser som ser på interaksjonseffekten mellom personstemmer, listeplassering og om det er forskjell mellom representanter fra etablerte partier og lokale lister.

3.1 Teoretisk definisjon av partibytte

Jeg har tidligere i kapittel 2 tatt for meg en grundig konseptualisering av partibytte, men ønsker her likevel å presentere min teoretiske forståelse nærmere. Slik vi allerede har vært inne på, defineres partibytte på ulike måter; grunntanken er ofte den samme, men med små variasjoner om hva som inkluderes og utelates. Begrepet partibytte er et vidtfavnende begrep, noe Heller og Mershon legger stor vekt på (2009a, 8-10). De understreker at begrepet om partibytte inkluderer alle former for endringer i partitilhørighet, enten byttet er fra et parti til et annet eller til at representanten blir uavhengig (Heller og Mershon 2009a, 8-10). Volpi definerer partibytte på tilsvarende måte, som en endring i representantens formelle partitilhørighet i løpet av valgperioden (2019a, 7). I tråd med denne forståelsen defineres partibytte i denne studien som

en endring i en representants partitilhørighet etter at vedkommende er valgt inn i kommunestyret. Empirisk identifiseres dette når en representants partitilhørighet endres fra det partiet vedkommende ble valgt inn for, til en annen partitilknytning eller til status som uavhengig representant, slik dette fremgår av de lokale myndighetenes offisielle oversikter over representanter.

Partibytte kan forsås på ulike nivåer, inkludert blant kandidater, partimedlemmer og folkevalgte representanter. I denne studien avgrenses begrepet til å kun gjelde sittende folkevalgte representanter, ettersom det er disse som innehar et mandat og man enkelt får en oversikt over om har byttet parti eller inne innenfor en valgperiode. Studien er avgrenset til det lokale nivået, og definisjonen av partibytte anvendes i lys av de institusjonelle rammene som gjelder for denne konteksten. I enkelte tilfeller stiller partier til valg på felles lister. Dette er særlig vanlig i mindre kommuner, hvor det kan være et begrenset rekrutteringsgrunnlag. I disse tilfellene legges representantenes registrerte partitilhørighet i kommunens offisielle oversikt til grunn. Denne analysen regner ikke endringer innenfor en felles liste som partibytte, ettersom det ikke innebærer en individuell endring i partitilknytningen, men reflekterer en forhåndskordinert organisatorisk struktur. Et partibytte registreres kun dersom representanten velger å forlate felleslisten til fordel for et annet parti eller velger å bli en uavhengig representant. Dette er i tråd med Pinto, som understreker at endringer som følger av en koordinert handling mellom partier ikke burde klassifiseres som et partibytte (2015, 327). Videre inkluderer definisjonen for denne analysen tilfeller hvor representanter blir ekskludert eller suspendert fra partiet sitt. Heller og Mershon argumenterer for at slike tilfeller regnes som partibytte, ettersom representantenes partitilknytning endres som følge av institusjonelle regler, uavhengig av om initiativet kommer fra partiet eller representanten selv (2009a, 9). I tråd med denne forståelsen klassifiseres disse endringene som partibytte.

Kort oppsummert forstår jeg partibytte som en endring i partitilhørigheten blant sittende representanter, som er registrert og verifisert, at byttet ikke er et resultat av at to eller flere partier har stilt liste sammen, og at partibytte skyldes at representanten selv frivillig endrer sin partitilhørighet eller får sitt medlemskap i partiet trukket tilbake av partiorganisasjonen. Det er denne definisjonen jeg legger til grunn videre i analysen.

3.2 Partibytte som et valg mellom å bli og å forlate

3.2.1 Exit, voice og loyalty som rammeverk for partibytte

Rammeverket om Exit, Voice og Loyalty (EVL) er utviklet av Albert Hirschman, og handler om hvordan man kan handle dersom man blir konfrontert med negative endringer (Hirschman 1970; Clark, Golder og Golder 2018, 48-49; Dassoneville, Blais og Dejaeghere 2015, 392). I korte trekk handler Loyalty om at man aksepterer at omgivelsene endrer seg, og at man ikke foretar seg noen endringer. Benytter man seg av Voice, protesterer man mot endringene. Siste utvei er Exit, da aksepterer man at det har vært en negativ endring og forlater omgivelsene til fordel for noe annet (Hirschman 1970; Kato 1998, 858; Clark, Golder og Golder 2018, 49). Originalt var denne modellen tiltenkt å adressere forholdet mellom bedrifter og forbrukere, men den er like passende for forholdet mellom innbyggere i en stat og myndighetene og politiske aktører (Clark, Golder og Golder 2018, 49). Exit, Voice og Loyalty-rammeverket har også blitt utforsket i forbindelse med partibytte. Yoshinaka legger vekt på at rammeverket kan sees i sammenheng med partibytte ved at dersom en politiker er misfornøyd med sin nåværende partitilknytning, kan representanten velge å forbli et lojalt medlem (Loyalty), gi uttrykk for sine bekymringer og forsøke å endre partiet innenfra (Voice), eller forlate partiet helt ved å bytte parti (Exit) (Yoshinaka 2016, 29). Hva som bestemmer om Exit blir valgt, avhenger av kostnadene og nytten ved å bytte parti (Yoshinaka 2016, 29).

EVL-rammeverket illustrerer tre prinsipielt ulike responser på misnøye. Til tross for dette er det likevel mest hensiktsmessig å bruke det som et overordnet begrepsmessig utgangspunkt i denne studien heller enn en direkte modell for forventningsdannelse og hypoteser. Årsaken til dette er at formålet i denne studien er å forklare partibytte, som her tilsvarer exit-alternativet. Samtidig er Voice og Loyalty i praksis vanskeligere å avgrense og identifisere empirisk på en konsistent måte, særlig når analysen er basert på register- og observasjonsdata fremfor mer detaljerte prosessdata om interne partikonflikter eller forsøk på påvirkning. EVL fungerer derfor her som en teoretisk linse som synliggjør at partibytte er ett av flere mulige alternativer, mens den videre analysen avgrenser seg her til å forklare hvorfor noen representanter faktisk velger å forlate partiet, altså Exit.

3.2.2 Push og pull faktorer for bytte

I den videre analysen tar jeg utgangspunkt i at representanter, gitt misnøye eller andre endrede insentiver, står overfor et mer todelt valg: å forbli i sitt nåværende parti eller å forlate det gjennom et partibytte. Dette valget kan forstås som en vurdering av forventet nytte knyttet til

hvert alternativ. I tråd med litteraturen kan representantenes forventede nytte ved å bli værende eller forlate et parti forstås langs tre hoveddimensjoner. Den første dimensjonen er knyttet til gjenvalg og valgbarhet, altså representantens sannsynlighet for å bli gjenvalgt (Grose og Yoshinaka 2003; Kerevel 2017; Nielsen, Andersen og Pedersen 2019). Den andre omfatter nytten i tilgang til politiske posisjoner og karrieremuligheter i partiet og det politiske systemet (Muller og Strøm 1999; Heller og Mershon 2005; 2009a). Den tredje handler om muligheten representanten har til å oppnå politisk gjennomslag og påvirke politikk i tråd med sine egne mål (Thames 2007; O'Brien og Shomer 2013; Pinto 2015). Samlet sett innebærer dette at representantene vurderer partibytte som et spørsmål om hvordan ulike individuelle-organisatoriske forhold påvirker mulighetene deres langs disse tre dimensjonene.

Partibytte er forventet å forekomme når representanten både har tilstrekkelig med ressurser til å klare seg etter et bytte, og samtidig har begrenset med insentiver for å bli værende (Heller og Mershon 2009a; Nielsen, Andersen og Pedersen 2019). Den forventede nyttevurderingen struktureres ved å skille mellom push- og pull-faktorer. På bakgrunn av dette argumenterer jeg først for at personlig appell fungerer som en sentral pull-faktor som reduserer kostnadene ved et partibytte. På samme tid er pull-faktorer alene ofte ikke tilstrekkelige til å utløse et partibytte, ettersom representanten også må ha begrensede insentiver for å bli værende i partiet. Deretter understreker jeg hvordan ulike push- og pull-faktorer, knyttet til representantens listeplassering og hvilken liste vedkommende er valgt inn for, er betinget av effekten av den personlige appellen (H1 og H2).

3.2.2.1 Pull-faktorer

Pull-faktorer viser til forhold som gjør det å gjennomføre et partibytte både mulig og attraktivt ved å redusere risikoen som er forbundet med å forlate partiet. Push-faktorene på sin side betegner forhold som reduserer nytten av det å bli værende i partiet ved å begrense representantens karrieremuligheter, valgutsikter eller politiske gjennomslag. Pull-faktorer peker dermed på hvilke ressurser representanten kan ha som gjør det mulig å gjennomføre et bytte, uten å risikere politisk marginalisering. En helt sentral ressurs her er personlig appell blant velgerne.

Pull-faktorer handler ikke om misnøye, men om mulighetene representanten kan få i et eventuelt nytt parti. Personlig appell kan fungere som en ressurs som reduserer risikoen som er forbundet med det å bytte parti (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019; Klein 2018).

Representanter med en høy personlig støtte kan i større grad forvente å bli gjenvalgt, da det er forventet at de tar med seg den personlige velgerstøtten videre til sitt nye parti. En representant med et høyt personlig mandat kan derfor få mange stemmer til tross for bytte, da man kan stemme på personer i tillegg til det partiet man stemmer på. På samme tid spiller partiene en sentral rolle som organisatoriske portvoktere, ettersom representantene vanligvis må stille til valg gjennom partilister eller en lokal liste for å bli valgt. Dette innebærer at representanter som har en høy personlig støtte kan være attraktive for andre partier, på bakgrunn av at de kan bidra med velgerstøtte og øke partiets samlede oppslutning. Den personlige appellen kan dermed gjøre det både mer mulig og mer attraktivt å bytte parti, fordi representanten både får bedre muligheter til å bli akseptert i et nytt parti og samtidig større sannsynlighet for å bli gjenvalgt etter bytte er gjennomført (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019; Klein 2018). Personstemmer kan fungere som en indikator på kandidatens personlige appell og uavhengig velgerstøtte. Representanter som har en høy personlig støtte har altså en større sannsynlighet for å bli gjenvalgt, selv etter et partibytte, ettersom deres valgbarhet i større grad er knyttet til personlig støtte blant velgerne enn til kun partiets organisatoriske ressurser.

De ulike valgsystemene skiller på hvordan velgerne kan uttrykke sin preferanse. I valgsystemer hvor velgere kan avgi personstemmer, får kandidater mulighet til å bygge en personlig velgerbase uavhengig av partiet. Dette gjelder særlig i åpne og fleksible listesystemer (Pilet og Renwick 2021, 20). I disse listesystemene er velgerne med å påvirke hvilke kandidater som velges gjennom personstemmer. Dette gir kandidatene en bedre mulighet for å opparbeide seg en større uavhengighet fra partiet (Pilet og Renwick 2021, 20-21).

I de systemene som tillater velgere å uttrykke sine preferanser for kandidater innenfor partiet, styrker dette politikernes insentiver for å overbevise velgerne om å velge dem personlig (Pilet og Renwick 2021, 26). For kandidater som opererer under blant annet fleksible lister, er altså ikke det eneste målet å få velgerne til å stemme på partiet sitt, men også å overtale dem til å stemme på seg selv i stedet for partikolleger (Pilet og Renwick 2021, 26). Slik vi ser i tabell 3.1, plasseres fleksible listesystemer mellom lukkede og åpne listesystemer når det kommer til graden av velgerkontroll over kandidatvalget. I slike systemer har kandidatene større mulighet for å utvikle en personlig velgerbase uavhengig av partiet. Den personlige velgerbasen kan fungere som en uavhengig politisk ressurs, ettersom kandidatens valgutsikter i mindre grad er avhengige av bare partiets støtte. Dette kan være med på å redusere deres avhengighet av partiet og gjøre det mindre kostbart å bytte partitilhørighet.

Tabell 3.1: Valgsystemer og rangering av kandidater innenfor partiet.

Rekkefølgen er bestemt helt av partiet	Rekkefølgen er delvis bestemt av partiet og delvis av velgerne	Rekkefølgen er helt bestemt av velgerne
Lukkede lister i PR-systemer Flertallsvalg i enmannskretser (SMP) Alternativ stemmegivning (AV) To runde-systemer	Fleksible lister i PR-systemer	Åpne lister i PR-systemer Enkel overførbar stemme (STV)

Tabell 3.1: Tabellen viser en oversikt over valgsystemer og hvordan de ulike systemene opererer i forhold til om det er velgerne eller partiene som avgjør rekkefølgen på kandidatene. Tabellen er hentet fra Pilet og Renwick 2021.

Denne analysen tar utgangspunkt i lokale systemer som benytter seg av proporsjonal representasjon (PR) med fleksible lister (Fiva, Sørensen og Vøllø 2024, 5). Ved bruk av fleksible lister påvirker velgerne valgfallet ved å stemme på en partiliste og ved å gi personstemmer til valgfrie kandidater. Partiene kan i disse systemene gi enkelte kandidater en økt andel av stemmetallet, kjent som stemmetillegg eller forhåndskumulering (Fiva, Sørensen og Vøllø 2024, 5-6; Hellevik og Bergh 2005, 64-67). Personstemmer og forhåndskumulering kan dermed bidra til å styrke kandidatens individuelle posisjon ved at valgresultatet i større grad knyttes til kandidaten enn til partiet alene. Det er til slutt velgernes stemmer og personstemmer som avgjør hvilke kandidater fra de ulike partiene som blir valgt når man benytter seg av åpne eller fleksible listesystemer, i motsetning til lukkede lister hvor velgerne har lite eller ingenting de skulle ha sagt når det kommer til hvilke kandidater som velges (Fiva, Sørensen og Vøllø 2024, 9). Det er den institusjonelle konteksten som gjør en personlig appell til en sentral ressurs i representantenes vurdering av om de skal bytte eller bli værende i partiet.

Tidligere forskning viser at tapende partier i større grad opplever partibytte i åpne listesystemer (Klein 2018, 502), noe som kan forklares ved at kandidater i disse systemene har en større mulighet til å bygge personlig valgstøtte blant velgerne og på denne måten redusere kostnadene ved å forlate partiet. Til tross for at denne studien tar utgangspunkt i fleksible listesystemer, kan en lignende mekanisme også forventes i systemer som benytter seg av åpne lister, ettersom velgerne også her kan være med å påvirke hvilke kandidater som velges.

3.2.2.2 Push-faktorer

Push-faktorene knyttes til hva representanten mister ved å bli værende i sitt opprinnelige parti, og at det er forventet en lav nytte ved å bli værende. Pull-faktorene er ofte alene ikke tilstrekkelige til å utløse et partibytte, ettersom mange representanter kunne ha byttet, men

velger å ikke gjøre det. Pull-faktorer blir dermed særlig relevante når de opptrer i kombinasjon med push-faktorer som reduserer representantens insentiver for å bli værende i partiet. I denne studien legges det vekt på to sentrale push-faktorer: listeplassering og partitype. Disse faktorene er tett knyttet til representantenes karrieremuligheter, politisk innflytelse og sannsynlighet for gjenvalg, som er sentrale komponenter i den nyttevurderingen som ligger til grunn for å gjennomføre et partibytte (Heller og Mershon 2009a; Muller og Strøm 1999; Nielsen, Andersen og Pedersen 2019; Tranvik og Selle 2007). I denne analysen sees listeplassering på som et uttrykk for partiets støtte til kandidaten. En høy listeplassering indikerer at kandidaten er prioritert av partiet og er relativt sikker på å ta gjenvalg. I tillegg gir slike posisjoner ofte en bedre tilgang til partiets ressurser, synlighet i valgkampen og muligheter for politisk verv. En lav listeplassering kan indikere en svakere støtte fra partiet og begrensede karrieremuligheter. Listeplassering reflekterer partiets prioritering og vurdering av kandidatens verdi. I tillegg kan en lavere listeplassering redusere kostnaden ved å forlate partiet, ettersom representanten har mindre å tape ved gjennomføring av byttet (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019). Når det kommer til representanter valgt fra lokale lister og mindre partier kan de ha svakere karriere- og policymuligheter sett i forhold til representanter fra etablerte nasjonale partier. I etablerte partier bidrar partimerket sterkt til gjenvalg, og kandidaten drar nytte av partiets samlede støtte (Stokes 1999; Nielsen, Andersen og Pedersen 2019). Dette øker sannsynligheten for gjenvalg og reduserer kandidatens avhengighet av personlig stemmestøtte alene. I tillegg tilbyr etablerte partier klare karrierestrukturer, med tilgang til lederverv, komiteeposisjoner og utøvende verv, men også muligheter for en videre politisk karriere på høyere nivå (Muller og Strøm 1999; Heller og Mershon 2005; 2009a; Yoshinaka 2016). Dette gir representanter både fordeler i form av politiske posisjoner og policy-fordeler gjennom økt mulighet for politisk innflytelse.

Lokale lister opererer derimot ofte kun på lokalt nivå og har svakere organisatorisk struktur, et mindre etablert partimerke og færre institusjonaliserte karrieremuligheter enn etablerte partier (Tranvik og Selle 2007). Dette innebærer at representanter valgt fra slike lister i mindre grad kan forvente langsiktige karrierefordeler, tilgang til politiske posisjoner eller mulighet for bredere politisk gjennomslag. Når partiet gir representanten begrensede fordeler knyttet til gjenvalg, verv, karriere og policy-muligheter, reduseres også nytten av det å bli værende i partiet. For representanter med en personlig velgerbase kan partibytte derfor fremstå som et middel for å få tilgang til sterkere organisatoriske ressurser, bedre karrieremuligheter og en større politisk innflytelse.

Dette innebærer at personlig appell (pull-faktor) først får en politisk betydning når representanten på samme tid står i en situasjon hvor nytten av å bli værende er redusert (push-faktor). For disse kandidatene kan partibytte fremstå som mindre kostbart, særlig dersom de samtidig har ressurser som personlig appell, som gjør at byttet er gjennomførbart. Representanter med høy personlig støtte kan ha mulighet til å bytte parti, men vil ikke nødvendigvis gjøre det dersom de samtidig har gode karrieremuligheter, høy listeplassering eller en sterk støtte fra partiet. Partibytte er derfor mest sannsynlig når representanter både har ressurser som gjør det å bytte mulig (pull) og begrensede insentiver for å bli værende (push). På bakgrunn av dette forventer jeg at effekten av personlig appell er sterkere for representanter som er lavt prioritert på listen (H1) og for representanter som er valgt inn for lokale lister med svakere karriere- og policymuligheter (H2).

3.3 Hypoteser

På bakgrunn av det teoretiske rammeverket forventes partibytte å være mest sannsynlig når representanter både har ressurser som gjør det å gjennomføre et partibytte mulig (pull-faktorer) og samtidig har begrensede insentiver for å bli værende i sitt nåværende parti (push-faktorer). Personlig appell kan redusere kostnadene ved å bytte parti ved at det gir representanten en selvstendig velgerbase, og dermed større sannsynlighet for gjenvalg uavhengig av partiets støtte. Denne effekten forventes å være sterkere når representanten samtidig har begrensede karrieremuligheter eller en svak støtte fra partiet. Dette munner ut i følgende hypotese:

H1 – Effekten av personlig appell på sannsynligheten for partibytte er sterkere blant representanter med lav listeplassering enn blant representanter med høy listeplassering.

Videre forventer jeg at partiorganisasjoner som tilbyr begrensede karriere- og policyfordeler vil at den personlige appellen spiller en større rolle i representantens vurdering av å gjennomføre et partibytte. Dette leder frem til følgende hypotese:

H2 – Effekten av personlig appell på sannsynligheten for partibytte er sterkere blant representanter valgt inn for lokale lister enn blant representanter valgt inn for etablerte partier.

3.4 Konklusjon

I dette kapittelet har jeg presentert mitt teoretiske rammeverk, som legger til grunn å forstå partibytte som et resultat av representantenes vurdering av gevinster og kostnader ved å bli værende i partiet, eller å forlate det. Med utgangspunkt i teorien om Exit, Voice og Loyalty, med et særlig fokus på exit som empirisk utfall, er argumentet strukturert rundt en todelt

forventet nyttevurdering, hvor partibytte forstås som et valg representanten har mellom å bytte parti og å bli værende i partiet.

Jeg har tatt for meg representantenes forventede nytte og forstått dette langs tre hoveddimensjoner: valgrelaterte forhold, tilgang til politiske verv og posisjoner, og muligheten for å oppnå politisk gjennomslag. Dimensjonene danner et grunnlag for å skille mellom faktorer som trekker representantene mot alternative organisatoriske rammer (pull) og faktorer som reduserer nytten av å forbli i det eksisterende partiet (push). Den personlige appellen er her sett i forbindelse med personstemmer, og er i denne sammenheng en svært sentral pull-faktor som kan redusere de valgrelaterte kostnadene ved at representanter bytter parti.

På samme tid har jeg argumentert for at effekten av den personlige appellen er betinget av representantens listeplassering og de institusjonelle rammene partiet opererer innenfor. For representanter med en lavere listeplassering og som er valgt inn på lokale lister med begrensede valgrelaterte, vervsmessige og policy-relaterte fordeler, er nytten av å bli værende i partiet redusert. I disse situasjonene forventes det at den personlige appellen spiller en sentral rolle i vurderingen av å gjennomføre et partibytte.

På bakgrunn av dette har jeg formulert to hypoteser som samlet fanger opp både direkte og betingede effekter av den personlige appellen på sannsynligheten for å gjennomføre et partibytte. Nå beveger vi oss videre til neste kapittel om forskningsdesign, hvor jeg presenterer caseutvalget, variabler og data og metoden jeg bruker for å teste hypotesene jeg har utviklet i dette kapittelet.

4.0 Forskningsdesign

Dette kapittelet tar for seg forskningsdesignet til gjennomføringen av analysen. Jeg starter med å ta for meg casen jeg anvender, og forklarer hvorfor denne passer og legger et grunnlag for forståelse av denne. Videre tar jeg for med dataene jeg har benyttet, som er samlet inn av Jon Fiva m.fl. og NRK (Fiva, Hasle og Natvik 2023; Fiva, Sørensen og Vølle 2024; Isungset, Nøkling og Hjorten 2019). Det er totalt tre ulike datasett jeg baserer meg på, og setter sammen, i tillegg til at jeg også konstruerer egne variabler. Videre redegjør jeg for variablene som inngår i analysen, deres operasjonalisering og begrunnelse for at de inkluderes. Til slutt tar jeg for meg metoden som benyttes, og hvordan jeg har gjennomført analysen.

Denne analysen gjennomføres ved bruk av en kvantitativ metode for å undersøke hvilke faktorer som påvirker sannsynligheten for partibytte blant et stort antall kommunestyrerepresentanter. Det at analysen tar utgangspunkt i en kvantitativ tilnærming gjør det mulig å analysere systematiske sammenhenger mellom partibytte og ulike institusjonelle og individuelle variabler. Disse variablene brukes på samme tid til å operasjonalisere og teste hypoteser basert på eksisterende teori. En kvalitativ tilnærming ville i større grad vært egnet dersom målet hadde vært å undersøke representantenes subjektive motivasjoner for å gjennomføre et bytte. Samtidig vil et slikt perspektiv gjøre det mer utfordrende å analysere systematiske sammenhenger på tvers av et stort antall representanter og kontrollere for flere forklaringsfaktorer på samme tid. Den kvantitative tilnærmingen gjør det mulig å undersøke disse mønstrene i et større datamateriale. I og med at formålet med studien er å forklare variasjon i partibytte på tvers av kommuner og representanter, er en kvantitativ metode derfor mest hensiktsmessig å benytte seg av.

Denne studien bygger på et observasjonelt, kvantitativt forskningsdesign. Analysen baseres på eksisterende register- og valgdata, og det foreligger ingen eksperimentell manipulering eller tilfeldig tildeling av forklaringsvariabler. Derfor må resultatene tolkes som statistiske sammenhenger mellom partibytte og de inkluderte forklaringsvariablene, og ikke som entydige kausale effekter. På samme tid bidrar dette forskningsdesignet med å styrke den interne validiteten ved at de uavhengige variablene måles ved valget i 2015, mens den avhengige variabelen, partibytte, fanger opp hendelser som finner sted i den påfølgende perioden 2015 til 2019. Dette skaper en klar tidsmessig rekkefølge mellom forklaringsfaktorene og utfall. Alle forklaringsvariablene er målt før et eventuelt partibytte, noe som kan redusere risikoen for omvendt kausalitet og styrker den interne validiteten. Derimot kan det ikke utelukkes at uobserverte faktorer, som personlige ambisjoner, lokale politiske forhold eller interne

partikonflikter, påvirker både sannsynligheten for gjennomføringen av et bytte og forklaringsvariablene. For å redusere slike potensielle skjevheter inkluderer jeg relevante kontrollvariabler, og faste effekter for region, i tillegg supplerer jeg analysen med flere robusthetstester.

4.1 Utvalg av case

Denne studien tar utgangspunkt i Norge som case for å analysere partibytte blant lokale representanter. Norge kan i denne sammenhengen forstås som et relativt typisk eksempel på et vesteuropeisk lokaldemokratisk system med proporsjonale valg, relativt sterke kommuner og et partisystem som er dominert av nasjonale partier (Lander mfl. 2019). På samme tid har norske kommuner enkelte særtrekk, da de varierer mye i størrelse og i antall innbyggere (Tranvik og Selle 2007). Norge utgjør en relevant case for å studere hvordan personlig appell, partistrukturer og institusjonelle forhold kan påvirke sannsynligheten for partibytte på lokalt nivå.

De aller fleste statene i Europa benytter seg av lister med proporsjonal representasjon (Pilet og Renwick 2021, 17). Det varierer likevel om de opererer med lukkede lister, åpne lister eller fleksible lister. I lukkede lister er rekkefølgen på kandidatene fastsatt av partiet, og velgerne kan ikke påvirke hvem som blir valgt. I åpne lister kan velgerne påvirke hvilke kandidater som blir valgt gjennom personstemmer. Fleksible lister representerer en mellomløsning hvor partiet fastsetter en liste, men velgerne kan påvirke rekkefølgen innenfor visse rammer, for eksempel gjennom kumulering eller personstemmer. Eksempler på europeiske stater som benytter seg av fleksible lister er Østerrike, Belgia, Bulgaria, Tsjekkia, Danmark, Hellas, Island, Nederland, Norge, Slovakia og Sverige. De landene som benytter seg av åpne listesystemer er Kypros, Estland, Finland, Latvia, Luxembourg, Polen, Slovenia og Sveits (Pilet og Renwick 2021, 21). De landene som benytter seg av lukkede lister er Kroatia, Portugal, Romania og Spania (Pilet og Renwick 2021, 21). Norge skiller seg altså ikke ut ved å benytte seg av fleksible lister, men inngår i en gruppe europeiske demokratier hvor velgerne har mulighet til å påvirke lokalvalget med personstemmer.

4.1.1 Norge i en komparativ europeisk kontekst

Norge skiller seg ikke ut ved å benytte seg av fleksible lister i lokalvalgene, men inngår i en større gruppe europeiske demokratier hvor velgerne har mulighet til å være med å påvirke valget med personstemmer. På samme tid kjennetegnes den norske lokalpolitikken av sterke partiorganisasjoner også på lokalt nivå. Den norske lokalpolitikken er kjennetegnet av sterke partibaserte strukturer og en omfattende lokal partiorganisering. I norsk valgforskning beskriver

Valen og Katz lokalpartiorganisasjonene som helt sentrale enheter i partisystemet, blant annet fordi de aktiviserer partimedlemmene, organiserer valgkamper og deltar i de politiske beslutningsprosessene på lokalt nivå (Valen og Katz 1967, 63). Lokalpartiene fungerer dermed ikke bare som administrative strukturer, men også som viktige arenaer for integrasjon, politisk deltakelse og representasjon.

Det lokale nivået er det laveste nivået av myndigheter og har nærhet til byene i landet (Lander mfl. 2019, 49). Det er stor variasjon i antall kommuner i de ulike europeiske landene. I Belgia har de 589 kommuner, i Nederland 403 kommuner og i Luxembourg 106 kommuner. Østerrike og Sveits overgår BENELUX-landene med henholdsvis 2353 og 2352 kommuner, sammen med Tsjekkia med 6253 kommuner. Danmark befinner seg i den andre enden av skalaen med bare 98 kommuner. Det er ikke så mange kommuner som skiller de to nabolandene Sverige og Finland, med respektive 290 og 320 kommuner (Lander mfl. 2019, 49-51). I 2014 var det 428 kommuner i Norge, med en gjennomsnittlig befolkning per kommune på omtrent ti tusen mennesker (Lander mfl. 2019, 49-51; Tranvik og Selle 2007, 157). Norges gjennomsnittsbefolkning i kommunene på omtrent ti tusen mennesker befinner seg omtrent midt imellom, sammenlignet med deler av Europa. I Nederland, Sverige og Danmark har kommunene en høy kommunebefolkning på mellom tretti og seksti tusen. Helt andre enden finner vi Luxembourg, Østerrike, Tsjekkia og Sveits, alle med færre enn seks tusen innbyggere per kommune. Slovenia, Polen, Albania, Italia og Tyskland, blant annet, befinner seg rundt samme gjennomsnittsbefolkning per kommune som Norge (Lander mfl. 2019, 65-66).

Stein Rokkan undersøkte nasjonalisering av lokale partisystemer etter andre verdenskrig. Her viser han tydelig at allerede på 1940- og 50-tallet tar de nasjonale partiene stor plass i de rurale kommunene (Rokkan 1966, 252). Ved kommune- og fylkestingsvalget i 2015 var det rett i overkant av 200 ulike partier og lister som stilte til valg i de ulike kommunene, og majoriteten her er lokale by- og bygdelister eller lokale tverrpolitiske eller samarbeidslistene (Mjelde og Saglie 2017, 22-25; Valg 2023). Til tross for at det var så mange lister og partier som stilte til valg, er det fremdeles de etablerte nasjonale partiene som har majoriteten av setene i kommunestyret (Saglie og Segard 2025, 344; Mjelde og Saglie 2017, 22-25). Studier av belgiske lokalvalg viser at graden av nasjonalisering i lokale partisystemer varierer mellom regioner, men at på et generelt plan spiller de nasjonale partiene en viktig rolle i lokalpolitikken (Dodeigne, Close og Teuber 2021). Andre studier av nasjonalisering av partisystemer viser at graden av nasjonalisering påvirkes av institusjonelle og samfunnsstrukturelle faktorer, som blant annet valgsystem (Golosov 2014). Undersøkelsene viser her at systemer som opererer

med åpne og lukkede lister har en positiv effekt på nasjonalisering, altså at det er de nasjonale partiene som dominerer, også på det lokale nivået (Golosov 2014).

I europeisk sammenheng varierer graden av den lokale autonomien betydelig mellom land (Lander mfl. 2019). I mange europeiske stater spiller kommunene en viktig rolle i den offentlige styringen, men både ansvarsområder, politisk autonomi og økonomisk selvstyre varierer mellom landene (Lander mfl. 2019). Tidligere studier viser at de nordiske landene, inkludert Norge, generelt sett har en relativt høy grad av lokal autonomi og at kommunene står for en betydelig del av den offentlige tjenesteproduksjonen.

Den generelle oppfatningen i den norske befolkningen ved valg er at man stemmer på et parti, men valg, og særlig lokalvalg, er personvalg, og ikke alle er like oppmerksomme på dette. Dette kommer igjen i spørsmål stilt til Kommunal- og moderniseringsdepartementet i Norge om de folkevalgtes rettigheter og plikter ved overgang til et annet parti eller som uavhengig representant (Regjeringen 2015). Kommunal- og moderniseringsdepartementet presiserer i sitt svar at dersom man blir valgt til et folkevalgt organ, har man både plikt og rett til å fungere i vervet i den perioden man er valgt til, i henhold til kommuneloven § 15. Retten berøres ikke dersom vedkommende melder seg ut av partiet, noe som følger av prinsippet om at et folkevalgt verv er personlig for den enkelte folkevalgte og ikke partiets eiendom (Regjeringen 2015). Studier viser at dette også gjelder for de fleste europeiske parlamentariske systemer, at det ikke finnes formelle begrensninger når det kommer til partibytte, og at representantene her også kan forlate partiet uten å miste mandatet (Volpi 2019b, 119). I både Østerrike, Belgia, Sveits, Nederland, Storbritannia, Finland, Danmark, Frankrike, Hellas, Irland og Tyskland har ikke representantene noen formelle begrensninger, og i de fleste landene er det mulig og vanlig å sitte som uavhengig representant (Volpi 2019b, 119). Dette understreker også tidligere forskning som viser at partiene fremdeles står sterkt i norsk politikk (Listhaug 1989, 187). Dette understreker ordlyden i den norske loven om at prinsippet om det frie mandatet gjelder for store deler av Vest-Europa.

4.1.2 Valgsystem og personstemmer i norsk lokalpolitikk

I norsk valgforskning har forholdet mellom partienes nominasjonsmakt og velgernes innflytelse vært et sentralt tema over lang tid. Narud (2008) peker på nominasjonsprosessene hvor partiene velger sine kandidater, som både handler om partienes vurdering av kandidatene, og om når velgerne får mulighet til å påvirke hvem det er som faktisk blir valgt. Hun understreker videre

at det grunnleggende spørsmålet her handler om hvilke innflytelsesmuligheter velgerne har på hvem det er som skal være deres representanter.

For å forstå hvordan velgerne faktisk kan påvirke hvilke kandidater som blir valgt, er det nødvendig å se nærmere på hvordan det norske valgsystemet fungerer i praksis. I Norge er det kun ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg man kan gi en kandidat personstemmer (Valgloven, §6-10, 2023). Ved kommunestyrevalg kan velgerne i tillegg gi personstemmer til kandidater som står på andre lister ved å føre opp kandidatnavnene på stemmeseddelen (Valgloven, § 6-10, 2023). Slike personstemmer og «slengere» har stor påvirkning på hvem det er som tar plass som representant i kommunestyret etter valget.

Velgerne har en viktig stemme i å bestemme hvem som skal representere dem, større enn ved stortingsvalg, hvor partiene i større grad kontrollerer hvem som velges gjennom fastsatte lister. Lokalvalgene gir altså velgerne en større innflytelse over personvalget. Dette innebærer at det norske lokale valgsystemet kan karakteriseres som et fleksibelt listesystem, hvor både partiets rangering og velgernes preferanser spiller en rolle i kandidatseleksjonen.

Dette institusjonelle rammeverket gjør det særlig relevant å undersøke hvilken betydning personlig appell har for politisk atferd, herunder sannsynligheten for partibytte. Samlet sett innebærer det at norsk lokalpolitikk preges av en institusjonell kontekst der både nasjonale partier og personvalg spiller en viktig rolle. Kombinasjonen av partibaserte strukturer og mulighet for velgerne til å benytte seg av personstemmer gjør de norske kommunene til en svært relevant arena for å studere partibytte blant lokale representanter.

4.2 Datasett

Datasettet som benyttes i denne analysen er satt sammen av tre ulike datakilder. Det første datasettet er fra NRK, og gir en oversikt over kommunestyrerepresentanter som har byttet parti i valgperioden 2015-2019 (Isungset, Nøkling og Hjorten 2019). Det andre datasettet Local Candidate Data (LCD) er utviklet av Jon Fiva mfl., og inneholder informasjon om kandidater ved norske valg fra 1971 til 2023, inkludert opplysninger som kandidatens parti, listeplassering og personstemmer (Fiva, Sørensen og Vølle 2024). Det tredje datasettet Local Government Data (LGD) dekker lokale myndigheter i Norge fra 1972 til 2022, og inneholder institusjonelle og politiske variabler på kommunenivå, som blant annet partisammensetning i kommunestyret og politisk konkurranse (Fiva, Hasle og Natvik 2023).

Formålet mitt med å kombinere disse tre datasettene er å kunne identifisere representanter som har byttet parti i løpet av valgperioden, på samme tid som jeg har tilgang til informasjon om kandidatene og den institusjonelle konteksten de opererer i. Det finnes ikke, meg bekjent, noe nasjonalt register over partibytter blant lokale representanter i Norge, og derfor blir det nødvendig å benytte seg av alternative datakilder for å kunne identifisere disse tilfellene. En mulig strategi jeg kunne ha benyttet meg av ville være å samle informasjon om partibytte manuelt gjennom medieoppslag, men her er det en høy risiko for å ikke fange opp alle tilfellene. En annen mulighet hadde vært å gjennomføre en spørreundersøkelse blant lokale representanter, men denne typen tilnærming ville trolig gitt meg en lav svarprosent og dermed også et mindre komplett datagrunnlag. NRKs kartlegging av partibytter representerer derfor en hensiktsmessig datakilde, ettersom undersøkelsen fikk svar fra alle kommunene, og er gjennomført av en etablert og anerkjent medieinstitusjon.

Datasettene som er utviklet av Fiva mfl. er basert på offentlig tilgjengelig informasjon fra valgadministrasjonen og dekker alle kandidater ved norske valg i den aktuelle perioden (Fiva, Sørensen og Vølle 2024; Fiva, Hasle og Natvik 2023). Datasettene er også tidligere brukt i en rekke studier av norsk lokalpolitikk, og de anses derfor som både omfattende og pålitelige datakilder. Ved å kombinere disse datakildene kan analysen identifisere partibytter blant kommunestyrerepresentantene og samtidig knytte dette til informasjon om kandidatene, partier og andre institusjonelle forhold i kommunene.

Analysens analyseenhet er kommunestyrerepresentanter valgt ved lokalvalget i 2015. Det endelige datasettet er avgrenset til valgperioden 2015-2019, og analysen undersøker sannsynligheten for partibytte i løpet av denne perioden, som en funksjon av institusjonelle og individuelle faktorer. Vararepresentantene inngår ikke som en del av analysen, ettersom studien fokuserer på representanter som faktisk har hatt sete i kommunestyret i løpet av den aktuelle perioden.

Datasettet fra NRK er samlet inn i forbindelse med kommune- og fylkestingsvalget i 2019, og det er laget en oversikt over hvor mange representanter som i løpet av perioden 2015-2019 har byttet parti eller meldt seg som uavhengige representanter (Isungset, Nøkling og Hjorten 2019). Dataene er samlet inn ved at de har kontaktet hver av kommunene og fått rapportert tilbake hvor mange representanter som har en endret partitilhørighet. Dette ble gjennomført før valgperioden var helt over, altså våren 2019. I siste del av valgperioden fra våren 2019 frem til valget supplerte NRK datasettet ved bruk av medieoppslag. Datasettet kan derfor ikke garantere

for at de har fått med seg absolutt alle representanter som har byttet, særlig ikke dersom de har byttet rett før valget. Datasettet viser en oversikt over hvilket parti representanten ble valgt inn for, sist kjente parti, kommunene vedkommende er representant i og hvilket fylke denne kommunen befinner seg i. Denne operasjonaliseringen samsvarer med studiens teoretiske definisjon av partibytte, hvor partibytte forstås som registrerte og verifiserte endringer i partitilhørighet blant sittende representanter i løpet av valgperioden. På samme tid er det grunn til å anta at eventuelle utelatelser er få, ettersom NRK gjennomførte kartleggingen våren 2019 og mottok svar fra alle landets kommuner. Dette gjør det sannsynlig at informasjonen om partibytter i datasettet i stor grad er dekkende og korrekt.

Datasettet om lokale myndigheter (Local Government Data) er et paneldatasett som dekker norske kommuner fra 1972 til 2022, og ble opprinnelig konstruert for å analysere strategisk bruk av offentlig kapital (Fiva, Hasle og Natvik 2023). Den første versjonen av datasettet ble publisert i 2012, og senere versjoner, introduserer nye variabler og oppdaterer tidsseriene. Den nyeste versjonen av datasettet inneholder detaljert informasjon om blant annet kommunal struktur, demografi, valg, finanspolitikk, fordelingspolitikk og statlige overføringer (Fiva, Hasle og Natvik 2023, 1).

Datasettet om lokale kandidater (Local Candidate Data) dekker lokale valg i Norge fra 1971 til 2023 (Fiva, Sørensen og Vølle 2024). Datasettet er satt sammen ved å bruke offentlig tilgjengelig informasjon fra valglister. Ut fra dette har skaperne konstruert variabler som omfatter kandidatenes bakgrunns karakteristika, som alder, kjønn, yrke og bosted. I tillegg til dette inneholder datasettet også variabler som fanger opp valgutfall, som individuelle seiersmarginer og informasjon om lederposisjoner (Fiva, Sørensen og Vølle 2024, 1).

4.2.2 Behandling av datasett

For å kunne sitte igjen med et samlet datasett og de variablene jeg ønsker, er det en rekke endringer som må gjøres i datasettene. LCD- og LGD-datasettene er grunnlaget til oppgaven. I tillegg til NRK-datasettet som identifiserer partibytterne.

NRK identifiserer totalt 397 valgte personer i sitt datasett som kan knyttes til LCD. Når tidsperioden avgrenses til representanter valgt ved kommunestyrevalget i 2015 (baselinekohorten) i LCD, reduseres antallet til 370. Avviket skyldes at ikke alle de NRK-identifiserte partibytterne er registrert som valgt ved 2015-valget i LCD, og at enkelte mangler en 2015-observasjon i det sammenslåtte datasettet. En annen grunn kan være at i NRK-datasettet er det flere ganger at representanten er oppført som en partibytter, men at det opprinnelige partiet og

partiet representanten har byttet til er det samme. Dette tyder på at representanten nok har byttet parti, for så å bytte tilbake igjen. Det er en stor sannsynlighet for at dette ikke fanges opp i dataene, da de står oppført med samme parti, og at dette da ikke tyder på at representanten har byttet parti. Analysen tar utgangspunkt i representanter valgt i 2015 og undersøker hvilke av disse som har gjennomført et partibytte i perioden, ikke når de bytter eller hvor mange ganger de bytter. Jeg står derfor igjen med 370 identifiserbare valgte representanter som gjennomfører et partibytte i løpet av perioden 2015 til 2019.

Det endelige analyseutvalget består av 10 620 valgte kommunestyrerepresentanter fra valgperioden 2015–2019, hvor hver av observasjonene representerer en representant. Av disse gjennomførte 370 representanter et partibytte i løpet av valgperioden, tilsvarende 3,48 prosent av utvalget.

De manglende observasjonene i datasettet er totalt 198. Tre variabler (andel personstemmer, partiets mandatandel og ordførerparti) har 66 manglende observasjoner hver, og disse overlapper 100 prosent. Dette vil si at det er de samme radene som har manglende verdier. Grunnen til dette er at mange av variablene er konstruert ved bruk av hverandre. Dette har dermed en naturlig forklaring.

4.3 Variabler

4.3.1 Avhengig variabel

Den avhengige variabelen som benyttes i denne analysen er partibytte. Partibyttevariabelen er den avhengige variabelen fordi jeg skal undersøke om tilfellet av partibyttet har funnet sted eller ikke. Variabelen er konstruert ved bruk av NRK og LCD. Det er 370 representanter i som ble valgt i 2015 som har byttet parti og utgjør derfor det analytiske basisutvalget. Variabelen viser om en representant i løpet av valgperioden 2015 til 2019 har gjennomført et partibytte, ikke når i perioden de har byttet og ikke hvor mange ganger, kun om det er gjennomført et bytte.

For å sikre at variabelen er korrekt implementert i analyseutvalget har jeg gjennomført flere kontroller og valideringer i tilknytning til databehandling. I første omgang ble datasettet avgrenset til representanter som var valgt i 2015, og det er disse som utgjør analyseutvalget. Deretter definerte jeg variabelen som en binær indikator, hvor verdien 1 indikerer at representanten er registrert i NRKs datasett som partibytter, og 0 ellers. For å videre kontrollere at variabelen er riktig kodet, gjennomførte jeg frekvens- og andelsanalyser ved bruk av frekvenstabeller og prosentberegninger. Disse analysene viser at variabelen kun har verdiene 0 og 1, og at det dermed ikke forekommer manglende eller ugyldige verdier, og at fordelingen

mellom kategoriene fremstår som rimelig gitt datasettet, der andelen av partibytte utgjør 3,48 prosent av utvalget.

Operasjonaliseringen av partibyttevariabelen følger av definisjonen i delkapittel 3.1 og legger grunnlaget for den avhengige, dikotome variabelen i analysen. Variabelen måler hvorvidt en representant har byttet parti i løpet av valgperioden (1 = partibytte, 0 = ikke partibytte). Operasjonaliseringen tar ikke hensyn til tidspunkt for partibytten innenfor perioden, eller om representanten har byttet parti flere ganger. Dette er imidlertid ikke problematisk for analysen, ettersom hypotesene ikke omhandler når i perioden et partibytte finner sted, men heller hvilke faktorer som assosieres med sannsynligheten for at et partibytte skjer. Videre vil de teoretiske mekanismene som undersøkes, særlig knyttet til personlig appell og institusjonelle rammer, være relevante for å forstå beslutningen om å gjennomføre et bytte, uavhengig av om ytterligere bytter senere forekommer.

For å kunne identifisere partibytterne var det nødvendig å slå sammen datasettene fra NRK og LCD. Den eneste felles variabelen mellom datasettene er navn, noe som også er en relativt svak indikator. For å forbedre treffsikkerheten standardiserte jeg derfor navnene likt i begge datasettene, og kombinerte disse med en kontekstvariabel, nemlig hvilken kommune representantene tilhører. I første automatiserte matching runde ble kun 136 av 459 representanter fra NRK-datasettet matchet direkte med kandidater i LCD basert på navn og kommune. Blant de identifiserte individene var 40 ikke valgte kandidater, slik at det i den første runden sto igjen 283 valgte representanter.

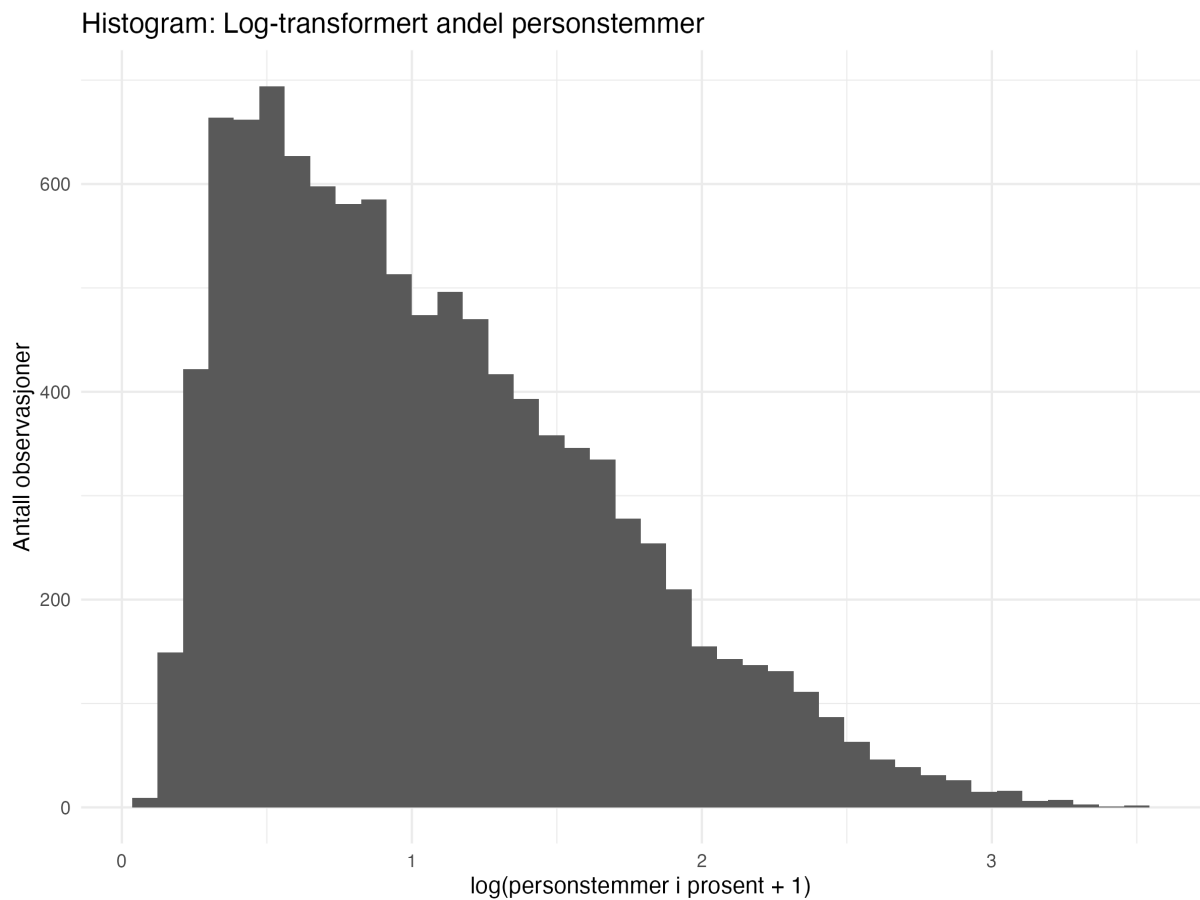
For å forbedre matchingen gjennomførte jeg deretter flere manuelle og semiautomatiske justeringer. Dette inkluderte blant annet å fjerne initialer, standardisere skrivemåter og identifisere tilfeller der NRK benyttet forkortede navn sammenlignet med LCD. For eksempel kunne samme person være registrert som «Valter Olsen» i NRK og «Valter Hermod Johan Olsen» i LCD. I disse tilfellene ble navnene tilpasset manuelt. Disse justeringene førte til en betydelig økning i antall treff. Etter den endelige sammenslåingen sto jeg igjen med 454 kandidater som kunne matches mellom datasettene. Når datasettet deretter avgrenses til valgte representanter i 2015, utgjør dette 370 representanter som har gjennomført et partibytte i løpet av valgperioden 2015-2019.

4.3.2 Forklaringsvariabler

Denne analysen har tre forklaringsvariabler. Den mest sentrale forklaringsvariabelen er variabelen om personstemmer som viser andelen personstemmer hver av representantene har

mottatt. Denne variabelen knyttes til begge de to hypotesene og variabelen er konstruert ut fra allerede eksisterende variabler i LCD (Fiva, Sørensen og Vøllo 2024). Variabelen måler representantens personstemmer som andel av antall stemmeberettigede i kommunen, og er et mål på personlig velgerstøtte relativ til kommunens størrelse. Høye verdier på variabelen indikerer mange personstemmer, og en sterkere personlig stemmestøtte. Lavere verdier indikerer færre personstemmer, og da også en svakere personlig stemmestøtte. Variabelen om andel personstemmer er konstruert ved å bruke variabelen om det totale antallet personstemmer representanten har oppnådd (*personalvotes-total_loc*), og det totale antall stemmeberettigede i kommunen (*eligible_est*), og da delt *personalvotes-total_loc* på *eligible_est* (Fiva, Sørensen og Vøllo 2024). Variabelen operasjonaliserer begrepet om personlig appell, som står sentralt i det teoretiske rammeverket. Kandidater som har en høy personlig velgerstøtte kan i tilfeller være mindre avhengige av partiet for å overleve politisk, noe som kan påvirke videre insentiver for å bytte parti (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019). Til tross for at andelen personstemmer operasjonaliserer personlig velgerstøtte, kan personstemmer også være påvirket av partiets samlede styrke eller organisatoriske mobilisering i kommunen. Variabelen fanger dermed ikke nødvendigvis opp et rent mål på personlig appell, men heller en kombinasjon av personlig støtte og partiberettigede forhold. Inkludering av kontrollvariabler for partistyrke og institusjonelle forhold bidrar til å redusere denne utfordringen, men det kan ikke utelukkede helt at målet også reflekterer noe av partiets kontekstuelle posisjon.

Figur 4.1: Fordelingen av log-transformert andel personstemmer

Figur 4.1: Histogrammet viser fordelingen av log-transformert andel personstemmer blant representanter valgt i 2015. Variabelen er log-transformert for å redusere skjevhet i fordelingen og dempe påvirkningen fra ekstreme observasjoner.

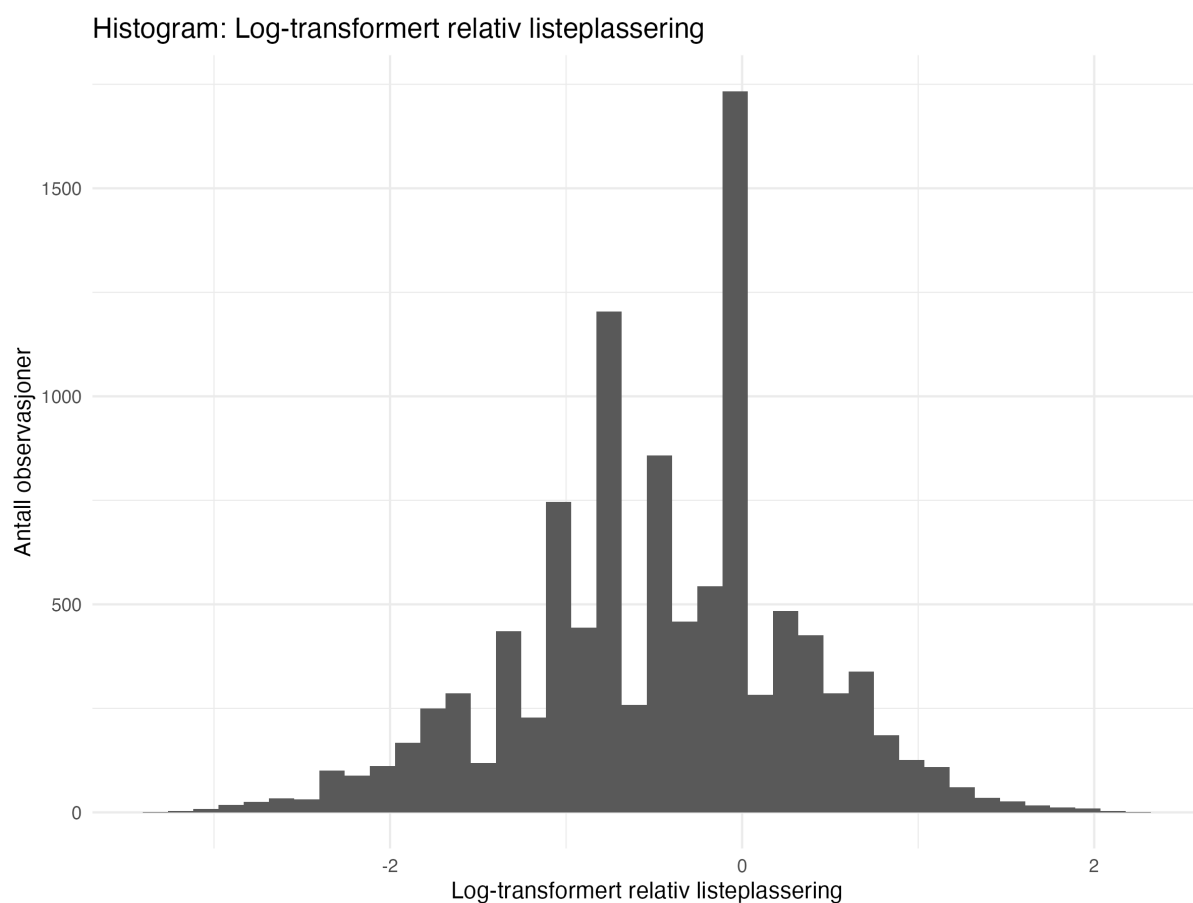
Figur 4.1 viser fordelingen av log-transformert andel personstemmer (prosent +1) blant representantene valgt i 2015. Den opprinnelige variabelen er tydelig høyreskjev fordelt, med mange representanter som mottar en lav andel personstemmer og et mindre antall kandidater som mottar en relativt høy andel personstemmer. Log-transformasjonen bidrar til å redusere påvirkningen fra de ekstreme observasjonene, og gir en mer komprimert og jevn fordeling, samtidig som den bevarer den relative variasjonen mellom kandidater med moderat og lav støtte. Log-transformasjonen er gjennomført etter at verdien 1 er lagt til variabelen, for å unngå problemer med observasjoner som har verdien 0, ettersom $\log(0)$ ikke er definert. Denne figuren brukes kun for å illustrere fordelingen i variabelen. I regresjonsanalysene benyttes andel personstemmer i sin opprinnelige form, uten bruk av log-transformasjon.

Forklaringsvariabelen knyttet til hypotese 1 er relativ listeplassering, operasjonalisert som en log-transformert variabel. Variabelen måler kandidatens listeplassering relativt til partiets valgresultat og hvor mange mandater partiet oppnår, og gir dermed et mål på kandidatens

valgmessige sårbarhet gitt listeplasseringen. Variabelen er konstruert ved å dividere kandidatens opprinnelige listeplassering (*rank_loc*) på antall mandater partiet vinner (*party_seats_loc*), som er allerede eksisterende variabler i LCD (Fiva, Sørensen og Vøllo 2024). Log-transformasjonen innebærer at verdien 0 representerer et terskelnivå der kandidaten befinner seg omtrent på grensen for hva som kan anses som en valgbar plass basert på partiets mandatutdeling. Negative verdier indikerer at kandidaten befinner seg innenfor det som kan anses som en valgbar plass, og dermed har en relativt sikker posisjon gitt listeplasseringen. Positive verdier indikerer derimot at kandidaten befinner seg utenfor dette nivået, og dermed har en mer marginal eller valgmessig sårbar plassering. Variabelen fanger altså først og fremst opp kandidatens valgmessige sårbarhet gitt listeplassering, heller enn kandidatens posisjon eller betydning internt i partiet. Det er viktig å merke seg at analysen kun inkluderer valgte representanter. Dette innebærer at også kandidater som har en mer marginal listeplassering er representert i utvalget, typisk som følge av personstemmer som påvirker rekkefølgen på listen. Log-transformasjonen bidrar til å redusere skjevhet i fordelingen og dempe påvirkningen fra ekstreme observasjoner, noe som gir en mer hensiktsmessig spesifisering av variabelen i regresjonsanalysene. Samlet sett innebærer dette at lavere (negative) verdier reflekterer en mer sikker listeplassering, mens høyere (positive) verdier reflekterer en mer marginal listeplassering. Variabelen er dermed særlig relevant for analysen av hvordan personlig appell og listeplassering samspiller i forklaringen av partibytte. Denne uavhengige variabelen er kontinuerlig og tolkes relativt, hvor endringer representerer proporsjonale forskjeller i kandidatenes plassering gitt partiets mandatuttelling.

Figur 4.2 viser fordelingen av log-transformert relativ listeplassering blant valgte representanter i 2015. Den opprinnelige variabelen er tydelig høyreskjev fordelt, med enkelte observasjoner på svært høye verdier. Log-transformasjonen bidrar derfor til å redusere skjevheten i fordelingen og dempe påvirkningen fra ekstreme observasjoner, noe som gir en mer komprimert og balansert fordeling. Figuren viser også at de fleste observasjonene ligger rundt terskelnivået 0, som representerer kandidater med en listeplassering omtrent på grensen til hva som anses som en valgbar plass ut ifra partiets mandatuttelling. De negative verdiene representerer relativt sikre listeplasseringer, mens de positive verdiene indikerer at representanten har en mer marginal listeplassering.

Figur 4.2: Fordelingen av log-transformert relativ listeplassering

Figur 4.2: Histogrammet viser fordelingen av log-transformert relativ listeplassering blant representanter valgt i 2015. Variabelen er log-transformert for å redusere skjevhet i fordelingen og dempe påvirkningen fra ekstreme observasjoner.

Forklaringsvariabelen knyttet til hypotese 2 er partitype. Variabelen skiller mellom etablerte partier og lokale eller mindre partier, og er operasjonalisert som en dummy variabel, der verdien 1 indikerer at representanten tilhører en lokal liste eller et mindre parti, og 0 indikerer at representanten tilhører et etablert parti representert på stortinget. Lokale lister omfatter blant annet bygdelister, bylister, felleslister og andre samarbeidslister, og disse listene er ofte mindre institusjonaliserte og har svakere partiorganisasjoner enn etablerte partier, noe som kan innebære en lavere grad av partidisiplin og svakere karriereinsentiver internt i partiet. Mindre nasjonale partier uten stortingsrepresentasjon deler flere av disse trekkene, blant annet begrensede organisatoriske ressurser og svakere institusjonell forankring. De partiene som inngår her er blant annet Kystpartiet, Industri- og næringspartiet, Pensjonistpartiet, Demokratene og Partiet de Kristne. På bakgrunn av dette forventes det at representanter fra slike partityper i større grad kan være påvirket av individuelle ressurser, som personlig appell, i vurderingen av partibytte. De etablerte partiene er partier som ble valgt inn på Stortinget i

2017, midt i min analyseperiode, og gjelder følgende partier; Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet de Grønne, Rødt, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti (Stortinget u.å.).

Inndelingen av partier bygger på en etablert typologi av partier i norsk lokalpolitikk, der partier skilles mellom stortingspartier, mindre nasjonale partier og lokale lister (Saglie og Segard 2025, 344). I utgangspunktet var det ønskelig å benytte en tredelt kategorisering i tråd med denne inndelingen. På grunn av et begrenset antall observasjoner for mindre nasjonale partier, slås denne sammen med lokale lister til en kategori i analysen. Dette gir en todelt klassifisering som skiller mellom etablerte partier med stortingsrepresentasjon og øvrige partityper.

4.3.3 Kontroll variabler

Analysen benytter seg av en rekke kontrollvariabler for å sikre nøyaktige, pålitelige og gyldige resultater. I tillegg inkluderer i noen modeller faste effekter for region for å kontrollere for uobserverte forskjeller mellom geografiske regioner³. Dette bidrar til å isolere effekten av de sentrale uavhengige variablene (Wilson, Lorenz og Selby 2024, 228). Flere av kontrollvariablene er inkludert med bakgrunn i tidligere forskning på partibytte og politisk atferd. Variabler knyttet til parti, verv og politisk posisjon kan særlig relateres til office-seeking forklaringer, hvor tilgangen til makt, posisjoner og karrieremuligheter står helt sentralt. Andre variabler er inkludert for å fange opp policy-seeking forklaringer, hvor politiske interesser og partimessig tilhørighet kan påvirke sannsynligheten for partibytte. I tillegg inkluderes flere sosioøkonomiske og demografiske variabler, som kjønn og alder, ettersom slike individuelle kjennetegn ofte benyttes i tidligere studier av politisk atferd og partibytte, og kan bidra til å forklare variasjon i sannsynligheten for partibytte.

Alder – kontrollvariabelen alder måler representantens alder på tidspunktet han eller hun ble valgt i 2015. Variabelen inkluderes for å kunne kontrollere for livsfase og erfaring, som kan påvirke politisk atferd og beslutninger. Tidligere forskning på partibytte og velgeratferd viser at alder ofte har betydning for stabilitet og endring i politiske preferanser, og inkluderes derfor som en standard kontrollvariabel (Dassonneville, Blais og Dejaeghere 2015).

Kvinne – kontrollvariabelen for kjønn er operasjonalisering som en dummyvariabel der 1 = kvinne, 0 = mann. Variabelen inkluderes for å kontrollere for eventuelle kjønnsforskjeller i

³ I de modellene der det benyttes faste effekter for region, kommer ikke dette frem i tabellen. Variablene er tatt ut av modellen av plasshensyn og direkte relevans for oppgaven. Dersom modellene kontrollerer for faste effekter for region, kommer dette tydelig frem i tabellteksten.

politisk atferd. Tidligere studier av partibytte og valgdeltakelse inkluderer ofte kjønn som en bakgrunnsvariabel for å isolere effekten av de teoretiske hovedvariablene (Dassonneville, Blais og Dejaeghere 2015).

Kandidatens erfaring – variabelen måler hvor mange valgperioder representanten har vært valgt inn i kommunestyret, der 1 tilsvarer én periode á fire år, 2 tilsvarer to perioder, og så videre. Variabelen fanger dermed opp representantens politiske erfaring. Antall valgperioder kan sees i sammenheng med personlig appell, ettersom representantene som har blitt valgt flere ganger kan ha opparbeidet seg en stabil velgerbase og dokumenterte politiske prestasjoner (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019, 45; Shugart, Valdini og Suominen 2005, 437; Canache, Mondak og Cabrera 2000, 663). Samtidig kan variabelen også fange opp graden av partitilknytning og lojalitet. Representanter med lang fartstid i kommunestyret kan i større grad være sosialisert inn i partiets normer, regler og interne strukturer, noe som kan redusere sannsynligheten for partibytte. Variabelen kan dermed reflektere både individuelle ressurser og institusjonell forankring, og inkluderes som en kontrollvariabel for å ta hensyn til hvordan politisk erfaring kan påvirke sannsynligheten for partibytte. Effekten av variabelen er derfor ikke entydig.

Partiets mandatandel – variabelen måler partiets andel av setene i kommunestyret i prosent, og er konstruert ved å dividere antall mandater partiet oppnår på kommunestyrets størrelse (Fiva, Sørensen og Vølle 2024). Variabelen gir dermed mål på partiets relative styrke på kommunenivå, der høye verdier indikerer et stort og dominerende parti, mens lavere verdier indikerer et mindre og svakere parti. Partistørrelse kan påvirke sannsynligheten for partibytte gjennom flere mekanismer. Representanter fra større partier har ofte bedre tilgang til politiske ressurser, verv og karrieremuligheter, noe som kan øke insentivene for å forbli i partiet. I tillegg kan sterkere partiorganisasjoner bidra til en høyere grad av partidisiplin og lojalitet. Representanter fra mindre partier kan derimot ha begrensede politiske muligheter og svakere organisatorisk støtte, noe som kan gjøre det mer attraktivt å bytte parti (Aldrich og Bianco 1992, 104). Variabelen er også relevant som kontrollvariabel fordi den kan være korrelert med sentrale forklaringsvariabler i analysen. Lokale lister og mindre partier har typisk en lavere mandatandel enn etablerte partier, slik vi vet domineres kommunestyrene av nasjonale partier, noe som innebærer at effekten av partitype på partibytte delvis kan fange opp forskjeller i partistyrke. Videre kan partiets størrelse påvirke betydningen av personlig appell, ettersom kandidater i mindre partier i større grad kan være avhengige av personstemmer for å bli valgt.

Ordførerparti – variabelen er en dummyvariabel som angir om representanten tilhører partiet som innehar ordførervervet i kommunen. Variabelen har verdien 1 dersom representanten

tilhører ordførerpartiet, og 0 ellers. Variabelen inkluderes som en kontrollvariabel for å fange opp forskjeller mellom partier som finner seg i en vinner- eller taperposisjon lokalt. Partier som innehar ordførervervet kan anses som vinnere, ettersom de har oppnådd politisk innflytelse og tilgang til sentrale verv og ressurser. Representanter fra disse partiene kan derfor ha sterkere insentiver til å forbli i partiet, både av strategiske og karrieremessige hensyn. Partier som ikke innehar ordførervervet kan dermed anses som tapende partier, og representanter fra disse partiene kan oppleve begrenset politisk innflytelse, færre muligheter for verv og svakere gjennomslag for politikk. Dette kan skape insentiver for å bytte parti, enten for å få tilgang til posisjoner eller for å øke sannsynligheten for politisk innflytelse. Dette er i tråd med tidligere forskning som viser at representanter fra partier som er i en svakere posisjon har en høyere sannsynlighet for å bytte parti (Klein 2018, 502). I tillegg kan variabelen også være korrelert med andre forklaringsvariabler i analysen. Større og mer etablerte partier har oftere ordføreren, noe som innebærer at effekten av partistørrelse og partitype delvis kan fange opp forskjeller i politisk maktposisjon.

ROBEK – variabelen er en dummyvariabel som måler om kommunene har vært under statlig økonomisk kontroll i løpet av valgperioden (Regjeringen 2026). Variabelen har verdien 1 dersom kommunen har vært registrert i ROBEK deler av perioden 2015-2019, og 0 dersom kommunen ikke har vært registrert i denne perioden. Dette innebærer at kommuner som for eksempel var på ROBEK-listen i 2015, men senere ble fjernet, fremdeles kodes som 1. Variabelen inkluderes som en kontrollvariabel for å fange opp hvordan institusjonelle rammer og økonomisk press kan påvirke sannsynligheten for partibytte. Kommuner på ROBEK-listen er underlagt statlig kontroll og har begrenset økonomisk handlingsrom, noe som kan skape krevende politiske prioriteringer og øke konfliktnivået i lokalpolitikken. I denne analysen benyttes variabelen som en proxy for potensielle policykonflikter. Økonomisk press og begrensede ressurser kan føre til økt uenighet om prioriteringer internt i partier og mellom samarbeidspartnere. Slike konflikter kan gjøre det mer utfordrende for representanter å oppnå gjennomslag for egen politikk, og dermed øke sannsynligheten for partibytte (Heller og Mershon 2005; McLaughlin 2012). Variabelen kan også være korrelert med andre forklaringsvariabler i analysen. For eksempel kan mindre partier og lokale lister være mer sårbare i økonomisk pressede kommuner, noe som kan påvirke både partistyrke og betydningen av personlig appell.

Befolkning – variabelen måler kommunens befolkning og er log-transformert for å redusere skjevhet i fordelingen og begrense påvirkningen fra svært store kommuner i regresjonsanalysen

(Wooldridge 2013, 188). Transformasjonen gjør det mulig å sammenligne kommuner av ulik størrelse på en mer hensiktsmessig måte. Variabelen inkluderes som en kontrollvariabel for å fange opp strukturelle forskjeller mellom kommuner. Kommunestørrelse kan tolkes som et mål på graden av urbanitet, der små kommuner ofte er mer rurale og store kommuner mer urbane. Slike forskjeller kan påvirke sannsynligheten for partibytte gjennom flere mekanismer. I mindre og mer rurale kommuner kan personlige relasjoner spille en større rolle i politikken, og kandidater kan i større grad være avhengige av personlig støtte fremfor partiorganisasjonen. Dette kan gjøre personlig appell viktigere, og potensielt øke sannsynligheten for partibytte. Samtidig kan politiske konflikter i små kommuner være mer personbaserte, noe som også kan bidra til høyere mobilitet mellom partier. I større og mer urbane kommuner kan politikken i større grad være preget av etablerte partistrukturer, sterkere organisasjoner og tydelige ideologiske skillelinjer. Dette kan bidra til sterkere partitilknytning og lavere sannsynlighet for partibytte. Variabelen kan også være korrelert med sentrale forskningsvariabler i analysen. For eksempel kan lokale lister være mer utbredt i mindre kommuner og betydningen av personlig appell kan variere med kommunestørrelse.

Tabell 4.1: Deskriptiv statistikk variablene

Variabler	Obs.	Min.	Gj. snitt.	Standardfeil	Max.
Partibytte	10,620	0.00	0.03	0.183	1.00
Andel personstemmer	10,554	0.001	0.03	0.030	0.32
Relativ listeposisjon	10,620	-3.33	-0.45	0.814	2.25
Lokale- og andre partier	10,620	0.00	0.07	0.249	1.00
Alder	10,620	18.00	48.09	13.066	89.00
Kandidatens erfaring	10,620	1.00	2.59	1.413	10.00
Kvinne	10,620	0.00	0.39	0.488	1.00
ROBEK	10,620	0.00	0.16	0.365	1.00
Log-befolkning	10,620	5.33	8.94	1.271	13.38
Ordfører parti	10,554	0.00	0.34	0.472	1.00
Partiets mandatandel	10,554	0.015	0.26	0.149	0.77
Region midt	10,620	0.00	0.11	0.311	1.00
Region nord	10,620	0.00	0.16	0.371	1.00
Region øst	10,620	0.00	0.37	0.484	1.00
Region sør	10,620	0.00	0.07	0.253	1.00
Region vest	10,620	0.00	0.29	0.452	1.00

Tabell 4.1: Tabellen viser en oversikt over deskriptiv statistikk for avhengig variabel, forklaringsvariabler, og kontrollvariabler. Den viser antallet observasjoner, minste verdi, gjennomsnitt, standardfeil og maks verdi.

Tabell 4.2 Oversikt over variablene

Variabelnavn	Beskrivelse	Kodet
<i>Partibytte</i>	Viser om en representant har byttet parti.	1 = representanten har byttet parti, 0 = representanten har ikke byttet parti.
<i>Andel personstemmer</i>	Måler representantens andel av personstemmer som er avgitt ved valget.	Høye verdier indikerer mange personstemmer, lavere verdier indikerer få personstemmer.
<i>Relativ listeposisjon</i>	Måler kandidatens relative listeplassering til antall seter partiet vinner ved valget. Variabelen er log-transformert.	Verdier over 0 indikerer en mer marginal listeplassering, mens verdier under 0 indikerer en tryggere listeplassering.
<i>Partitype</i>	Måler om representanten er fra en lokal liste eller et mindre parti eller om representanten er fra et etablert stortingsparti.	1 = representanten er fra et lokal eller mindre nasjonalt parti, 0 = representanten er fra et etablert nasjonalt parti (stortingsparti).
<i>Alder</i>	Viser representantens alder da han eller hun ble valgt.	Numerisk variabel.
<i>Kvinne</i>	Variabelen måler om representanten er en kvinne eller en mann.	1 = representanten er en kvinne, 0 = representanten er en mann.
<i>Kandidatens erfaring</i>	Viser en oversikt over antall ganger representanten har vært valgt inn i kommunestyret.	1 = en valgperiode á fire år, 2 = 2 valgperioder á fire år.
<i>Partiets mandatandel</i>	Måler partiets andel av setene i kommunestyret i prosent.	Høye verdier indikerer større/ mektigere partier, og lavere verdier indikerer mindre og svakere partier lokalt.
<i>Ordførerparti</i>	Måler om partiet tilhører ordførerpartiet eller ordførerlisten i valgperioden.	1 = representanten tilhører ordførerpartiet, 0 = representanten tilhører ikke ordførerpartiet
<i>ROBEK</i>	Måler om kommunen representanten tilhører på noen som helst tidspunkt i valgperioden har vært på ROBEK-listen.	1 = kommunen har vært på ROBEK-listen i den aktuelle valgperioden, 0 = kommunen har ikke vært på ROBEK-listen den aktuelle perioden.
<i>Befolkning</i>	Viser en log-transformert (for å redusere skjevheter mellom små og store kommuner) kommunebefolkning.	Viser det log-transformerte befolkningsantallet.

Tabell 4.2: Tabellen viser en oversikt over variablene, med en beskrivelse av hva de måler, og hvordan de er kodet.

4.4 Metode

I dette delkapittelet redegjør jeg for de metodiske valgene som ligger til grunn for den empiriske undersøkelsen. Formålet er å undersøke sammenhengen mellom personlig appell og sannsynligheten for partibytte, samt hvordan denne sammenhengen varierer med institusjonelle og kontekstuelle forhold. Først presenterer jeg valg av metode og sentrale metodiske egenskaper ved binær logistisk regresjon. Deretter redegjør jeg for hvordan analysen gjennomføres, inkludert modellspesifikasjoner og den trinnvise oppbygningen av analysen. Til slutt beskriver jeg hvordan usikkerhet håndteres og hvordan robustheten av resultatene vurderes.

4.4.1 Binær logistisk regresjon: modellvalg og metodiske egenskaper

Metoden jeg benytter meg av for å gjennomføre analysen er binær logistisk regresjon. Dette er på bakgrunn av at den avhengige variabelen er binær (1 = byttet parti, 0 = ikke byttet parti), og modellen estimerer sannsynligheten for at et utfall oppstår som en funksjon av forklaringsvariabler (Finch og Bolin 2024, 138-139; Fang 2013, 625; Best og Wolf 2013, 154; King og Zeng 2001, 140). Man kunne også ha benyttet seg av LPM (linear probability model), som estimeres ved hjelp av OLS, men i motsetning til LPM, sikrer en binær logistisk regresjon at de predikerte oddsene ligger mellom 1 og 0, og er dermed en mer hensiktsmessig modell for binære utfall (Kellstedt og Whitten 2018, 274; Finch og Bolin 2024, 138-139).

Logistisk regresjon brukes til å predikere og modellere binære eller kategoriske avhengige variabler og kan benyttes med et stort antall observasjoner (Acito 2023, 165). På samme måte som ved ordinær regresjon bør antallet observasjoner i en analyse være betydelig større enn antallet forklaringsvariabler. Logistisk regresjon forutsetter en lineær sammenheng mellom log-odds og forklaringsvariablene, noe som gjør tolkningen av koeffisientene mindre intuitiv enn i OLS-regresjon. Dette innebærer at modellen forutsetter at det er forklaringsvariablene som har en lineær sammenheng med log-odds for partibytte. Oppfylles ikke denne forutsetningen, kan estimatene være misvisende. Bruk av oddsratioer er en måte å tolke koeffisientene på, en annen er å variere en forklaringsvariabel om gangen for å beregne hvordan dette påvirker sannsynligheten for et binært utfall (Acito 2023, 165; LaValley 2008, 2395). Logistisk regresjon estimeres ved bruk av maximum likelihood-metoden, som gir konsistente og asymptotisk effektive estimater under standard forutsetninger (King og Zeng 2001, 140).

En viktig fordel med logistisk regresjon er at modellen muliggjør substansiell tolkning gjennom estimering av sannsynligheter, relative risikoer og endringer i sannsynlighet som følge av

endringer i forklaringsvariablene (King og Zeng 2001, 141). En sentral begrensning ved bruk av logistisk regresjon er at modellen kan undervurdere sannsynligheten for sjeldne hendelser, noe som kan føre til skjevheter i estimerte sannsynligheter (King og Zeng 2001, 137). I tillegg kan også logistisk regresjon gi skjeve estimater i små utvalg, særlig når hendelsen av interesse er sjelden (King og Zeng 2001, 138). Også i relativt store datasett kan logistisk regresjon underestimere sannsynligheten for sjeldne hendelser, noe som kan føre til substansielt feilaktige estimater (King og Zeng 2001, 146-148).

I analyseutvalget utgjør partibytte en relativ sjelden hendelse, ettersom 3,48 prosent av representantene bytter parti i løpet av valgperioden. Dette innebærer at datastrukturen i noen grad kan karakteriseres som et rare events-design i King og Zengs (2001) forstand, hvor andelen positive utfall er lav. Samtidig er andelen hendelser ikke så lav at det utgjør et betydelig metodisk problem for estimering av logistiske regresjonsmodeller. Ettersom den avhengige variabelen er dikotom, estimeres modellene ved hjelp av logistisk regresjon. Metoden er godt egnet til å analysere sammenhenger mellom forklaringsvariabler og sannsynligheten for et gitt utfall, og er mye brukt i studier av politisk atferd og partibytte. Analysen fokuserer dermed på hvordan variasjon i forklaringsvariablene er assosiert med endringer i sannsynligheten for partibytte.

4.4.2 Gjennomføring av analysen

Analysen gjennomføres trinnvis, men en gradvis mer omfattende modellspesifisering. Formålet er å undersøke hvordan sammenhengen mellom forklaringsvariablene og oddsene for partibytte utvikler seg når det tas hensyn til flere forhold. Denne trinnvise tilnærmingen gjør det mulig å vurdere hvor robuste sammenhengene er på tvers av de ulike modellspesikasjonene.

Jeg starter med enkle deskriptive analyser hvor andelen partibyttere sammenlignes på tvers av partityper, listeplassering og nivå av personstemmer. Dette gir et første inntrykk av mønstrene i dataene og legger et godt grunnlag for videre analyse. Videre estimerer jeg bivariate logistiske regresjonsmodeller, hvor sammenhengen mellom sentrale forklaringsvariabler og sannsynligheten for partibytte undersøkes avgrenset. Dette gjør det mulig å identifisere enkle sammenhenger før det kontrolleres for andre faktorer. Deretter estimerer jeg bivariate logistiske regresjonsmodeller hvor sammenhengen mellom sentrale forklaringsvariabler og oddsene for partibytte undersøkes isolert. Dette gjør det mulig å identifisere enkle sammenhenger før det kontrolleres for andre faktorer.

I neste steg går jeg videre til det som er to av hovedmodellene og estimerer multivariate modeller uten kontrollvariabler. Her inkluderes hovedvariablene og interaksjonsledd for å teste hypotesene med betingede effekter. Spesifikt undersøkes det om effekten av personlig appell varierer med henholdsvis relativ listeplassering (H1) og partitype (H2). Modell 0 er en basismodell uten interaksjonsledd, mens modell 1 og modell 2 inkluderer avhengig variabel, uavhengige variabler og et interaksjonsledd knyttet til hver av hypotesene.

Til slutt estimerer jeg de siste hovedmodellene, dette er fullstendige modeller med kontrollvariabler, hvor jeg kontrollerer for både individuelle og kontekstuelle forhold. Disse modellene utgjør hovedanalysen og gir et mer presist estimat av sammenhengene ved å redusere risikoen for skjevheter fra utelatte variabler. Modell 3 inneholder kontrollvariabler og ikke interaksjonseffekter, mens modell 4 tester hypotese 1 og modell 5 tester hypotese 2. Disse hovedmodellene gir mer presise estimater ved å redusere risikoen for skjevheter fra utelatte variabler.

Alle modellene estimeres ved hjelp av logistisk regresjon, etter som den avhengige variabelen er dikotom. Modellene estimerer log-odds for partibytte, men resultatene tolkes ved hjelp av odds ratio og predikerte sannsynligheter for å gi en mer intuitiv forståelse av effektene (Best og Wolf 2013; Peng, Lee og Ingersoll 2002). For å kunne ta hensyn til datastrukturen, hvor observasjonene er gruppert innenfor kommuner, er standardfeilene klyngejustert på kommunenivå. Dette justerer for potensiell korrelasjon i feilleddene innenfor kommuner og gir mer pålitelige inferenser.

Robustheten av resultatene undersøkes gjennom flere tester. Dette inkluderer modeller med partifaste effekter, partispesifikke interaksjonsledd og alternative operasjonaliseringer av sentrale variabler. Resultatene fra alle modellene presenteres i kapittel 5.

5.0 Resultater

Etter å ha diskutert variablene mine og datasettet jeg benytter meg av, skal jeg i dette kapitlet presentere resultatene fra analysen. Slik jeg allerede har tatt for meg benytter jeg meg av logistisk regresjon. Jeg starter med helt enkle bivariate regresjonsmodeller for odds for partibytte, i tilknytning til hypotesene. Videre kommer hovedmodellen hvor jeg har to modeller til hver av hypotesene som tester interaksjonen, en med kontrollvariabler og en uten, dessuten har jeg også modeller uten interaksjonsleddet. I tillegg til modellene fra analysen har jeg også med flere tilleggsmodeller og figurer for å kunne undersøke hvor stabile resultatene er på tvers av ulike modellspesifikasjoner og analytiske tilnærminger. Jeg tar nøye for meg hvilke resultater modellene viser, og om disse peker i retning av å støtte hypotesene eller ikke. Diskusjonen av resultatene vil komme i neste kapittel.

Analysen tar utgangspunkt i to hypoteser, som tidligere ble presentert i kapittel 3. I den første hypotesen forventes det at effekten av personlig appell på oddsene for partibytte er sterkere for representanter med lav listeplassering enn for representanter med en høyere listeplassering. For den andre hypotesen forventes det at effekten av personlig appell på oddsene for partibytte er sterkere blant representanter valgt fra lokale lister og andre partier enn fra etablerte partier. I dette kapitlet undersøker jeg disse forventningene, først gjennom bivariate analyser, før de testes videre i multivariate modeller. Resultatene presenteres som odds ratioer for å gjøre tolkningen mer intuitiv, der verdier over 1 indikerer økte odds for partibytte, mens verdier under 1 indikerer reduserte odds.

5.1 Første blikk: deskriptive og bivariate analyser

Som et første steg i analysen presenterer jeg andelen partibyttere på tvers av ulike kombinasjoner av personlig appell og strukturelle posisjoner. Variablene for personstemmer og listeplassering deles inn i høye og lave kategorier basert på gjennomsnittet. Dette gir et deskriptivt bilde av hvordan partibytte varierer mellom gruppene før jeg estimerer mer formelle modeller etter hvert.

Tabell 5.1 gir en første indikasjon på hvordan sammenhengen mellom personstemmer og partibytte varierer på tvers av listeplassering og partitype. For de etablerte partiene er andelen partibytte lavere blant kandidater med mye personstemmer enn blant kandidater med få personstemmer. Dette indikerer at personlig stemmestøtte i mindre grad er knyttet til partibytte i disse partiene. For de lokale listene og andre partiene er mønsteret motsatt, her har kandidater med mye personstemmer en betydelig høyere andel partibyttere. Dette er i tråd med

forventingen om at den personlige appellen kan spille en større rolle i partier som har en svakere organisatorisk forankring. Det er viktig å merke seg det betydelige gapet i antallet observasjoner mellom de etablerte partiene og de lokale listene, da dette er med på å påvirke resultatene.

For listeplassering er forskjellene mindre markante, og her fremkommer det ikke noe tydelig mønster i hvordan personstemmene påvirker partibytte på tvers av høy og lav listeplassering. Dette kan tyde på at betydningen av listeplassering kan være mer nyansert, og trenger derfor videre analyse i multivariate modeller.

Tabell 5.1: Deskriptiv modell av andel partibyttere etter partitype og listeplassering

Gruppe	Antall observasjoner	Antall partibyttere	Andel partibyttere (%)
Etablert / Lite personstemmer	7,618	264	3.47
Etablert / Mye personstemmer	2,298	63	2.74
Lokal / Lite personstemmer	604	33	5.46
Lokal / Mye personstemmer	100	10	10.00
Høy liste/ Lite personstemmer	3,795	158	4.16
Høy liste/ mye personstemmer	461	16	3.47
Lav liste / Lite personstemmer	4,427	139	3.14
Lav liste / Mye personstemmer	1,937	57	2.94

Tabell 5.1: Tabellen viser antallet observasjoner, antall partibyttere og andel partibyttere i prosent knyttet til partitype og listeplassering og antall personstemmer.

Forskjellene mellom gruppene fremstår som relativt små for listeplassering, mens forskjellene mellom partityper er tydeligere, særlig for representanter fra lokale lister med mye personstemmer. På samme tid er det viktig å understreke at dette bare er deskriptive sammenhenger og ikke fullstendige analyser. For å undersøke disse sammenhengene mer systematisk estimerer jeg her bivariate logistiske regresjonsmodeller, presentert i tabell 5.2.

Jeg har utført to bivariate analyser, begge befinner seg i tabell 5.2. Den første bivariate modellen viser kombinasjonen av listeposisjon og personstemmer. Referansekategorien her er representanter med lav listeplassering og lite personstemmer. Gruppen som har en lav listeplassering og mye personstemmer skiller seg i liten grad fra referansekategorien. Sammenlignet med denne gruppen har representanter med høy listeplassering og lite

personstemmer signifikant høyere odds for å bytte, da odds ratio viser 1,34. Dette tilsvarer en økning i odds på om lag 34 prosent. For representanter som har en høy listeposisjon og mye personstemmer er estimatet også over 1, men her er det ikke statistisk signifikant.

Den andre modellen kombinerer partityper og personstemmer. Her er referansekategorien representanter fra lokale lister og andre partier med lite personstemmer. For kandidater fra lokale lister med mye personstemmer er odds ratioen over 1, noe som indikerer høyere odds for partibytte, estimatet her er kun svakt signifikant. Sammenlignet med denne gruppen har representanter fra etablerte partier en lavere odds for å bytte parti, både blant kandidater med mye og lite personstemmer. Ut ifra odds ratio tilsvarer dette om lag 38 og 51 prosent lavere odds.

Tabell 5.2: Bivariate logistiske regresjonsmodeller av sannsynlighet for partibytte

	Listeposisjon × Personstemmer	Partitype × Personstemmer
(Referansekategori)	0.032*** (0.003)	0.058*** (0.010)
Høy listeposisjon / Lite personstemmer	1.340* (0.159)	
Høy listeposisjon / Mye personstemmer	1.109 (0.298)	
Lav listeposisjon / Mye personstemmer	0.935 (0.149)	
Etablert parti / Lite personstemmer		0.621* (0.118)
Etablert parti / Mye personstemmer		0.488** (0.107)
Lokalt parti / Mye personstemmer		1.923+ (0.727)
Antall observasjoner	10620	10620

+ $p < 0.1$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Tabell 5.2: Tabellen viser bivariate logistiske regresjonsmodeller for partibytte, rapportert som odds ratioer. For modellen listeplassering x personstemmer er referansekategorien kandidater med lav listeposisjon og få personstemmer. For modellen partitype x personstemmer er referansekategorien kandidater fra lokale partier med få personstemmer.

Det er imidlertid viktig å understreke at disse resultatene er basert på enkle bivariate sammenhenger, uten kontroll for øvrige faktorer som kan påvirke oddsene for partibytte. Resultatene fra denne modellen må derfor tolkes som en første indikasjon på mulige sammenhenger mellom variablene, heller enn som et uttrykk for robuste kausale effekter. I neste

steg estimeres multivariate modeller for å undersøke om disse mønstrene vedvarer når relevante kontrollvariabler inkluderes, og når jeg tester interaksjonsleddene i tilknytning til hypotesene.

5.2 Hovedanalyser: logistiske regresjonsmodeller

I dette delkapittelet vil jeg presentere resultatene fra de logistiske regresjonsmodellene som ligger til grunn for analysen. Analysen gjennomføres trinnvis, hvor jeg først estimerer basismodeller uten kontrollvariabler, før jeg introduserer multivariate modeller som inkluderer både individuelle og kontekstuelle kontrollvariabler. Dette gjør det mulig å undersøke om sammenhengene mellom personlig appell og partibytte er robuste når det tas hensyn til andre relevante faktorer.

5.2.1 Basismodeller uten kontrollvariabler

I tabell 5.3 presenterer jeg resultatene fra de logistiske regresjonsmodellene uten kontrollvariabler, rapportert som odds ratio. Modell 0 er en basismodell som inkluderer de sentrale forklaringsvariablene uten interaksjonsledd, mens modell 1 og 2 introduserer interaksjonsleddet knyttet til hypotesene, henholdsvis interaksjonen mellom personlig appell og relativ listeplassering (H1) og personlig appell og partitype (H2). Standardfeilene er i alle modellene beregnet som kluster-robuste standardfeil på kommunenivå.

Modell 0 er en basismodell og danner utgangspunktet for å teste hypotesene. I de påfølgende modellene testes hypotese 1 og hypotese 2 eksplisitt gjennom inkludering av interaksjonsledd. Modell 0 viser at andelen personstemmer er negativt assosiert med partibytte, målt ved at odds ratioen er mindre enn 1. Dette innebærer at en økning i andel personstemmer er forbundet med reduserte odds for partibytte. Variabelen for relativ listeplassering er ikke statistisk signifikant, og odds ratioen ligger nær 1, noe som indikerer at den ikke har noen substansiell meningsfull effekt på odds for partibytte. Representanter fra lokale lister har en høyere odds for partibytte enn representanter fra etablerte partier, med en odds ratio på 2,061. Dette innebærer at oddsene for partibytte er omtrent dobbelt så høye i gruppen med representanter fra lokale lister enn for representanter fra etablerte partier.

I modell 1 testes hypotese 1, ved at jeg inkluderer et interaksjonsledd mellom andel personstemmer og relativ listeplassering. Resultatene viser at hoved sammenhengen mellom personlig appell og partibytte består, men interaksjonsleddet er ikke statistisk signifikant, og er estimert med stor usikkerhet. Dette indikerer at effekten av personlig appell ikke varierer systematisk med kandidatens listeplassering, og hypotese 1 får dermed ikke empirisk støtte i denne modellen. En mer grundig vurdering av interaksjonseffekten krever imidlertid analyser

av betingede effekter langs ulike nivåer av listeplassering. Av hensyn til plassbegrensning presenteres slike analyser kun for modellene som inkluderer kontrollvariabler.

I modell 2 testes hypotese 2, og jeg inkluderer et interaksjonsledd mellom personlig appell og partitype. Også i denne modellen er hoved sammenhengen mellom personlig appell og partibytte stabil. Representanter fra lokale partier har fremdeles høyere odds for partibytte enn representanter fra etablerte partier, med en odds ratio på 1,984, noe som tilsvarer en omtrent doubling av oddsene. Ser vi derimot på interaksjonsleddet er det heller ikke her statistisk signifikant, noe som indikerer at effekten av personlig appell ikke systematisk varierer mellom partityper. Dette betyr at hypotese 2 heller ikke støttes av denne modellen. Samlet sett viser disse resultatene fra de enkle bivariate modellene uten kontrollvariabler at den personlige appellen og partitype kan assosieres med høyere odds for partibytte, men det foreligger ingen klare indikasjoner på interaksjonseffekter i er tråd med hypotesene.

Tabell 5.3: Basis modeller/ logistiske regresjonsmodeller av partibytte uten kontrollvariabler

	Modell 0 (basis)	Modell 1 (H1)	Modell 2 (H2)
(Konstant)	0.040*** (0.004)	0.039*** (0.004)	0.039*** (0.004)
Andel personstemmer	0.009+ (0.024)	0.447 (1.541)	0.002* (0.005)
Relativ listeplassering	1.115 (0.082)	1.055 (0.100)	
Lokale og andre partier	2.026** (0.514)		1.984* (0.538)
Andel personstemmer × relativ listeplassering		17.118 (34.355)	
Andel personstemmer × lokale og andre partier			4.664 (24.477)
Antall observasjoner	10554	10554	10554
AIC	3177.4	3190.6	3179.6
BIC	3206.5	3219.6	3208.7
Log.Lik.	-1584.698	-1591.295	-1585.801
RMSE	0.18	0.18	0.18
Standardfeil	Klyngejustert	Klyngejustert	Klyngejustert

+ $p < 0.1$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Tabell 5.3: Tabellen viser logistiske regresjonsmodeller av partibytte blant kommunestyrerepresentanter, rapportert som odds ratioer.

5.2.2 Multivariate modeller med kontrollvariabler

I dette delkapittelet presenterer jeg de multivariate modellene som inkluderer individuelle og kontekstuelle kontrollvariabler. Modellene gjør det mulig å undersøke om sammenhengene mellom personlig appell og partibytte vedvarer når det kontrolleres for andre faktorer som kan påvirke representantenes insentiver til å forlate partiet sitt. Tabell 5.4 viser resultatene fra to logistiske regresjonsmodeller med interaksjonseffekter, rapportert som odds ratio. Modell 3 er en basismodell uten interaksjonseffekter, men med kontrollvariabler. Modell 4 inkluderer en interaksjon mellom personlig appell, målt som andel personstemmer og relativ listeplassering (H1). Modell 5 inkluderer en interaksjon mellom personlig appell og partitype (H2). Standardfeilene er også her klyngejustert på kommunenivå.

I modell 3 presenteres en utvidet analyse av sammenhengen mellom personlig appell, listeplassering og partibytte, hvor det kontrolleres for en rekke individuelle og kontekstuelle faktorer. I motsetning til de andre modellene i samme tabell, inkluderer ikke denne modellen interaksjonsledd, men estimerer de direkte sammenhengene mellom forklaringsvariablene og odds for partibytte. Resultatene viser at hovedmønstrene fra de enklere modellene i stor grad består når det legges til kontrollvariabler. Odds ratio for andel personstemmer er mindre enn 1, og har dermed en lavere odds, men det er ikke statistisk signifikant i sammenheng med partibytte, noe som indikerer at økt personlig appell ikke er systematisk knyttet til lavere odds for partibytte. Variabelen for relativ listeplassering viser mer enn 1, men er ikke statistisk signifikant. Modellen viser også at representanter valgt inn for lokale lister har en høyere odds for å bytte parti enn representanter fra etablerte partier, en sammenheng som er statistisk signifikant. Blant kontrollvariablene ser vi at det særlig er partiets mandatandel som skiller seg ut, med en signifikant effekt som viser lavere odds, noe som indikerer at representanter fra større partier har en lavere odds for partibytte. De øvrige kontrollvariablene viser ingen klare eller statistisk signifikante sammenhenger. Samlet sett tyder resultatene på at forskjeller i partitype og partistørrelse er viktigere for å forklare partibytte enn individuell personlig appell eller listeplassering.

Tabell 5.4: Logistiske regresjonsmodeller for partibytte med interaksjonseffekter

	Modell 3 (uten interaksjon)	Modell 4 (H1)	Modell 5 (H2)
(Konstant)	0.027*** (0.020)	0.023*** (0.018)	0.032*** (0.023)
Andel personstemmer	0.018 (0.056)	2.519 (10.068)	0.003+ (0.008)
Relativ listeplassering	1.061 (0.090)	0.986 (0.105)	
Lokale og andre partier	1.847* (0.467)		1.636+ (0.458)
Alder	1.000 (0.004)	1.002 (0.004)	1.001 (0.004)
Kvinne	0.912 (0.098)	0.909 (0.098)	0.904 (0.098)
Kandidatens erfaring	1.033 (0.046)	1.025 (0.045)	1.028 (0.044)
Partiets mandatandel	0.226* (0.136)	0.196** (0.116)	0.216** (0.126)
Ordførerparti	0.773 (0.145)	0.781 (0.146)	0.768 (0.146)
ROBEK	1.128 (0.211)	1.131 (0.211)	1.131 (0.211)
Befolkning	1.014 (0.070)	1.031 (0.074)	1.000 (0.068)
Andel personstemmer × relativ listeplassering		30.397 (68.572)	
Andel personstemmer × lokale og andre partier			61.749 (329.759)
Antall observasjoner	10554	10554	10554
AIC	3149.3	3158.6	3149.2
BIC	3258.3	3267.5	3258.2
Log.Lik.	-1559.665	-1564.279	-1559.616
RMSE	0.18	0.18	0.18
Standardfeil	Klyngejustert	Klyngejustert	Klyngejustert

+ $p < 0.1$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Tabell 5.4: Tabellen viser logistiske regresjonsmodeller av partibytte både med og uten interaksjonseffekter. Alle modellene inkluderer faste effekter for region, som ikke er rapportert i tabellen. Standardfeilene i parentes er klyngejustert på kommunenivå.

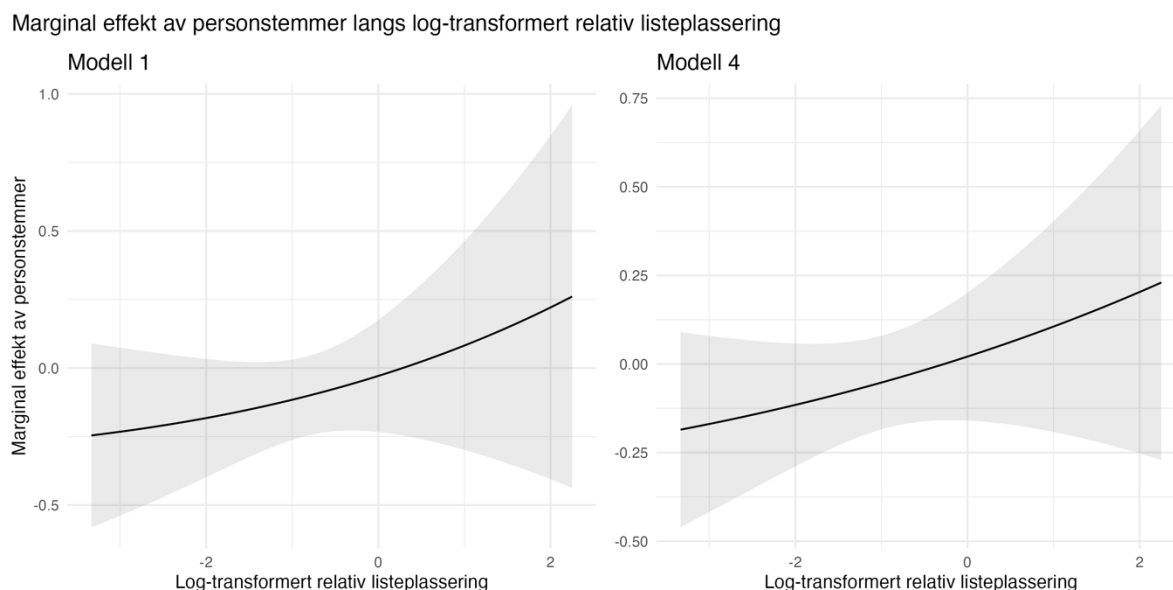
5.2.2.1 Interaksjon mellom personstemmer og listeplassering (hypotese 1)

I modell 4 undersøkes det om effekten av personlig appell på partibytte varierer med kandidatens listeplassering, slik det kommer frem av hypotese 1. Interaksjonsleddet mellom andel personstemmer og relativ listeplassering er ikke statistisk signifikant og er estimert med en stor usikkerhet. Dette indikerer at effekten av den personlige appellen ikke varierer systematisk med kandidatens listeplassering. Hypotese 1 får dermed ikke empirisk støtte.

Ser man på hovedleddene isolert, ser man at sammenhengen mellom personlig appell og partibytte er svak og ikke statistisk signifikant. Det samme gjelder for relativ listeplassering, hvor estimatene varierer på tvers av modellene, men uten av den viser en systematisk eller tydelig sammenheng med partibytte.

For å undersøke interaksjonseffekten nærmere presenter jeg også betingede marginale effekter i figur 5.1. Figuren viser at effekten av personstemmer varierer noe på tvers av ulike nivåer av listeplassering, men at konfidensintervallene overlapper null for hele spekteret av observasjoner. Dette innebærer at effekten ikke er statistisk signifikant på noen nivåer når det kommer til listeplassering. Dette er i tråd med hva som kommer frem i regresjonsanalysen, hvor interaksjonsleddet mellom personstemmer og listeplassering heller ikke er statistisk signifikant. Samlet sett gir analysen dermed ikke empirisk støtte til hypotese 1.

Figur 5.1: Marginal effekt av andel personstemmer på sannsynligheten for partibytte ved ulike nivåer av relativ listeplassering

Figur 5.1: Figuren viser den marginale effekten av en økning i andelen personstemmer på sannsynligheten for partibytte ved ulike nivåer av listeplassering. Linjene viser estimerte marginaleffekter fra logistiske regresjonsmodeller, mens de grå feltene viser et 95 prosent konfidensintervall. Panelene viser henholdsvis modell 1 og modell 4 i tilknytning til hypotese 1.

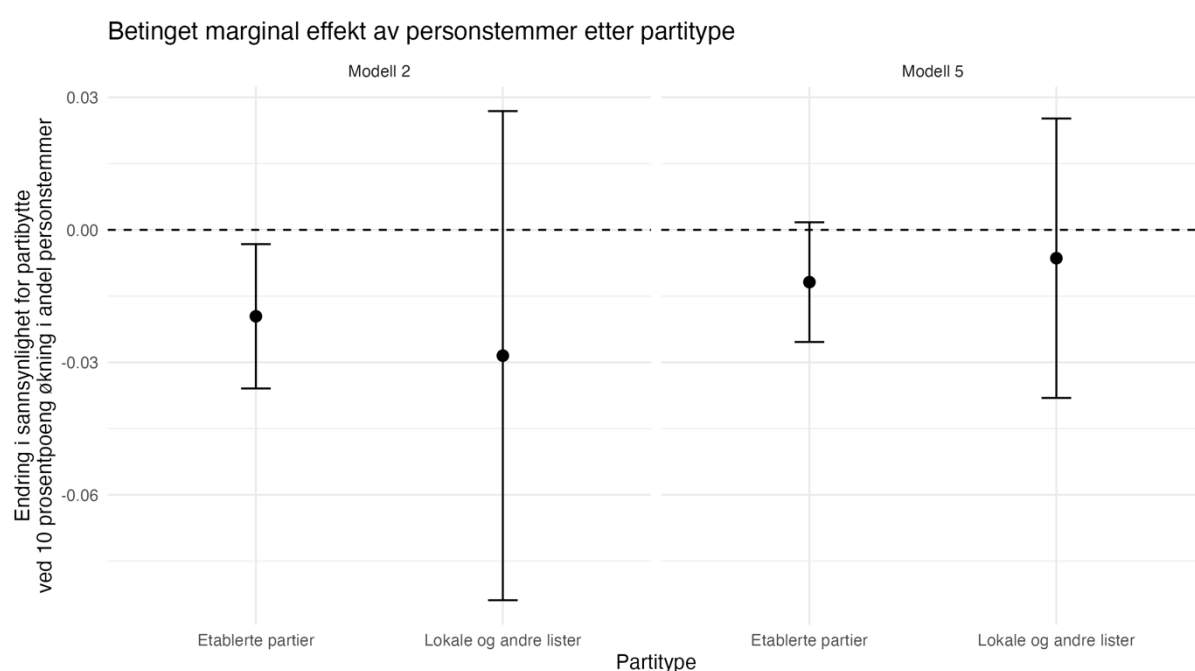
5.2.2.2 Interaksjon mellom personstemmer og partitype (hypotese 2)

I modell 5 undersøker jeg om effekten av personlig appell på partibytte varierer mellom representanter fra etablerte partier og lokale/ andre lister, slik det kommer frem i hypotese 2. Interaksjonsleddet mellom andel personstemmer og partitype i modell 5 er ikke statistisk signifikant, og estimert med en betydelig usikkerhet. Dette indikerer at effekten av personlig appell ikke varierer systematisk mellom partityper. Hypotese 2 får dermed ikke empirisk støtte.

Tar man for seg hovedleddene isolert, viser resultatene at representanter fra lokale lister har en høyere odds for partibytte enn representanter fra etablerte partier. På samme tid er sammenhengen mellom personlig appell og partibytte lavere enn 1, men ikke statistisk signifikant. Dette tyder på at forskjeller mellom partityper i større grad er knyttet til nivået av partibytte, heller enn at mekanismen knyttet til personlig appell fungerer ulikt på tvers av partityper.

Figur 5.2 viser betingede marginale effekter av personstemmer etter partitype basert på både modell 2 og modell 5. Figuren indikerer at representanter fra lokale lister og andre mindre partier gjennomgående har en høyere sannsynlighet for å bytte parti enn representanter fra etablerte partier. Videre antyder estimatene til dels substansielle endringer i sannsynligheten for partibytte ved en økning i andel personstemmer. På samme tid er estimatene preget av en betydelig usikkerhet, og konfidensintervallene overlapper hverandre i stor grad. Dette er i tråd med regresjonsanalysen, hvor interaksjonseffekten mellom personstemmer og partitype heller ikke er statistisk signifikant. Samlet sett gir ikke analysen empirisk støtte til hypotese 2.

Figur 5.2: Betinget marginale effekter av personstemmer etter partitype lister

Figur 5.2: Figuren viser betingede marginale effekter av personstemmer på sannsynligheten for partibytte etter partitype basert på logistiske regresjonsmodeller. Punktene viser estimerte sannsynligheter; mens de vertikale linjene viser 95 prosent konfidensintervall. Figuren inkluderer estimater fra både modell 2 og modell 5 i tilknytning til hypotese 2.

5.3 Andre empiriske funn

Slik resultatene har vist, har jeg ikke funnet støtte for hverken hypotese 1 om personlig appell i tilknytning til listeplassering, eller hypotese 2 om personlig appell og partitype. Til tross for dette har jeg likevel gjort en rekke andre interessante funn som ikke er direkte knyttet til hypotesene, men som likevel er empiriske resultater fra analysen.

Et sentralt og uventet funn i analysen viser at personlig appell er assosiert med lavere odds for partibytte. Dette overraskende funnet vil jeg ta nærmere for meg i kapittel 6. Et annet viktig funn er knyttet til partitype. Til tross for at jeg ikke finner støtte for interaksjonseffekten mellom personlig appell og partitype, viser resultatene at representanter fra lokale lister og andre partier gjennomgående har en høyere odds for partibytte enn representanter fra etablerte partier. Dette er konsistent med at det eksisterer nivåforskjeller mellom partityper, selv om effekten av personlig appell ikke systematisk varierer mellom dem.

Når det kommer til kontrollvariablene er det særlig variabelen om partiets mandatandel som skiller seg ut med tydelige signifikante effekter, både i modell 3, modell 4 og modell 5. Variabelen indikerer her at representanter fra større partigrupper i kommunestyret har en lavere odds for partibytte, og dette er statistisk signifikant. De øvrige kontrollvariablene, inkludert alder, kjønn, ordførerparti, kandidatens erfaring, ROBEK-status og befolkning, er ikke statistisk signifikante i noen av modellene.

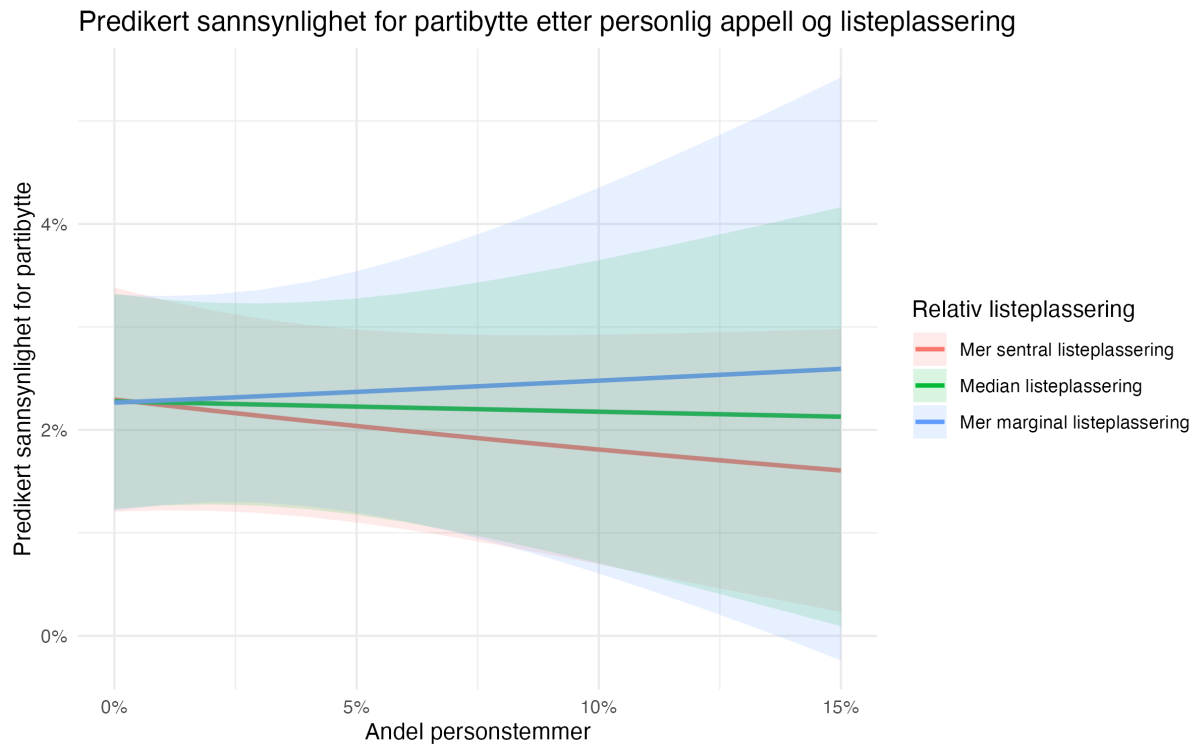
I analysen observeres det også regionale forskjeller i sannsynligheten for partibytte hvor særlig region vest og region nord er assosiert med høyere odds for partibytte, sammenlignet med referansekategorien region midt. Samlet sett viser analysene at til tross for at hypotesene ikke finner noe støtte, fremkommer det likevel flere systematiske mønstre i dataene.

5.4 Prediksjoner for forekomst av partibytte

For å illustrere hvordan hovedmønstrene fra analysen kommer til uttrykk, presenterer figur 5.3 og figur 5.4 predikerte sannsynligheter basert på modell 4 og modell 5.

Figurene viser at sannsynligheten for partibytte er gjennomgående lav, og at endringer i personlig appell kun er svakt assosiert med variasjoner i predikert sannsynlighet. I figur 5.3 hvor effekten av personlig appell vises langs ulike nivåer av listeplassering, er det antydning til en svak tendens til at kandidater med en mer marginal listeplassering har en noe høyere sannsynlighet for å bytte parti ved en økt andel personstemmer. Dette gjelder særlig kandidater med en relativ listeplassering rundt 1.00, sammenlignet med kandidater som har en mer sentral plassering rundt 0.38. Samtidig er estimatene preget av en betydelig usikkerhet, og forskjellene mellom nivåene fremstår som begrensede.

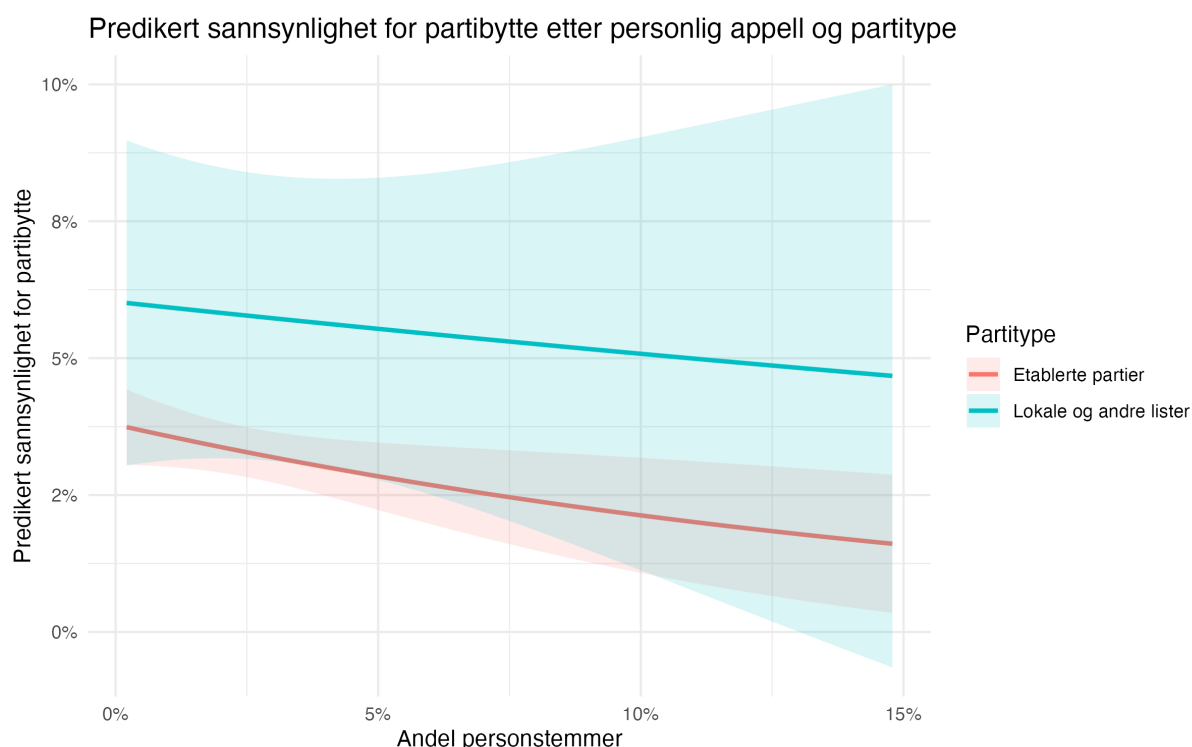
Figur 5.3 Predikert sannsynlighet for partibytte knyttet til listeplassering

Figur 5.3: Figuren viser predikert sannsynlighet for partibytte etter personlig appell og listeplassering, basert på modell 4. Relativ listeplassering er illustrert ved tre nivåer: 0.30 (25-persentilen, mer sentral listeplassering), 0.67 (median) og 1.00 (75-persentilen, mer marginal listeplassering). Områdene som er skyggelagt viser 95 prosent konfidensintervall.

Figur 5.4 viser tilsvarende mønstre for partitype. Representanter fra lokale og andre lister har en gjennomgående høyere predikert sannsynlighet for partibytte enn representanter fra etablerte partier, men også her er effekten av personlig appell begrenset. For begge partityper er endringene i sannsynlighet små når personlig appell øker, og konfidensintervallene overlapper i stor grad.

Figur 5.4: predikert sannsynlighet for partibytte knyttet til partitype

Figur 5.4: Figuren viser predikert sannsynlighet for partibytte etter personlig appell og partitype (modell 5), med 95 prosent konfidensintervaller.

Samlet sett understøtter figurene resultatene fra regresjonsanalysene, ved at de ikke gir indikasjoner på at effekten av personlig appell varierer systematisk verken med listeplassering eller partitype. Figurene fungerer dermed som en visuell oppsummering av hovedfunnene i analysen.

5.5 Robusthetstester

For å forsikre meg om at resultatene er pålitelige utfører jeg fire forskjellige robusthetssjekker for å kontrollere for faktorer som kanskje kan endre analysen. I den ene robusthetstesten har jeg testet modell 4 med partifaste effekter, denne robusthetstesten er knyttet til hypotese 1. I den andre robusthetstesten tester jeg for partiinteraksjoner, dette i tilknytning til hypotese 2. I den tredje robusthetstesten har jeg endret på variabelen om relativ listeplassering, og gjort denne variabelen dikotom. I den fjerde robusthetstesten har jeg benyttet metoden rare-events, på bakgrunn av det lille antallet partibytte i utvalget, som jeg har tatt for meg tidligere.

Som en første robusthetstest estimerer jeg modell 4 med partifaste effekter. Formålet med dette er å undersøke om hovedfunnene påvirkes av systematiske forskjeller mellom partiene. Ved å

inkludere faste effekter for partiene kontrolleres det for uobserverte partispesifikke forhold som kan påvirke sannsynligheten for partibytte. Resultatene fra denne modellen, presentert i tabell A1 i vedlegget, viser at hovedmønstrene fra analysen vedvarer. Interaksjonsleddet mellom andelen personstemmer og relativ listeplassering er fremdeles ikke statistisk signifikant, noe som innebærer at analysen heller ikke her støtter hypotese 1.

Som den andre robusthetstesten har jeg estimert en modell med partispesifikke interaksjonsledd mellom andel personstemmer og partitilhørighet. Formålet her er å undersøke om effekten av personlig appell systematisk varierer mellom enkeltpartier, utover den mer aggregerte inndelingen i partityper som jeg har benyttet i hovedanalysen. Resultatene fra denne modellen vises i tabell A2 i vedlegget, og viser at hovedfunnene fra analysen i stor grad vedvarer. De fleste interaksjonsleddene er ikke statistisk signifikante, noe som indikerer at effekten av den personlige appellen ikke systematisk varierer mellom partiene.

Som en tredje robusthetstest har jeg testet operasjonaliseringen av variabelen om relativ listeplassering, og estimert en modell med en dikotom variabel som skiller mellom mer og mindre marginaliserte listeplasseringer. Resultatene fra disse modellene finner man i tabell 5.5. Modellene viser ikke statistisk signifikante interaksjonseffekter, og estimatene er preget av store standardfeil. På samme tid er retningen på koeffisientene konsistent med hovedanalysen. Fraværet av signifikante effekter kan forklares av en begrenset variasjon i den dikotome variabelen, ettersom denne analysen kun inkluderer valgte representanter. Dette innebærer at de fleste observasjonene befinner seg innenfor det som kan anses som en valgbar plassering. Robusthetstesten gir dermed ikke grunnlag for å avvise hovedfunnene, men illustrerer utfordringer knyttet til alternative operasjonaliseringer av listeplassering i dette utvalget.

Variabelen marginal listeplassering er en dikotom variabel der verdien 1 indikerer at kandidaten har en marginal eller ikke-valgbar plassering, mens 0 indikerer en mer sikker listeplassering. Ser vi nærmere på fordelingen ser man at forskjellene i andel partibyttere mellom gruppene er liten. Blant representanter med en mindre marginal listeplassering er andelen partibytte 3,44 prosent, mens den blant representanter med en mer marginal listeplassering er 3,65 prosent. Dette indikerer at den dikotome variabelen i begrenset grad fanger opp variasjon i sannsynligheten for partibytte. Samlet sett understreker dette at en kontinuerlig operasjonalisering av listeplassering gir et mer nyansert mål på kandidatens relative listeplassering.

Tabell 5.5: Robusthetstest med dikotom operasjonalisering av listeplassering

	Robusthetstest modell 1	Robusthetstest modell 4
(Konstant)	-3.741*** (0.228)	-3.414*** (0.719)
Andel personstemmer	-6.613* (2.755)	-3.861 (2.877)
Marginal listeplassering	-0.052 (0.170)	0.039 (0.173)
Andel personstemmer × marginal listeplassering	2.011 (6.167)	1.609 (6.432)
Alder		0.002 (0.004)
Kvinne		-0.098 (0.107)
Kandidatenes erfaring		0.022 (0.043)
Partiets mandatandel		-1.699** (0.563)
Ordførerparti		-0.248 (0.186)
ROBEK		0.123 (0.187)
Befolkning		-0.002 (0.069)
Antall observasjoner	10554	10554
AIC	3182.3	3160.9
BIC	3240.4	3269.8
Log.Lik.	-1583.161	-1565.435
RMSE	0.18	0.18
Standardfeil	Klyngejustert	Klyngejustert

+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Tabell 5.5: Logistisk regresjon med alternativ operasjonalisering av relativ listeplassering. Standardfeil i parentes er klyngejustert på kommunenivå. Modellen kontrollerer for regionfaste effekter, men disse inkluderes ikke i tabellen.

Som en fjerde og siste robusthetstest har jeg valgt å teste robustheten av resultatene ved hjelp av rare events-logit, i tabell 5.6. Resultatene fra disse modellene er i stor grad konsistente med hovedanalysen, både når det gjelder koeffisientenes retning og størrelse. Ingen av interaksjonseffektene blir statistisk signifikante, verken når det kommer til interaksjonen mellom personlig appell og relativ listeplassering og interaksjonen mellom personlig appell og partitype. Hovedkonklusjonene forblir dermed uendret, noe som tyder på at funnene ikke drives av en skjev fordeling i den avhengige variabelen. Samlet sett tyder dette på at hovedfunnene

ikke drives av metodiske forhold knyttet til sjeldne hendelser, og at fraværet av statistisk signifikante interaksjonseffekter fremstår som robust på tvers av modellspesifikasjoner.

Tabell 5.6: Robusthetstest med rare events

	Rare events Modell 4	Rare events Modell 5
(Konstant)	-3.478*** (0.714)	-3.442*** (0.712)
Andel personstemmer	-5.117 (3.187)	-5.643+ (3.090)
Relative listeplassering	-0.049 (0.097)	
Alder	0.002 (0.004)	0.001 (0.004)
Kvinne	-0.099 (0.106)	-0.100 (0.106)
Kandidatens erfaring	0.020 (0.042)	0.027 (0.042)
Partiets mandatandel	-1.658** (0.571)	-1.525** (0.572)
Ordførerparti	-0.243 (0.183)	-0.261 (0.186)
ROBEK	0.126 (0.183)	0.127 (0.183)
Log-befolkning	0.012 (0.068)	0.003 (0.067)
Andel personstemmer × relative listeplassering	3.452 (2.663)	
Lokale og andre partier		0.489+ (0.275)
Andel personstemmer × lokale og andre partier		4.619 (4.968)
Antall observasjoner	10554	10554
AIC	3160.2	3149.4
BIC	3269.2	3258.4
Log.Lik.	-1565.110	-1559.716
Standardfeil	Klyngejustert	Klyngejustert

+ $p < 0.1$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Tabell 5.6: Rare-events brukes for analyser med få positive utfall. Har her testet modell 4 og modell 5 for å se om det å ta høyde for et lite antall positive utfall gir noen andre utslag i analysen. Modellen kontrollerer for regionfaste effekter, men disse inkluderes ikke i tabellen.

Samlet sett gir robusthetstestene ikke grunnlag for å avvise hovedfunnene, og styrker dermed tilliten til hovedanalysenes konklusjoner. Resultatene understreker at den kontinuerlige operasjonaliseringen av listeplassering gir et mer nyansert mål på kandidatens relative posisjon, og fremstår som bedre egnet i denne analysen.

6.0 Diskusjon

Slik resultatene viser, finner ikke analysen støtte for de betingede hypotesene knyttet til personlig appell, listeplassering og partitype. Til tross for at interaksjonseffektene gjennomgående peker i samme retning som de teoretiske forventningene, er ingen av effektene statistisk signifikante, og estimatene er preget av betydelig usikkerhet. Resultatene gir altså ikke grunnlag for å konkludere med at personlig appell systematisk påvirker sannsynligheten for partibytte i samspill med listeplassering eller partitype.

Samtidig peker analysen på flere andre interessante mønstre som det er relevant å se nærmere på. I dette kapittelet diskuteres hovedfunnene i lys av teori og tidligere forskning, før mulige teoretiske, empiriske og metodiske forklaringer på de manglende funnene vurderes. Avslutningsvis diskuteres studiens implikasjoner, generaliserbarhet og forslag til videre forskning.

6.1 Hovedfunn i lys av teori

6.1.1 Manglende støtte for de betingede hypotesene

Slik analysen har vist, finner den ikke støtte for de betingede effektene knyttet til personlig appell, listeplassering og partitype. Ingen av modellene gir empirisk støtte til teorien eller hypotesene, til tross for at interaksjonsleddene i begge tilfeller har positive fortegn, er effektene ikke statistisk signifikante, og estimatene preges av betydelig usikkerhet. Retningen på koeffisientene kan derfor ikke tillegges noen substansiell betydning. Samlet sett gir ikke analysen grunnlag for å konkludere med at sammenhengen mellom personlig appell og partibytte varierer systematisk med listeplassering eller partitype.

Hovedfunnet om at personlig appell ikke ser ut til å virke sterkere blant verken representanter med en marginal listeplassering eller blant representanter fra lokale lister, gir dermed ikke støtte til hypotesene. Dette er viktig fordi den teoretiske forventningen var at personlig appell særlig skulle ha betydning når representanten samtidig hadde en svakere tilknytning til partiet. Dersom personstemmer fungerer som en ressurs som gjør representanten mer uavhengig av partiet, burde denne ressursen vært særlig relevant for kandidater med en mer usikker listeplassering eller svakere organisatorisk forankring. Analysen finner imidlertid ikke et slikt mønster.

Dette innebærer at analysen ikke støtter den betingede push-pull-mekanismen som ligger til grunn for hypotesene. Personlig appell ser ikke ut til å være relevant når den kombineres med push-faktorene. Funnene indikerer derfor at partibytte i denne konteksten ikke kan forklares

som et samspill mellom personlig velgerstøtte og en svakere partiforankring alene (Heller og Mershon 2009a). Dette åpner opp for at andre mekanismer kan være viktigere for å forstå hvorfor representanter bytter parti.

6.1.2 Personlig appell og lavere sannsynlighet for partibytte

Det teoretiske grunnlaget for gjennomføringen av denne analysen peker i retning av at personstemmer øker sannsynligheten for partibytte. I analysen finner jeg derimot begrenset støtte for dette. I modellene knyttet til hypotese 2 er andelen personstemmer assosiert med en lavere odds for partibytte, og effekten er statistisk signifikant. Dette innebærer at representanter som mottar personstemmer i disse modellene har en lavere sannsynlighet for å bytte parti. Disse funnene står i kontrast til de teoretiske forventningene som ligger til grunn for analysen, og kan indikere at sammenhengen mellom partibytte og personlig appell fungerer annerledes i denne konteksten enn det tidligere litteratur legger til grunn.

Slik litteraturgjennomgangen har tatt for seg viser en tidligere studie fra det danske Folketinget at representanter som har høyere nivåer av personstemmer også har en høyere sannsynlighet for å bytte parti, fordi de forventer færre valgmessige kostnader ved å faktisk gjennomføre et bytte, gjerne fordi de har velgerne i ryggen (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019, 50-51). Det legges vekt på at denne mekanisme forsterkes i åpne lister, fordi kandidatene her har incentiver for å bygge opp en sterk personlig appell, fremfor å lene seg på partietiketten (Klein 2018). Legger vi denne forståelsen til grunn fungerer personstemmer som en institusjonell ressurs som kan gi representantene en større strategisk autonomi og redusere avhengigheten av partiet.

Som tidligere nevnt peker funnene i en annen retning. Dette står i stor kontrast til forventningene fra den danske studien, og kan tyde på at personstemmer fungerer annerledes i norsk lokalpolitikk enn i det danske nasjonale parlamentet. En mulig forklaring ligger i forskjellene mellom institusjonell og politisk kontekst. Studien fra Danmark undersøker partibytte i det danske Folketinget hvor representantene opererer i en nasjonal politisk arena med et større mediefokus, og større muligheter til å bygge en selvstendig politisk profil uavhengig fra partiet (Nielsen, Andersen og Pedersen 2019). I norsk sammenheng kan derimot personstemmene i større grad være knyttet til kandidatens posisjon og integrasjon i partiet lokalt. De kandidatene som oppnår mange personstemmer kan være representanter som allerede har en sterk intern legitimitet, gode relasjoner innad i partiet og større muligheter for å påvirke politiske prosesser uten å faktisk måtte forlate partiet. Den personlige appellen trenger derfor

ikke å føre til en økt autonomi fra partiet, men kan heller bidra til sterkere partitilknytning og lojalitet.

Videre kan også forskjellen knyttes til hvordan personstemmer fungerer innenfor ulike politiske kontekster. Selv om fleksible listesystemer gir velgerne en mulighet til å påvirke hvilke kandidater som blir valgt, fungerer personstemmene fremdeles innenfor relativt betydelige partistrukturer i norsk lokalpolitikk. Dette innebærer at den personlige appellen i mindre grad utvikles som et alternativ til partiet, og i større grad fungerer som et supplement til partiets organisasjon og lokale forankring.

6.1.3 Listeplassering som begrenset mål på partiforankring

Tidligere forskning viser at kandidater som har en mer marginal listeplassering i enkelte tilfeller kan ha en høyere sannsynlighet for å bytte parti, særlig i situasjoner med en høy valgusikkerhet og en svakere partiforankring (Mocan og Altindag 2024; Thames 2007). Dette støtter opp under antakelsen om at en usikker gjenvalgs sannsynlighet kan fungere som en push-faktor for partibytte (Heller og Mershon 2005). På samme tid viser også tidligere studier at disse effektene ofte er betingede og kontekstavhengige, og at de ikke nødvendigvis er stabile på tvers av de ulike politiske systemene og nivåene.

Et annet svært interessant funn når vi ser på de uavhengige effektene er at listeplassering ikke ser ut til å ha en tydelig selvstendig betydning for partibytte. Dette utfordrer forventingen om at representanter med en mer marginal listeplassering har sterkere insentiver til å forlate partiet. En mulig forklaring er at listeplassering i fleksible listesystemer ikke nødvendigvis fanger opp representantenes reelle posisjon i partiet, ettersom kandidater med lavere plassering likevel kan bli valgt gjennom personstemmer.

Dersom marginal listeplassering fungerer som et uttrykk for en svakere partiforankring, skulle man forvente at disse representantene var mer tilbøyelige for å gjennomføre et partibytte. At analysen ikke finner dette mønsteret, antyder at den formelle plasseringen på listen ikke nødvendigvis fanger opp representantenes reelle posisjon i partiet. Dette kan tyde på at listeplassering alene er et begrenset mål på representantenes faktiske posisjon i partiet i fleksible listesystemer. Selv kandidater som har en mer marginal listeplassering kan oppnå betydelig personlig støtte gjennom personstemmer, og dermed opparbeide seg både legitimitet og innflytelse i partiet. På denne måten trenger ikke en lavere listeplassering nødvendigvis å innebære en svak partitilknytning eller begrensede karrieremuligheter, slik teorien legger til grunn. Dette kan særlig være tilfellet i Norge og andre demokratier med relativ sterkt

institusjonaliserte partier, hvor kandidatene i større grad kan opprettholde innflytelsen og partitilknytningen selv med en mer marginal listeplassering. I partisystemer som opererer med en svakere partiinstitusjonalisering kan i større grad fungere som et uttrykk for kandidatenes reelle posisjon og sikkerhet innad i partiet.

6.1.4 Partitype som nivåforskjell fremfor mekanisme

Resultatene fra analysen viser en tydelig forskjell i nivået av partibytter mellom ulike partityper. Representantene som er valgt inn for lokale lister og andre mindre partier har en gjennomgående høyere odds for partibytte enn representanter fra etablerte partier (Kerevel 2017). På samme tid finner analysen ingen støtte for at personlig appell har en sterkere effekt på partibytte i disse partitypene. Dette innebærer at forskjellen mellom partitypene først og fremst er en nivåforskjell, og ikke en forskjell i mekanismen som forklarer partibytte. Dette kan også tyde på at personstemmer fungerer relativt likt på tvers av partityper i fleksible listesystemer, selv om nivået av partibytte varierer mellom partiene.

Selv om analysen ikke finner støtte for at den personlige appellen virker sterkere blant representanter fra lokale lister eller mindre partier, viser resultatene likevel at representantene fra disse partiene har en høyere sannsynlighet for å bytte parti. En mulig forklaring på dette er knyttet til forskjeller i organisatorisk forankring mellom etablerte partier og lokale lister. Som tidligere beskrevet kommer Valen og Katz (1967) frem til at lokalpartiene fungerer som sentrale organisatoriske arenaer for politisk deltakelse, valgkamp og medlemsaktivisering. Etablerte partier kan dermed tenkes å kunne tilby sterkere organisatorisk integrasjon og tydeligere partistrukturer enn mange lokale lister og andre mindre partier. Dersom representantene i lokale lister i mindre grad er innlemmet i stabile partiorganisasjoner, kan terskelen for å forlate partiet være lavere.

På samme tid indikerer resultatene at enkelte institusjonelle forhold, særlig knyttet til partitype, kan ha en mer direkte påvirkning for nivået av partibytte. Dette tyder på at partibytte i større grad drives av andre faktorer enn personlig velgerstøtte. Dette utfordrer den teoretiske forventningen knyttet til hypotese 2, hvor det antas at den personlige appellen spiller en større rolle i partier med svakere partiorganisasjoner og en lavere grad av partiloyalitet. En måte å tolke dette funnet på er at partibytte i større grad drives av institusjonelle og organisatoriske forhold heller enn av individuelle ressurser som personlig appell. I lys av et push-pull-rammeverk kan dette tolkes som at det i hovedsak er push faktorer som skiller partitypene fra hverandre. Representanter i lokale lister og partier kan i mindre grad ha sterke insentiver til å

bli værende i partiet, snarere enn at de i større grad har ressurser (pull) som gjør det lettere å bytte. Dette kan gjøre terskelen for å bytte parti lavere, uavhengig av representantenes personlige velgerstøtte. Funnene peker dermed i retning av at det i større grad er kontekstuelle forhold ved partiene som er avgjørende for nivået av partibytte.

6.1.5 Fleksible lister og betydningen av personlig appell

Et helt sentralt aspekt i analysen er at fleksible listesystemer gir velgere mulighet til å påvirke hvilke kandidater som velges gjennom personstemmer, og dermed også åpner for at kandidater kan opparbeide seg en personlig velgerbase uavhengig av partiet. I teorien skulle dette tilsi at personlig appell får en viktigere rolle for strategiske valg som partibytte, både i tilknytning til listeplassering og partitype.

Resultatene fra analysen peker derimot i en annen retning. Selv om personstemmer eksisterer og varierer mellom kandidater, finner jeg ingen tydelig og konsistent sammenheng mellom personlig appell og partibytte, og heller ingen forskjeller i denne effekten mellom ulike partityper og listeplassering. En mulig forklaring på dette er at personstemmer ikke er en særskilt ressurs knyttet til bestemte kandidater eller partier, men kun et generelt trekk ved hele det institusjonelle systemet. I fleksible listesystemer har alle kandidatene samme mulighet til å oppnå personstemmer, uavhengig av partitilhørighet og listeplassering. Personlig appell er derfor ikke nødvendigvis en særskilt ressurs som bare enkelte kandidater har tilgang til, men heller en integrert del av konkurranse mellom kandidater innenfor systemet. Dette kan innebære at variasjoner i personstemmer mellom kandidater i praksis ikke blir store nok til å skape tydelige forskjeller i den politiske autonomien eller partitilknytning. Personstemmer trenger dermed ikke å fungere som en avgjørende individuell ressurs som øker sannsynligheten for et partibytte, men kan heller forstås som en del av de institusjonelle rammene som former alle kandidatenes handlingsrom.

6.2 Mulige forklaringer på manglende støtte

I lys av det teoretiske rammeverket utfordrer de manglende funnene særlig antakelsen om at push- og pull-faktorer fungerer i samspill. Teorien legger til grunn at personlig appell (pull) først får en betydning når representanten også befinner seg i en situasjon med svake insentiver for å bli værende (push). Resultatene i analysen gir imidlertid ikke støtte for denne betingede mekanismen. Dette kan tyde på at personlig appell ikke er en avgjørende ressurs i vurderingen av partibytte, eller at betydningen av denne ikke varierer systematisk med representantens institusjonelle posisjon. Resultatene fra hovedmodellene indikerer at særlig partitype kan være

assosiert med nivåforskjeller i partibytte, selv om effekten ikke ser ut til å variere med graden av personlig appell.

6.2.1 Teoretiske forklaringer

Resultatene indikerer at push- og pull-rammeverket ikke fullt ut fanger opp mekanismene bak partibytte i denne konteksten. En mulig forklaring er at personlig appell ikke fungerer som den typen pull-faktor teorien legger til grunn at den er. Fleksible lister gir velgerne mulighet til å påvirke hvilke kandidater som velges, men kandidatene stiller fremdeles til valg gjennom partilister og er tett knyttet sammen med partiorganisasjonene. Den personlige støtten kandidatene mottar, kan derfor være tett koblet til partiets samlede appell, heller enn et uttrykk for individuell autonomi blant kandidatene uavhengig av partiet.

Det er også mulig at listeplassering ikke fungerer som et tilstrekkelig mål på push-faktorene som antas å øke sannsynligheten for partibytte. I fleksible listesystemer kan kandidater med en lav listeplassering likevel oppnå valg gjennom personstemmer, noe som kan redusere betydningen av den opprinnelige plasseringen på listen. Dette kan bidra til å svekke den forventede sammenhengen mellom marginal listeplassering og partibytte.

Resultatene kan på samme tid tyde på at partibytte i en større grad påvirkes av andre mekanismer enn individuelle ressurser som personlig appell. Lokale konflikter, organisatorisk uro, samarbeidsproblemer og nominasjonsprosesser kan være viktigere forklaringer på hvorfor representanter velger å forlate partiet litt. Medieomtaler av partibytte i norsk lokalpolitikk peker ofte på disse årsakene. Et eksempel er opprøret i Bergen MDG i 2018, hvor fire representanter meldte overgang til SV etter en intern konflikt i partiet (Arnesen og Sydland 2018). Slike eksempler illustrerer at partibytte ofte kan være knyttet til lokale konflikter og den interne partidynamikken heller enn i kombinasjon med personlig appell.

Samlet sett kan dette indikere at partibytte i norsk lokalpolitikk i større grad påvirkes av organisatoriske og kontekstuelle forhold enn av individuelle ressurser som personlig appell. Dette innebærer at push- og pull-rammeverket, slik det operasjonaliseres i denne studien, ikke fullt ut fanger opp kompleksiteten bak partibytte i fleksible listesystemer. Samtidig betyr ikke dette nødvendigvis også at samspillet mellom push- og pull-faktorene er irrelevant for å kunne forstå partibytte, men heller at de spesifikke faktorene som analyseres her ikke ser ut til å forklare denne dynamikken tydelig nok i norsk lokalpolitisk kontekst.

6.2.2 Empiriske og metodiske begrensninger

Det er viktig å understreke at manglende signifikans ikke nødvendigvis innebærer at teorien er feil. Resultatene kan også skyldes begrensninger ved operasjonaliseringen av sentrale begreper, særlig målet på personlig appell, eller at andre relevante mekanismer ikke fanges opp i det tilgjengelige datamaterialet. Interaksjonseffekter krever ofte mer variasjon for å kunne identifisere tydelige mønstre, noe som kan ha bidratt til de brede konfidensintervallene og den betydelige usikkerheten i estimatene.

Analysen benytter seg av personstemmer som et mål på personlig appell. Selv om dette gir en målbar indikator på kandidatens personlige støtte blant velgerne, er det ikke nødvendigvis et fullgodt mål på den typen autonomi eller uavhengighet fra partiet som teorien legger til grunn at det er. Kandidater kan oppnå personstemmer som følger av en sterk lokal forankring, høy synlighet eller generell popularitet innenfor partiet, uten at dette nødvendigvis innebærer at de står friere fra partiorganisasjonen. Personstemmer sier videre lite om representantenes interne posisjon i partiet på konfliktnivå, personlige relasjoner eller tilgang til politiske verv og ressurser. Det er derfor mulig at målet på personlig appell ikke helt og fullt ut fanger opp den mekanismen som teorien forsøker å beskrive.

På samme tid peker interaksjonseffektene gjennomgående i samme retning på tvers av modellene, selv om effektene ikke er statistisk signifikante. Dette kan indikere at det fremdeles finnes underliggende sammenhenger mellom personlig appell, listeplassering og partibytte som det vil være relevant å undersøke videre med andre operasjonaliseringer eller med et bredere datagrunnlag.

Denne studien er gjennomført etter beste evne, og på den måten jeg mener er riktig, men den møter likevel på noen metodiske begrensninger. Først og fremst er analysen avgrenset til kun én valgperioden, noe som innebærer en viktig begrensning. Til tross for at de institusjonelle rammene i den norske lokalpolitikken er relativt stabile over tid, kan nivået av partibytte likevel variere stort mellom valgperioden. Det hadde derfor vært hensiktsmessig og inkludert flere valgperioder, både for å kunne se forandring over tid, men også for mer pålitelige resultater. Partibytte er også et relativt sjeldent fenomen i datamaterialet, noe som kan gjøre det mer krevende å identifisere stabile statistiske sammenhenger, særlig i analyser der det inngår flere interaksjonsledd. Resultatene bør derfor tolkes som et øyeblikksbilde heller enn et generelt mønster.

En annen helt sentral utfordring er knyttet til operasjonaliseringen av relativ listeplassering. Denne variabelen er konstruert som forholdet mellom kandidatens listeplassering og antall mandater partiet oppnår, noe som gir et mål på hvor trygg listeplasseringen er. På samme tid innebærer denne måten å måle på at mange av observasjonene får verdier over 1, selv blant valgte representanter. Dette kan gjøre det utfordrende å tolke variabelen intuitivt, og kan bidra til å svekke muligheten for å identifisere tydelige interaksjonseffekter i analysen. Dersom målet ikke fanger opp den underliggende mekanismen på en presis måte, kan dette være en forklaring på hvorfor hypotese 1 ikke får støtte.

Et annet viktig forhold er at enkelte grupper, særlig representanter fra lokale lister og mindre partier, har relativt få observasjoner. Dette gir store standardfeil i modellene, særlig i analysene som inkluderer interaksjonsledd. Konsekvensen er lavere statistisk styrke, som øker sannsynligheten for å ikke avdekke reelle effekter. Fraværet av statistisk signifikante interaksjonseffekter, særlig i testene av hypotesen 2, kan derfor delvis skyldes et begrenset datagrunnlag.

Videre når det kommer til data, er analysen avhengig av sammenkobling av tre datasett, der informasjonen om partibytte fra NRK er koblet til kandidat- og kommunedata fra LCD og LGD. Selv om det er lagt ned betydelig arbeid i å sikre en korrekt matching, innebærer denne prosessen en risiko for feilkoblinger, og manglende observasjoner. At ikke alle partibyttere lar seg identifisere i datasettet kan også føre til målefeil i den avhengige variabelen, noe som igjen kan svekke de estimerte sammenhengene i analysen.

Samlet sett innebærer dette at fraværet av støtte til hypotesene ikke nødvendigvis burde forstås som en direkte avvisning av de teoretiske mekanismene bak partibytte. Resultatene kan også reflektere begrensninger ved tilgjengelige mål, datagrunnlag og analysedesign, samt kompleksiteten i fenomenet som undersøkes. Videre innebærer disse metodiske begrensningene, knyttet til variabler og data, at funnene må tolkes med varsomhet. Spesielt gjelder dette fraværet av støtte for hypotesene, som ikke nødvendigvis betyr at de teoretiske mekanismene er irrelevante, men heller at analysen kan ha begrensninger i å identifisere dem empirisk.

6.3 Teoretiske implikasjoner

Funnene har flere teoretiske implikasjoner for hvordan partibytte burde forstås i fleksible listesystemer. For det første utfordrer analysen antakelsen om at personlig appell automatisk gir representanter en større autonomi fra partiet. Selv om personstemmer kan gi kandidatene en tydeligere individuell profil, tyder funnene på at dette ikke er tilfellet og at støtten også kan

være et uttrykk for lokal forankring, intern legitimitet og sterkere integrasjon i partiet. Dette innebærer at teorien om partibytte i større grad burde skille mellom personlig støtte som uttrykk for autonomi og personlig støtte som uttrykk for integrasjon i partiet. Samlet sett tyder dette på at forklaringen på partibytte ikke primært ligger i individuelle egenskaper, men i strukturelle forskjeller mellom partityper.

I lys av dette kan funnene tolkes som at fleksible lister ikke nødvendigvis gjør den personlige appellen til en avgjørende individuell ressurs for enkelte kandidater, fordi alle kandidatene opererer innenfor et felles system, hvor personstemmer er en integrert del av valgordningen. Dette innebærer at institusjonelle forklaringer, knyttet til hvordan systemet er utformet, kan være viktigere og mer relevant enn individuelle forklaringer når det gjelder å forstå partibytte i denne typen politiske systemer. Dette betyr ikke nødvendigvis at personlig appell er irrelevant, men at betydningen av den personlige appellen er mer avhengig av institusjonell og organisatorisk kontekst enn det som blir lagt til grunn i teorien.

6.4 Generalisering

Denne studien er empirisk avgrenset til norske kommuner i perioden 2015-2019, og funnene knyttes derfor direkte til denne konteksten. På samme tid er ikke de teoretiske forventningene spesifikke for Norge, men knyttet til institusjonelle kjennetegn ved valgsystemer som benytter seg av fleksible eller åpne lister. I disse systemene har velgerne mulighet til å påvirke selve kandidatvalget gjennom personstemmer, noe som gir kandidater insentiver og muligheter til å kunne bygge opp sin egen personlige velgerbase, uavhengig fra partiorganisasjonen. Dette er også forutsetningen for mekanismen som undersøkes i studien, hvor den personlige appellen antas å redusere kostnadene ved et eventuelt partibytte. Studien ønsker først og fremst å si noe om hvordan personlig appell fungerer innenfor fleksible listesystemer, heller enn å generalisere nivået av partibytte i norsk lokalpolitikk direkte til andre land.

Norge representerer i denne sammenhengen en relevant case for å undersøke slike mekanismer, ettersom kommunene kombinerer fleksible lister med relativt stabile demokratiske institusjoner, reell konkurranse mellom kandidatene og en høy lokal autonomi. Personstemmene spiller en faktisk rolle i hvem som velges, samtidig som kommunene varierer betydelig i størrelse, grad av lokal konkurranse og politisk sammensetning. På bakgrunn av dette kan funnene ha en overføringsverdi til andre politiske systemer som benytter seg av tilsvarende institusjonelle rammer, da særlig politiske systemer som opererer med fleksible- eller åpne- listevalg.

Overførbarheten til systemer som opererer med lukkede lister er i større grad begrenset, ettersom kandidatene i disse systemene er mer avhengige av partiet for karriere og gjenvalg, noe som reduserer betydningen av personlig appell og dermed også relevansen av mekanisme som undersøkes. Funnene kan derfor her primært generaliseres til kontekster hvor kandidatene faktisk har en reell mulighet til å bygge seg opp en personlig velgerbase.

Det er også viktig å ta høyde for at norske kommuner preges av relativt stabile politiske institusjoner, høy grad av tillit og et mindre konfliktpreget partisystem enn i mange andre land. Mekanismer knyttet til partibytte kan derfor fungere annerledes i politiske systemer med en høyere grad av polarisering, svakere partiorganisasjoner eller mer personfokuserte valgkamper. Resultatene burde derfor først og fremst forstås som relevante for systemer som deler sentrale institusjonelle trekk med de norske kommunene.

6.5 Forslag til videre forskning

Videre forskning kan bidra til å undersøke andre mekanismer bak partibytte i norske kommuner, samt styrke forståelsen av hvordan institusjonelle og organisatoriske forhold påvirker representantenes beslutninger.

Teoretisk kan fremtidig forskning på partibytte undersøke andre måter å operasjonalisere push- og pull-faktorer på. Selv om mange av disse faktorene allerede er undersøkt tidligere, har samspillet mellom dem i mindre grad blitt analysert. Eksempler kan være hvorvidt representanter innehar sentrale verv eller posisjoner i kommunen, graden av politisk konflikt innad i kommunestyret, men også samarbeidskonstellasjoner. Dette kan også være relevant å undersøke hvordan nasjonale meningsmålinger, politiske kriser og blokktilhørighet fungerer sammen med individuelle og organisatoriske forhold i forklaringen av partibytte.

En annen måte å gjennomføre analysen på er å dele partiene inn i tre type partigrupper, og ikke bare to. Slik det tidligere har blitt nevnt var det også på bakgrunn av et lite antall observasjoner at partiene ble slått sammen til kun to hovedgrupper. Derfor vil det være interessant å undersøke om det finnes tydeligere forskjeller mellom lokale lister og de større nasjonale partiene uten representasjon på Stortinget, dersom datasettet ble utvidet med flere valgperioder.

Videre forskning bør også inkludere flere valgperioder. Partibytte er et fenomen som varierer over tid, og et bredere datagrunnlag kan gjøre det lettere å identifisere mer stabile mønstre, enn det som er gjort her. NRK har dokumentert partibytter også i senere valgperioder, noe som viser

at fenomenet fortsatt er relevant i norsk lokalpolitikk⁴ (Tønset og Hjorten 2019; Vestre og Strøm 2025).

Kvalitative studier kan også bidra til en bedre forståelse av hvilke konflikter, strategiske vurderinger og organisatoriske forhold som ligger bak hvorfor representanter velger å bytte parti. Partibytte er i vinden når det kommer til mediesaker i norsk presse, og kan også brukes for å undersøke nærmere hvorfor representantene bytter parti. Intervjuer eller casestudier av konkrete partibytter kan gi innsikt i mekanismer som er vanskelige å fange opp gjennom kvantitative analyser alene.

Samlet sett viser dette at partibytte i Norge er et fenomen som fremdeles er relativt lite utforsket, og at det finnes flere muligheter for videre forskning, både når det kommer til institusjonelle forhold, lokale konflikter og representantenes individuelle egenskaper.

⁴ Det er kun laget et fullstendig datasett for perioden 2015-2019. De resterende periodene NRK har sett på viser kun at det fremdeles forekommer partibytter, uten at det er blitt laget fullstendige datasett, meg bekjent.

7.0 Konklusjon

I denne analysen har jeg diskutert fenomenet partibytte på det lokale nivået i fleksible listesystemer, og om representantene har byttet parti fra det partiet de originalt ble valgt inn for, enten at de har byttet til et annet parti, eller blitt uavhengige representanter. Partibytte er blitt undersøkt på tvers av land og både på det lokale og nasjonale nivået, og noen land er studert mer enn andre. Det er i liten grad forsket på partibytte i norsk kontekst. Jeg har derfor forsøkt å fylle dette gapet, så vel som å bidra til teorien om partibytte i en bredere kontekst med å se på hva representantenes personlige appell har å si for partibytte. Problemstillingen jeg har arbeidet ut ifra lyder som følger; *Kan samspillet mellom push- og pull-faktorer forklare partibytte under valg med fleksible listesystemer?*

I kapittel 2 har jeg først tatt for meg allerede eksisterende litteratur knyttet til partibytte rundt om i hele verden, både på det nasjonale og lokale nivået. Dette har også involvert å definere hva jeg legger i begrepet partibytte, hvordan det blir observert og hvorfor det er interessant. Jeg har sett nærmere på konsekvenser, og forklaringer på partibytte i tilknytning til valg- og renominasjonsinsentiver, verv- og karriereinsentiver, policy og ideologiske motivasjoner og institusjonelle rammer og insentiver.

I kapittel 3 har jeg utviklet det teoretiske rammeverket, med utgangspunkt i Exit, Voice og Loyalty, og utviklet egne push og pull faktorer for partibytte. Pull faktoren knyttes til forhold som gjør det å bytte parti både mulig og attraktivt, ved å redusere risikoen som er forbundet med å forlate partiet. Push faktoren knyttes til hva representanten mister ved å bli sittende i sitt opprinnelige parti, og hvor det forventes en lav nytte av det å bli værende. Jeg har her påstått at pull faktoren alene ikke er nok for representantene, men at pull faktoren først blir relevant når den forekommer sammen med push faktorene.

I kapittel 4 har jeg presentert forskningsdesignet. Først har jeg argumentert for hvorfor jeg har valgt Norge og norske kommuner som case. Dette er en god case fordi sett i sammenheng med store deler av Vest-Europa, så befinner Norge seg midt imellom på både antall kommuner, og befolkningstallet i kommunene, og derfor fungerer de norske kommunene godt som eksempel på et fleksibelt listesystem. Videre har jeg presentert datasettene og variablene som er benyttet i studien, før jeg til slutt tok for meg metoden logistisk regresjon som benyttes for å gjennomføre selve analysen.

I kapittel 5 har jeg gjennomført undersøkelsen. Analysen gav ikke støtte til noen av hypotesene. Til tross for at retningen til analysen stemmer overens med det hypotesene påstår, var ikke

resultatene statistisk signifikante, og hypotesene måtte derfor forkastes. Likevel har analysen kommet frem til noen interessante funn som viser at representanter fra lokale lister og andre partier har en signifikant høyere odds for å bytte parti enn representanter fra etablerte partier. I tillegg har jeg funnet ut at representanter fra større partigrupper i kommunestyret har en lavere odds for å bytte parti.

For å oppsummere, har denne studien forsøkt å fylle to gap i litteraturen om partibytte, teoretisk ved å introdusere push- og pull-faktorer og empirisk ved å benytte Norge i analysen. Resultatene er tydelige på at det teoretiske rammeverket ikke støttes av analysen, men slik som allerede nevnt, vil det kunne være interessant å bygge videre på ved å enten legge til flere variabler, eller flere valgperioder. Til tross for at resultatene ikke er statistisk signifikante, er de konsistente i forhold til retning i tilknytning til hypotesene. Det er derfor mulig å anta at dersom man ser på push- og pull-rammeverket på en annen måte og benytter seg av andre variabler for å forklare partibytte, vil det kunne være mulig å finne statistiske sammenhenger.

Videre er det liten tvil om at denne analysen bidrar til mer kunnskap om partibytte. Ved å benytte meg av ulike datakilder, og gjennomføring av analysen, har jeg bidratt med den første analysen av partibyttere på det lokale nivået i Norge, så vidt meg bekjent. Jeg har gjort dette ved å ta utgangspunkt i tidligere forskning, og brukt dette som grunnlag for å utvikle mitt eget teoretiske rammeverk med push- og pull-faktorer. Disse faktorene har jeg testet opp mot oversikten over partibyttere, og datasettene om kandidat- og kommunedata, for å se om det er sammenhenger mellom personstemmer og partibytte. Studien har vist at partibytte også forekommer på det lokale nivået i Norge, og jeg mener derfor at dette burde undersøkes i større grad. Norge anses som et gammelt og stabilt demokrati, og har en jevn strøm av partibytter, særlig på det lokale nivået. Jeg håper derfor at denne studien er den første av mange flere som dykker ned i partibytte i en norsk kontekst, og at dette bidraget kan bygges videre på innenfor litteraturen om partibytte i norsk sammenheng, men at den også kan benyttes i andre sammenhenger utenfor norsk kontekst.

8.0 Bibliografi

- Acito, Frank. 2023. *Predictive Analytics with KNIME, Analytics for Citizen Data Scientists*. Sveits: Springer.
- Aldrich, John H. og William T. Bianco. 1992. «A game-theoretic model of party affiliation of the candidates and office holders.» *Mathematical and Computer Modeling* 16 (8-9): 103-116. [https://doi.org/10.1016/0895-7177\(92\)90090-8](https://doi.org/10.1016/0895-7177(92)90090-8)
- Anghel, Veronica. 2022. «Minority Governments in Romania, A Case of Stable Instability.» I *Minority Governments in Comparative Perspective*, redigert av Bonnie N. Field og Shane Martin, 86-107. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192871657.003.0005>
- Arel-Budock, Vincent. 2022. «modellsummary: Data and Model Summaries in R.» *Journal of Statistical Software* 103 (1): 1-23. <https://doi.org/10.18637/jss.v103.i01>
- Arel-Budock, Vincent., Noah Greifer og Andrew Heiss. 2024. «How to Interpret Statistical Models Using margineffects for R and Python.» *Journal of Statistical Software* 111 (9): 1-32. <https://doi.org/10.18637/jss.v111.i09>
- Arnesen, Mats og Sølve Rydland. 2018. «Opprør i MDG – fire melder overgang til SV.» NRK, 19. mars 2018. https://www.nrk.no/vestland/oppror-i-mdg_-fire-melder-overgang-til-sv-1.13969169
- Bengtson, Andreas. 2022. «The morality of party switching.» *Journal of Applied Philosophy* 39 (4): 616-630. <https://doi.org/10.1111/japp.12584>
- Best, Henning, og Christof Wolf. 2013. «Logistic Regression». I *The SAGE Handbook of Regression Analysis and Causal Inference*, redigert av Henning Best og Christof Wolf. Sage reference.
- Bleivik, Gaute-Håkon. 2026. «Høyre er utslettet i Bokn: - utrolig skuffa.» *Haugesunds Avis*, 5. mai 2026. <https://www.h-avis.no/hoyre-er-utslettet-i-bokn-utrolig-skuffa/s/5-62-2029684>
- Booyesen, Susan. 2006. «The will of the parties versus the will of the people? Defections, elections and alliances in South Africa.» *Party Politics* 12 (6): 727-746. <https://doi.org/10.1177/1354068806068598>

- Brahim, Malike. 2017. «The Roles of Elected Representatives in Political Parties: What's the Challenges?» *Asian Social Science* 13 (6): 55-64.
<https://doi.org/10.5539/ass.v13n6p55>
- Brancati, Emanuele., Silvia Fedeli, Francesco Forte og Leone Leonida. 2022. «Opportunism and MPs' chances of re-election: an analysis of political transformism in the Italian parliament.» *Public Choice* 192: 273-308. <https://doi.org/10.1007/s11127-022-00983-5>
- Canache, Damarys, Jeffery J. Mondak og Ernesto Cabrera. 2000. «Voters and the Personal Vote: A Counterfactual Simulation.» *Political Research Quarterly* 53 (3): 663-676.
https://doi.org/10.1177/106591290005300310?urlappend=%3Futm_source%3Dresearchgate.net%26utm_medium%3Darticle
- Carey, John M. og Matthew Søberg Shugart. 1995. «Incentives to Cultivate a Personal Vote: a Rank Ordering of Electoral Formulas.» *Electoral Studies* 14 (4): 417-439.
[https://doi.org/10.1016/0261-3794\(94\)00035-2](https://doi.org/10.1016/0261-3794(94)00035-2)
- Chang, Alex og Yen-Chen Tang. 2015. «Dual Defection Incentives in One System: Party Switching under Taiwan's Single Non-Transferable Vote.» *Japanese Journal of Political Science* 16 (4): 489-506. <https://doi.org/10.1017/S1468109915000274>
- Ceron, Andrea og Elisa Volpi. 2021. «Breakups hurt: Party switching and perceived proximity between politicians and their party.» *Party Politics* 27 (4): 656-666.
<https://doi.org/10.1177/1354068819880138>
- Ceron, Andrea og Elisa Volpi. 2022. «How do parties react to defections? Electoral strategies after a valence loss.» *European Journal of Political Research* 61 (1): 1-18.
<https://doi.org/10.1111/1475-6765.12516>
- Clark, John A, John M. Bruce, John H. Kessel og William G. Jacoby. 1991. «I'd Rather Switch than Fight: Lifelong Democrats and Coverts to Republicanism among Campaign Activists.» *American Journal of Political Science* 35 (3): 577-597.
<https://doi.org/10.2307/2111554>
- Clark, William Roberts, Matt Golder og Sona Nadenichek Golder. 2018. *Principles of Comparative Politics*. Thousans Oaks: CQ Press.
- Dahl, Robert A. 1971. *Polyarchy, participation and opposition*. London: Yale University Press.

- Dassonneville, Ruth, André Blais og Yves Dejaeghere. 2015. «Staying With the Party, Switching or Exiting? A Comparative Analysis of Determinants of Party Switching and Abstaining.» *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 25 (3): 387-405. <https://doi.org/10.1080/17457289.2015.1016528>
- Desposato, Scott og Ethan Scheiner. 2008. «Governmental Centralization and Party Affiliation: Legislator Strategies in Brazil and Japan.» *American Political Science Review* 102 (4): 509-524. <https://doi.org/10.1017/S0003055408080374>
- Dodeigne, Jeremy, Caroline Close og Ferdinand Teuber. 2021. «Nationalisation of local party systems in Belgium (1976-2018): the combined effects of party municipality size and parliamentary parties' dominance.» *Local Government Studies* 47 (1): 100-125. <https://doi.org/10.1080/03003930.2020.1802251>
- Downs, Anthony. 1957. *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper & Row.
- Fang, Jianing. 2013. «Why Logistic Regression Analysis Are More Reliable Than Multiple Regression Analysis.» *Journal of Business and Economics* 4 (7): 620-633.
- Fell, Dafydd. 2017. «Do Party Switchers Pay an Electoral Price? The Case of Taiwan.» *Parliamentary Affairs* 70: 377-399. <https://doi.org/10.1093/pa/gsw016>
- Finch, W. Holmes og Jocelyn E. Bolin. 2024. *Multilevel Modeling Using R, Third Edition*. Boca Raton: CRC Press.
- Fiva, Jon H., Askild H. Hasle og Gisle J. Natvik. 2023. Local government dataset. www.jon.fiva.no/data.htm
- Fiva, Jon H., Rune J. Sørensen og Reidar Vøllo. 2024. Local Candidate dataset. <https://www.jon.fiva.no/data.htm>
- Gherghina, Sergiu. 2016. «Rewarding the 'traitors'? Legislative defection and re-election in Romania.» *Party Politics* 22 (4): 490-500. <https://doi.org/10.1177/1354068814550434>
- Goeke, Martin og Christof Hartmann. 2011. «The regulation of party switching in Africa.» *Journal of Contemporary African Studies* 29 (3): 263-280. https://doi.org/10.1080/02589001.2011.581475?urlappend=%3Futm_source%3Dresearchgate.net%26utm_medium%3Darticle

- Gohel, Davis og Panagiotis Skintzos. 2026. «flextable: Functions for Tabular Reporting.» R package version 0.9.11. <https://doi.org/10.32614/CRAN.package.flextable>
- Gohel, David., Stefan Moog og Mark Heckmann. 2026. «officer: Manipulation of Microsoft Word and PowerPoint Documents.» R package version 0.73. <https://doi.org/10.32614/CRAN.package.officer>
- Golder, Sona N., Raimondas Ibenskas, Paulina Salek og Allan Sikk. 2022. «Understanding the Complexity of Party Instability in Parliaments.» Artikkel presentert på *the 12th Annual Conference of the European Political Science Association*, Praha, Juni.
- Golosov, Grigorii V. 2014. «Factors of party system nationalization.» *International Political Science Review* 37 (2): 246-260. <https://doi.org/10.1177/0192512114552864>
- Grindheim, Jan Erik, Knut Heidar, og Kaare W. Strøm. 2020. *Norsk politikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grose, Christian R. og Antoine Yoshinaka. 2003. «The Electoral Consequences of Party Switching by Incumbent Members of Congress, 1947-2000.» *Legislative Studies Quarterly* 28 (1): 55-75. <https://doi.org/10.3162/036298003X200809>
- Hamzawi, Jordan. 2020. «Policy preferences and party switching: Evidence from the 2012 Japanese election.» *Party Politics* 27 (6): 1268-1278. <https://doi.org/10.1177/1354068820949776>
- Heller, William B. og Carol Mershon. 2005. «Party switching in the Italian Chamber of Deputies, 1996-2001.» *The Journal of Politics* 67 (2): 536-59. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2508.2005.00328.x>
- Heller, William B. og Carol Mershon. 2008. «Dealing in Discipline: Party Switching and Legislative Voting in the Italian Chamber of Deputies, 1988-2000.» *American Journal of Political Science* 52 (4): 910-925. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2008.00350.x>
- Heller, William B. og Carol Mershon. 2009a. *The importance of party switching*. Palgrave Macmillan.
- Heller, William B. og Carol Mershon. 2009b. «Legislator preferences, Party Desires: The Impact of party Switching on Legislative Party Position.» I *Political Parties and Legislative Party Switching* redigert av William B. Heller og Carol Mershon, 173-199. New York: Palgrave.

- Hellevik, Ottar og Johannes Bergh. 2005. «Personutvelgingen. Ny ordning – uendret resultat.» I *Lokalvalg og lokalt folkestyre*, redigert av Jo Saglie og Tor Bjørklund, 58-82. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Hirschman, Albert O. 1970. *Exit, Voice and Loyalty, responses to decline in firms, organizations, and states*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Hott, Henrique Augusto Campos Fernandez, og Sergio Naruhiko Sakurai. 2020. «Party switching and political outcomes: Evidence from Brazilian municipalities.» *Public Choice* 187: 403-438. <https://doi.org/10.1007/s11127-020-00786-6>
- Isungset, Odd., Anders Nøkling og Ingeborg Rygh Hjorthen. 2019. «Sjekk politiske avhoppere i din kommune.» *NRK*, 17. august 2019.
<https://www.nrk.no/rogaland/sjekk-hvilke-politikere-som-har-meldt-seg-ut-i-din-kommune-1.14580015>
- Kato, Junko. 1998. «When the Party Breaks Up: Exit and Voice among Japanese Legislators.» *The American Political Science Review* 92 (4): 857-870.
<https://doi.org/10.2307/2586308>
- Kellstedt, Paul M. og Guy D. Whitten. 2018. *The Fundamentals of Political Science Research, Third Edition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kemahlioğlu, Özge og Sabri Sayari. 2017. «Defecting alone or splitting together? Individual and collective party switching by legislators.» *Public Choice* 171: 187-206.
<https://doi.org/10.1007/s11127-017-0433-0>
- Kerevel, Yann. 2014. «Loyalty and Disloyalty in the Mexican Party System.» *Latin American Politics and Society* 56 (3): 93-117. <https://doi.org/10.1111/j.1548-2456.2014.00242.x>
- Kerevel, Yann P. 2017. «The cost and benefits of party switching in Mexico.» *Latin American Politics and Society* 59 (11): 28-51. <https://doi.org/10.1111/laps.12009>
- King, Gary og Langche Zeng. 2001. «Logistic Regression in Rare Events Data.» *Political Analysis* 9 (2): 137-163. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.pan.a004868>
- Klausen, Jan Erling. 2015. «Kommunestyrets størrelse.» *Regjeringen.no*.
<https://regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunestruktur/Verktøy/lokaldemokrativeilederen/politisk-organisering-og-politikernes-rolle/kommunestyrets-storrelse/id2424164/>

- Klein, Elad. 2018. «The personal vote and legislative party switching.» *Party Politics* 24 (5): 501-510. <https://doi.org/10.1177/1354068816678886>
- Kosmidis, Ioannis. 2025. «brglm2: Bias Reduction in Generalized Linear Models.» R package version 1.0.1. <https://doi.org/10.32614/CRAN.package.brglm2>
- Kreuzer, Marcus og Vello Pettai. 2003. «Patterns of Political Instability: Affiliation Patterns of Politicians and Voters in Post-Communist Estonia, Latvia and Lithuania.» *Studies in Comparative International Development* 38 (2): 76-98. <https://doi.org/10.1007/BF02686269>
- Kubo, Hiroki., Tomoko Matsumoto og Kentaro Yamamoto. 2022. «Party switching and policy disagreement: scaling analysis of experts' judgment.» *Japanese Journal of Political Science* 23: 254-269. <https://doi.org/10.1017/S1468109922000160>
- Kweit, Mary Grisez. 1986. «Ideological Congruence of Party Switchers and Nonswitchers: The Case of Party Activists.» *American Journal of Political Science* 30 (1): 184-196.
- Lander, Andreas, Nicolas Keuffer, Harald Baldersheim, Nikos Hlepas, Pawel Swianiewicz, Kristof Steyvers og Carmen Navarro. 2019. *Patterns of Local Autonomy in Europe*. Springer International Publishing AG.
- LaValley, Michael P. 2008. «Logistic Regression.» *Circulation* 117 (8): 2395-2399. <https://doi.org/10.1161/CIRCULATIONAHA.106.682658>
- Laver, Michael og Kenneth Benoit. 2003. «The Evolution of Party Systems between Elections.» *American Journal of Political Science* 47 (2): 215-233. <https://doi.org/10.1111/1540-5907.00015>
- Listhaug, Ola. 1989. *Citizens, Parties and Norwegian Electoral Politics 1957-1985. An Empirical Study*. Tapir.
- Litton, Krystyna. 2015. «Party novelty: Conceptualization and measurement of party change.» *Party Politics* 21 (5): 712-725. <https://doi.org/10.1177/1354068813499866>
- Martin, Aaron R. 2021. «Party group collapse and strategic switching in the European Parliament.» *European Union Politics* 22 (3): 521-544. <https://doi.org/10.1177/1465116521999718>

- McElroy, Gail. 2008. «Intra-party politics at the trans-national level, Party switching in the European Parliament.» I *Intra-Party Politics and Coalition Governments*, redigert av Daniel Giannetti og Kenneth Benoit, 205-225. London: Routledge.
- McLaughlin, Eric. 2012. «Electoral regimes and party-switching: Floor-crossing in South Africa's local legislatures.» *Party Politics* 18 (4): 563-579.
<https://doi.org/10.1177/1354068810389610>
- McMenamin, Iain og Anna Gwiazda. 2011. «Three roads to institutionalisation: Vote-, office- and policy-seeking explanations of party switching in Poland.» *European Journal of Political Research* 50: 838-866. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2010.01985.x>
- Mershon, Carol. 2014. «Legislative Party Switching.» I *The Oxford Handbook of legislative Studies*, redigert av Shane Martin, Thomas Saalfeld og Kaare W. Strøm, 418-435. Oxford: Oxford University Press.
- Mershon, Carol og Olga Shvetsova. 2014. «Change in parliamentary party systems and policy outcomes: Hunting the core.» *Journal of Theoretical Politics* 26 (2): 331-351.
<https://doi.org/10.1177/0951629813511718>
- Milazzo, Caitlin og Ethan Scheiner. 2011. «When do you follow the (national) leader? Party switching by subnational legislators in Japan.» *Electoral Studies* 30 (1): 148-161.
<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2010.11.015>
- Mjelde, Hilmar L. og Jo Saglie. 2017. «Velgeratferd: tilbakegang for regjeringspartiene og rekordstor personstemmegivning.» I *Lokalvalget 2015 – et valg i kommunereformens tegn?*, redigert av Jo Saglie og Dag Arne Christensen, 21-41. Oslo: Abstrakt forlag.
- Mocan, Naci og Duha T. Altindag. 2024. «Mobilde Politicians: Opportunistic Career Moves.» *Journal of Labor Research* 45: 58-110. <https://doi.org/10.1007/s12122-024-09353-0>
- Muller, Wolfgang C. og Kaare Strøm. 1999. «Political parties and hard choices.» I *Policy, office, or votes? How political parties in Western Europe make hard decisions*, redigert av Wolfgang C. Muller og Kaare Strøm, 1-35. Cambridge: Cambridge University Press.
- Narud, Hanne Marthe. 2008. «Partienes nominasjoner: Hvem deltar? Og spiller det noen rolle?» *Tidsskrift for samfunnsforskning* 49 (4):543-570.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-291X-2008-04-04>

- Nielsen, Marie Kaldahl., Ann Møgeltoft Andersen og Helene Helboe Pedersen. 2019. «Balancing costs of legislative party switching in the Danish Parliament 1953-2015.» *Parliamentary Affairs* 2019 (72): 42-58. <https://doi.org/10.1093/pa/gsx078>
- Nikolenyi, Csaba. 2022. «Government termination and anti-defection laws in parliamentary democracies.» *West European Politics* 45 (3): 638-662. <https://doi.org/10.1080/01402382.2021.1880719>
- O'Brien, Diana Z. og Yael Shomer. 2013. «A cross-national analysis of party switching.» *Legislative Studies Quarterly* 38 (1): 111-141. https://doi.org/10.1111/lsq.12005?urlappend=%3Futm_source%3Dresearchgate.net%26utm_medium%3Darticle
- Pedersen, Thomas Lin. 2025. «patchwork: The Composer og Plots.» R package version 1.3.2. <https://doi.org/10.32614/CRAN.package.patchwork>
- Pilet, Jean-Nenoit og Alan Renwick. 2021. «Electoral Systems.» I *Comparative European Politics: distinctive democracies, common challenges*, redigert av Rory Castello og Neil Robinson, 13-30. Oxford: Oxford University Press.
- Pinto, Luca. 2015. «The Time Path of Legislative Party Switching and the Dynamics of Political Competition: The Italian Case (1996-2011).» *The Journal of Legislative Studies* 21 (3): 323-341. <https://doi.org/10.1080/13572334.2015.1017369>
- Pinto, Luca. 2023. «Anti-defection rules and party switching in the Italian Parliament.» *Party Politics* 0 (0): 1-14. <https://doi.org/10.1177/13540688231204310>
- Peng, Chao-Ying Joanne, Kuk Lida Lee og Gary M. Ingersoll. 2002. «An Introduction to Logistic Regression Analysis and Reporting.» *The Journal of Educational Research* 96 (1): 3-14. <https://doi.org/10.1080/00220670209598786>
- Radean, Marius. 2019. «Sometimes you cannot have it all: Party switching and affiliation motivations as substitutes.» *Party Politics* 25 (2): 140-152. <https://doi.org/10.1177/1354068816688363>
- Ratcliffe, Susan. 2018. *Oxford Essential Quotations*. 6. utg. Oxford: Oxford University Press.
- Regjeringen. 2015. «Spørsmål og folkevalgtes rettigheter/ plikter ved overgang til annet parti.» Oppdatert 7. juli 2015. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/sporsmal-om-folkevalgtes-rettigheterplikter-ved-overgang-til-annet-parti/id2427192/>

- Regjeringen. 2026. «Historikk 2001-2025: ROBEK.» Oppdatert 7. januar 2026.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommuneekonomi/robek-2/robek-2001-2015/id415536/>
- Rokkan, Stein. 1966. «Electoral Mobilization, Party Competition, and National Integration.» I *Political Parties and Political Development*, redigert av Joseph LaPalombara og Myron Weiner, 241-265. New Jersey: Princeton University Press.
- Saglie, Jo og Signe Bock Seggaard. 2025. «Localness of Municipal Elections.» I *The Oxford Handbook of Norwegian Politics*, redigert av Kristoffer Kolltveit, Elin Haugsgjerd Allern, Målfrid Braut-Hegghammer og Bjørn Erik Rasch, 337-355. Oxford: Oxford University Press
- Schmitt, Rogerio. 1999. «Migração partidária e reeleição na Câmara dos Deputados.» *Novos Estudos Cebrap* 54 (1): 127-146.
- Sevi, Semra., Antoine Yoshinaka og André Blais. 2018. «Legislative Party Switching and the Changing Nature of the Canadian Party System, 1867-2015.» *Canadian Journal of Political Science* 51 (3): 665-695. <https://doi.org/10.1017/S0008423918000203>
- Shin, Jae Hyeok. 2013. «Voter Demands, Access to Resources, and Party Switching: Evidence from the South Korean National Assembly, 1988-2008.» *Japanese Journal of Political Science* 14 (4): 453-472. <https://philpapers.org/edit/SHIVDA#dateRP>
- Shor, Boris. 2021. «Out of Step, Put of Party: Party Switching in American State Legislatures.» Artikkel presentert på *Annual Meeting of the Midwest Political Science Association*, Chicago, IL, april.
- Shugart, Matthew Søberg, Melody Ellis Validini og Kati Souminen. 2005. «Looking for Locals: Voter Information Demands and Personal Vote-Earning Attributes of Legislators under Proportional Representation.» *American Journal of Political Science* 49 (2): 437-449. <https://doi.org/10.1111/j.0092-5853.2005.00133.x>
- Snagovsky, Fredor og Matthew Kerby. 2018. «The Electoral Consequences of Party Switching in Canada: 1945-2011.» *Canadian Journal of Political Science* 51 (2): 425-445. <https://doi.org/10.1017/S0008423917001445>
- Stokes, Susan C. 1999. «Political Parties and Democracy.» *Annual Review of Political Science* 1999 (2): 243-267. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.2.1.243>

- Stortinget. u.å. «Politiske partier på Stortinget.». <https://www.stortinget.no/no/representanter-og-komiteer/partiene/partioversikt/?pid=2017-2021>
- Strøm, Kaare. 1990. «A Behavioral Theory of Competitive Political Parties.» *American Journal of Political Science* 34 (2): 565-598. <https://doi.org/10.2307/2111461>
- Thames, Frank C. 2007. «Searching for the Electoral Connection: Parliamentary Party Switching In the Ukrainian Rada, 1998-2002.» *Legislative Studies Quarterly* 32 (2): 223-255.
https://doi.org/10.3162/036298007780907888?urlappend=%3Futm_source%3Dresearchgate.net%26utm_medium%3Darticle
- Tranvik, Tommy og Per Selle. 2007. «State and Citizens in Norway: Organizational Society and Stat-Municipal Relations.» I *Norway in Transition: Transforming a Stable Democracy*, redigert av Øyvind Østerud, 148-167. London: Taylor & Francis.
- Tønset, Tuva Skei og Ingeborg Rygh Hjorthen. 2019. «Flere titalls folkevalgte har allerede brutt med partiet sitt.» NRK, 31. oktober 2019. <https://www.nrk.no/buskerud/et-titalls-folkevalgte-har-allerede-brutt-med-partiet-sitt-1.14754964>
- Valen, Henry og Daniel Katz. 1967. *Political Parties in Norway: A Community Study*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Valg. 2023. «Kommunestyret- og fylkestingsvalget 2015.» Oppdatert 1. juni 2023.
<https://www.valg.no/om-valg/valgdata/data/valglistre-og-kandidater/kommunestyre--og-fylkestingsvalget-2015/>
- Valgloven. *Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre* av 16. juni 2023 nr. 62.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2023-06-16-62/KAPITTEL_6#§6-10
- Vestre, Trond og Roar Strøm. 2025. «270 lokalpolitikarar har forlate partiet sitt sidan valet i 2023.» NRK, 11. november 2025. <https://www.nrk.no/mr/270-lokalpolitikarar-har-forlate-partiet-sitt-sidan-kommune-og-fylkestingsvalet-i-2023-1.17630677>
- Volpi, Elisa. 2019a. «Ideology and party switching: a comparison of 12 West European countries.» *Parliamentary Affairs* 72 (1): 1-20. <https://doi.org/10.1093/pa/gsx079>
- Volpi, Elisa. 2019b. «The Politics of Turning Coat: A Comparative and Historical Analysis of Party Switching.» Doktorgradsavhandling, European University Institute.

- Wickham, Hadley. 2016. *ggplot2: Elegant Graphics for data Analysis*. New York: Springer-Verlag.
- Wickham, Hadley., Romain François, Lionel Henry, Kirill Müller og Davis Vaughan. 2023. «dplyr: A Grammar of Data Manipulation.» R package version 1.1.4. <https://doi.org/10.32614/CRAN.package.dplyr>
- Wickham, Hadley., Davis Vaughan og Maximilian Girlich. 2025. «tidyr: Tidy Messy Data.» R package version 1.3.2. <https://doi.org/10.32614/CRAN.package.tidyr>
- Wickham, Hadley., Thomas Lin Pedersen og Dana Seidel. 2025. «scales: Scale Functions for Visualization.» R package version 1.4.0. <https://doi.org/10.32614/CRAN.package.scales>
- Wilson, Jeffrey R., Kent A. Lorenz og Lori P. Selby. 2014. *Modeling Binary Correlated Responses: Using SAS, SPSS, R and STATA*. Sveits: Springer International Publishing AG.
- Wooldridge, Jeffrey. 2013. *Introduction to Econometrics: Europe, Middle East and Africa Edition*. Singapore: Seng Lee Press.
- Yoshinaka, Antoine. 2016. *Crossing the aisle, party switching by U.S. legislators in the postwar era*. New York: Cambridge University press.
- Zeileis, Achim. 2006. «Object-Oriented Computation of Sandwich Estimators.» *Journal of Statistical Software* 16 (9): 1-16. <https://doi.org/10.18637/jss.v016.i09>
- Zeileis, Achim., Susanne Köll og Nathaniel Graham. 2020. «Various Versatile Variances: An Object-Oriented Implementation of Clustred Covariances in R.» *Journal of Statistical Software* 95 (1): 1-36. <https://doi.org/10.18637/jss.v095.i01>
- Zhirnov, Andrei og Mariam Mufti. 2019. «The Electoral Constraints on Inter-Party Mobility of Candidates: The Case of Pakistan.» *Comparative Politics* 51 (4): 519-537. <https://doi.org/10.5129/001041519X15547261597160>

9.0 Vedlegg: Robusthetstester

Som en av robusthetstestene estimerer jeg modell 4, knyttet til hypotese 1, med partifaste effekter. Slik det allerede er nevnt er formålet her å undersøke om hovedfunnene påvirker av systematiske forskjeller mellom partiene. Ved å inkludere parti faste effektene for partiene kontrolleres det for uobserverte partispesifikke forhold som kan påvirke sannsynligheten for partibytte. Resultatene fra modell 4 med partifaste effekter presenteres i tabell A1, og viser at hovedmønstrene i hovedsak vedvarer fra hovedanalysen. Interaksjonsleddet mellom andel personstemmer og relativ listeplassering er fremdeles ikke statistisk signifikant, og gir dermed heller ikke støtte til hypotese 1. Verdien er over 1, og dermed går den i en positiv retning, slik som den også gjør i hovedmodellen, til tross for at den ikke er statistisk signifikant. Dette indikerer at fraværet av interaksjonseffekt ikke skyldes systematiske forskjeller mellom de ulike partiene.

Tabell A1: Robusthetstest, modell 4 med partifaste effekter

	Modell 4: partifaste effekter
(Konstant)	-2.458** (0.788)
Andel personstemmer	-5.157 (3.538)
Relative listeplassering	-0.084 (0.106)
Alder	0.004 (0.004)
Kvinne	-0.010 (0.111)
Log-seiersmargin	0.136* (0.060)
Kandidatens erfaring	0.003 (0.044)
Forhåndskumulert	-0.669*** (0.197)
Partiets mandatandel	-1.821* (0.918)
Ordførerparti	-0.121 (0.193)
Robek	0.077 (0.196)
Befolkning	-0.126 (0.082)
Høyre	-0.368 (0.232)
Senterpartiet	-1.119*** (0.338)
Fremskrittspartiet	0.887*** (0.254)
Sosialistisk Venstreparti	-1.025* (0.512)
Kristelig Folkeparti	0.005 (0.294)
Venstre	0.838** (0.276)
Rødt	-13.517*** (0.320)
Miljøpartiet de Grønne	0.680+ (0.379)
Andel personstemmer × relative listeplassering	1.575 (3.209)
Antall observasjoner	10554

	Modell 4: partifaste effekter
AIC	3052.3
BIC	3233.9
Log.Lik.	-1501.143
Standardfeil	Klyngejustert

+ $p < 0.1$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Tabell A1: Tabellen viser en robusthetstest av modell 4 der det inkluderes partifaste effekter. Standardfeilen i parentes er klyngejustert på kommunenivå. Tabellen inneholder også faste effekter for region, men verdiene utelates fra tabellen.

Som en annen robusthetstest har jeg estimert modell 4, knyttet til hypotese 1, med partispesifikke interaksjonsledd mellom andel personstemmer og parti. Formålet her har vært å undersøke om effekten av den personlige appellen systematisk varierer mellom enkelte partier, utover den aggregerte inndelingen i partityper som det er blitt benyttet i hovedanalysen. Resultatene fra denne robusthetstesten vises i tabell A2, og her ser man at hovedmønstrene fra hovedanalysen vedvarer. Andelen personstemmer er fremdeles assosiert med lavere odds for partibytte, til tross for at estimatet er usikkert. Samtidig er de fleste interaksjonsleddene ikke statistisk signifikante, og dette indikerer at effekten av personlig appell ikke varierer systematisk mellom partiene.

Selv om enkelte partispesifikke interaksjoner er statistisk signifikante, fremstår de likevel som lite konsistente på tvers av partier og er preget av store standardfeil. Dette tyder på at resultatene i stor grad reflekterer tilfeldige variasjoner, heller enn stabile mønstre. For enkelte partier, som Rødt, reflekterer estimatene fraværet av partibytter i datasettet, og disse må tolkes med forsiktighet. Samlet sett gir ikke analysen støtte for at sammenhengen mellom personlig appell og partibytte varierer systematisk mellom partiene. Dette styrker konklusjonen fra hovedanalysen om at effekten av personlig appell er tilnærmet lik på tvers av partier.

Tabell A2: Modell 4 med partispesifikke interaksjoner

	Modell 4: parti-spesifikke interaksjoner
(Konstant)	-2.629** (0.845)
Andel personstemmer	-14.545* (6.197)
Fremskrittspartiet	1.112*** (0.312)
Høyre	-0.433 (0.282)
Kristelig Folkeparti	-0.034 (0.437)
Lokale og andre partier	0.587+ (0.353)
Miljøpartiet de Grønne	1.298* (0.552)
Rødt	-13.381*** (0.340)
Senterpartiet	-1.228** (0.397)
Sosialistisk Venstreparti	-1.344* (0.662)
Venstre	0.761* (0.376)
Alder	0.002 (0.004)
Kvinne	-0.002 (0.111)
Log-seiersmargin	0.143* (0.063)
Kandidatens erfaring	0.016 (0.044)
Forhåndskumulert	-0.601*** (0.178)
Partiets mandatandel	-0.991 (0.873)
Ordførerparti	-0.175 (0.200)
Robek	0.069 (0.197)
Befolkning	-0.141+ (0.082)
Andel personstemmer × Fremskrittspartiet	-2.078 (10.729)
Andel personstemmer × Høyre	13.907*

	Modell 4: parti-spesifikke interaksjoner
	(7.069)
Andel personstemmer × Kristelig Folkeparti	13.830
	(10.949)
Andel personstemmer × Lokale/andre partier	7.309
	(7.792)
Andel personstemmer × Miljøpartiet de Grønne	-44.794
	(43.455)
Andel personstemmer × Rødt	7.079
	(7.489)
Andel personstemmer × Senterpartiet	12.899+
	(7.104)
Andel personstemmer × Sosialistisk Venstreparti	27.547*
	(12.867)
Andel personstemmer × Venstre	16.381
	(10.079)
Antall observasjoner	10554
AIC	3046.6
BIC	3286.3
Log.Lik.	-1490.278
Standardfeil	Klyngejustert
+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001	

Tabell A2: Logistisk regresjon med partispesifikke interaksjoner. Standardfeil i parentes er klyngejustert på kommunenivå. Referansekategori for partitilhørighet er Arbeiderpartiet. Modellen inkluderer faste effekter for region, men disse inkluderes ikke i tabellen.